אין חבירו נטמא עמו דמדלא דמו אהדדי לא מחשבי היבור. ובטלה דעתו נגד כל אדם [ערסל"ם פכ"ג מכלים ה"ג] מין ששיעורו חמור מצטרף להשלים שיעור מין הקל. ולא איפכא:

משנה ד כל השיעורים הנ"ל היינו בנקרע שלא בכונה אבל בכונה דינן כמו שבארנו:

משנה ה אע"ג דכל הכלים יורדין לטומאה במחשבה [כספכ"ה] היינו בלא היה כלי מקודם. אבל כלי שנשבר. וחישב על השברים שיהיה לשום תשמיש. צריך שיעשה בו מעשה. וכ"ש בהיה מיוחד תחלה לשום תשמיש ויחדו אח"כ לישיבה. לא מהני עד שיעשה בו מעשה לישיבה. **כסא** של גדול. אף שיש לו רגלים צריך שיהי' עכ"פ גובה טפח. ושל קטן אם יש לו רגלים א"צ גובה טפח. ורק באין לו רגלים צריך גובה טפח. **אף** כתונת של קטן בן יומו דפני לי' בפחות. אפ"ר שיהיה בו כשיעור הכבואר לעיל בכל מין. אבל כל כתונת צריך שיהיה בו ב' שיעורים באורך:

משנה ו וה"ה כל בגד שמשתמש בפול. דהיינו להתכסות בו לפניו ולאחריו צריך ב' שיעורים באורך שיקב"ם. וכן מפלית שיחדה לתפרו על שפת הבגד. בב' צדדי השפה. שיעורו כפול:

משנה ז בגד ג' על ג' טפחים שנטמא ממדרס והגדילו באריגה. כולו חיבור. ובנתמעט אח"כ הנעג"ש הראשונים; כולו טמא עכ"פ טמא מגע מדרס. ואפי' נתמעט עד ג' על ג' אצבעות קודם שגבר והגדיל האריגה:

משנה ח וכן ג' על ג' אצבעות שנטמא מטת. והוסיף עליו באריג. כולו אבי אבות. ורק אם נתמעט הנ' על ג' אצבעות קודם שהוסיף או סרוגר הכל לגמרי. ובנתמעט אחר שהוסיף אז טמא רק כנוגע בכלי שנטמא במת:

משנה ט סדין שנטמא ממדרס. ועשאו ווילון לפתח. הרי מדגתהפך לגמרי לתשמיש אחר שבתחלה. הו"ל כאילו נתהוה ווילון בשכבר אין הסדין בעולם. נטהר לגמרי. ורק בנגע הזב בהסדין בשעה שעשאו מדרס. אז אע"ג שכשעשאו ווילון פרח ממנו טומאת מדרס שהוא אב. עכ"פ טמא עדיין טומאת מגע הזב. שיהיה עכ"פ ראשון. משום דטומאת מגע שייך גם בווילון מדשמש מתחמם בו. וה"ה בהיה בתחלה טמא טמגע טומאה אחרת. נשאר בטומאה ישנה גם אחר שנעשה ווילון:

משנה י וכן הדין בנע"ג טפחים מדרס שנחלקו:

משנה יא אריג נע"ג טפחים שטונה באשפה. אמק"ם. רק כשהאריג עב יחזק כדי לצרור בו רובע קב מלח גם:

משנה יב נענ"ם שיש בו קרע באמצע אמק"ם מדרס. רק כשכשיב עליו לא יתרחקו הקרעין זמ"ז ויהיה ריוח ביניהן: נע"ג אצבעות שחוט א' בהן מקולקל. או שיש בו ב' הומין. שכל א' יש בו קשר והקשרים סמוכים. או שיש בו ב' חומי ערב סמוכים אמק"ם. נע"ג אצבעות שהשליכן לאשפה. נטהרו. וכשהחזירו משם חזר ומק"ם. חוץ מארנמן והחורית מדחשיבי לא נטהרו בהשלכה דבטלה דעתו אצל כל אדם:

ב' עובדיה כלים שלש על שלש פרק כח מברטנורה

פרק כח א שלש על שלש שנתנה בכדור. בגד של שלש אצבעות על שלש אצבעות שנתנה בתוך כדור פלוט"ח (ח) בלע"ז: או שעשאה כדור. שלקח הבגד וכרכו ענול כמין כדור כמו שעושים לתינוקות ותפרו: **טהורה**. שנתבטלה כשנתנה בכדור וכ"ש כשעשאה כדור בפני עצמה שנתבטלה בהפירה: אבל שלשה על שלשה. לא מבטלה בנתינתה לתוך הכדור. לפי שהיא שמורה שם אבל אם עשאה כדור בפני עצמה טהורה לפי שהתפירה ממעטה וטהורה ממדרס אבל טמאה בכל שאר טומאות כדין כל שלשה על שלשה שנתמעט:

ב לפוק. לסתום נקבין שבמרחץ שלא ילא הסוס: ולנער בו את הקדרה. לאחוז בה את הקדרה כדי לערות ממנה לתוך הקערה. או לתוך התמחוי:

(ח) איינע קוגעל בין

פרק כח א שלש על שלש א) שנתנה בכדור ב). **או שעשאה** כדור בפני עצמה ג). **טהורה** ד). **אבל שלשה** על שלשה ה) שנתנו בכדור. **טמא** ו). עשאו כדור בפני עצמו. **טהור** ז) מפני שהתפר ממעטו: **ב** פחות משלשה על שלשה ח) שהתקינו לפוק בו את המרחץ ט). לנער בו את הקדרה י) לקנח בו את הרחים יא).

בין

פרק כח א או שעשאה כדור בפני עצמה. כתב הר"ב וכ"ש כשעשאה וכו'. וכן כתב מהר"ם. ומסיים וכ"ל דמסוס סיפא נקט ברישא להרוויחו. ע"כ:

בין

מלאכת שלמה

פכ"ח א בסוף פי' ר"ע ז"ל כדין כל שלשה על שלשה שנתמעט דתקן לה לעיל פכ"ז סי' ח'. ומיהו טהור משמע לגמרי מכל הטומאות וכ"ל לשלשה על שלשה שנתמעט דכאן התפירה והכריכה ממעטתו ומבטלתו מתורת בגד. הר"ם ז"ל: **ב** לפוק. לסתום נקבים שבמרחץ שלא ילא הסוס ר"ל שהסוס בא לתוך דרך שם למרחץ. ובערוך כתוב לפקוק ופירש המרחץ הגול כדי ליכנס בו האש בכולו כדי שיהא ויש בו נקבים לצאת העשן מהם

ויש

יכין תפארת ישראל בועז

פכ"ח א) ר"ל מטלית שרחב נע"ג אצבעות שנטמא בשרץ וכדומה: ב) בחגל בל"א שמחקין בו: ג) שקיפל המטלית יחד ועשאו ענול ככדור: ד) בטהר מטומאה דמעיקרא מדנתבטל עורתו. וג"ל דעכ"פ מק"ש להבא כלל כדור [נעיל רפכ"ג]: ה) מטלית שהוא נע"ג טפחים שנטמא במדרס: ו) ר"ל בשאר בטומאתו דמעיקרא. דדוקא בפחות מנע"ג אצבעות כשעשאו כדור לא שמו בכדור מהבטל חשיבותי' זועזע במעשה כל דהו. אבל נע"ג טפחים מדחשיב טפי. להכי כשנתנו בכדור הו"ל כמונח בקופסא סגורה. ולהכי נשאר בו טומאתו דמעיקרא. מדלא להבא. **תמוה** הכי א"ל עומ"ל וא"ע. **ולהראב"ד** שם נתבטל ממנו טומאה דמעיקרא לגמרי וכן מק"ש בקרע להבא [נ"ל לל"ל כשאר כדור דמק"ש וכמש"ל. ולא אמרינן כיון שמק"ש להבא. נהוי כשמתא כאילו נגע בכדור בהמטלית הטמאה. ליתא. דהכי קיי"ל כר' יוסי [לעיל פכ"ז מ"ש] דמעבר בבגדין בעשאו ווילון וה"ל במטלית שעשאו כדור דאש"ג שניהן מק"ש. אפ"ה כשמוכה מא' לתבירו פרחה טומאה דמעיקרא מיהא ופטור]: ז) ר"ל בעבר מטומאות מדרס דמעיקרא ולהבא. אבל עכ"פ מק"ש משאר טומאות. ככל כדור וכמש"ל. [ולהראב"ד הכ"ל טהור לגמרי דהו"ל כהתקינו לפוק בו מרחץ ולא זכיתי להבין דהכא שאני דעשאו כדור שמק"ש] (**א**): ח) דהיינו שהמטלית הוא נענ"ל. ונקט פחות מנע"ג טפחים לרבותא. להשמיענו דאף שהוא רק מעט פחות מנע"ג אפ"ה יש מ"ד דס"ל שאמ"ק שם טומאה: ט) לסתום עמו נקבי האמבטי שרוחלין בתוכה בחמין. כדי שלא ילא הסוס והמים בסדקין: י) ר"ל שהתקינו לאחוז על ידו הקדירה החמה כשירצו לנערה: יא) מהאבן שלא יתערב בקמח. וע"י שיחד לאחת מג' מילי הכך

מ"ש

מהמ יכול להחזיר כיון שעשה בידים אין דעתו להחזיר וכן מוכר פ"ג דשבת פתילת הבגד שקפלה ח"ר עקיבא דבטלה ושהוה אמ"ג דודאי הדיוט יכול להחזיר אלא משום דקפלה בידים לא מהני יכול להחזיר וה"ה הכא שתפרו בידים ומיהו קשה לפי' הר"ב דמפורה ממדרס ומשאר טומאות הא גר"ב קיפולה לחוד מבטלה מכל טומאה וכ"ש הכא דאיכא קיפול ותפירה ודברי הר"ב הם כדברי הרמב"ם בחבורו בפכ"ב אבל הרמב"ד שם כתב דטהורה מכל טומאה וכ"כ הר"ם שהתפירה והכריכה מבטלתו מתורת בגד. אלא שהרמב"ד כתב מטם אחר שכיון שמיעטו הוי כפחות משלשה ע"ם שהתקינו לפוק בו את המרחץ דלקמן שבטל מתורת בגד ובטהר ע"כ וא"ע דלדרכה אתם קי"ל דטמא אא"כ הבליטו לאשפה כמ"ש הרמב"ם שם לפי זה: **ב** פחות משלשה ע"ם שהתקינו וכו'. כאן יש לתמוה מאי איריא דנקט פחות משלשה ע"ם ולא תני שלש שלש דמכדי כל פחות משלשה ע"ם הוי כשלש ע"ם לכל מילי וה"ל למיתני שלש שלש ובכולהו דיני דפרקין דלעיל ובכל דוכתא לא אשכחן דתני הך ליתא פחות משלשה ובכולהו תני אי אלא ע"ם אי שלשה ע"ם אי הכא אמאי תני בלישני'. ונראה דעיקר מתני' דהכא אתי לאשמועינן דכל בגד אע"פ שאין בו מיעוט המיוחד לו לטומאה אפ"ה אם מיעב עליו להשמיש מהני ליה מחשבה והך דינא לא תשכחת לה בבגדי לחמ ופשתים דאי אית ביה שלש ע"ם לא איך מחשבה ואם הוא פחות משלשה ע"ם לא מהני ביה מחשבה וכשמת הרמב"ם שכתבנו בפכ"ז וגם הר"ב לאמנו מ"ת המרין להוכיח כשבכתה ז. ולא תשכחת הך דינא שלא

בגדים

ב' עובדיה כלים שלש על שלש פרק כח מברטנורה

פרק כח א שלש על שלש שנתנה בכדור. בגד של שלש אצבעות על שלש אצבעות שנתנה בתוך כדור פלוט"ח (ח) בלע"ז: או שעשאה כדור. שלקח הבגד וכרכו ענול כמין כדור כמו שעושים לתינוקות ותפרו: **טהורה**. שנתבטלה כשנתנה בכדור וכ"ש כשעשאה כדור בפני עצמה שנתבטלה בהפירה: אבל שלשה על שלשה. לא מבטלה בנתינתה לתוך הכדור. לפי שהיא שמורה שם אבל אם עשאה כדור בפני עצמה טהורה לפי שהתפירה ממעטה וטהורה ממדרס אבל טמאה בכל שאר טומאות כדין כל שלשה על שלשה שנתמעט:

ב לפוק. לסתום נקבים שבמרחץ שלא ילא הסוס: ולנער בו את הקדרה. לאחוז בה את הקדרה כדי לערות ממנה לתוך הקערה. או לתוך התמחוי:

(ח) איינע קוגעל בין

פרק כח א שלש על שלש שנתנה בכדור ב). **או שעשאה** כדור בפני עצמה ג). **טהורה** ד). **אבל שלשה** על שלשה ה) שנתנו בכדור. **טמא** ו). עשאו כדור בפני עצמו. **טהור** ז) מפני שהתפר ממעטו: **ב** פחות משלשה על שלשה ח) שהתקינו לפוק בו את המרחץ ט). לנער בו את הקדרה י) לקנח בו את הרחים יא).

בין

מלאכת שלמה

פכ"ח א בסוף פי' ר"ע ז"ל כדין כל שלשה על שלשה שנתמעט דתקן לה לעיל פכ"ז סי' ח'. ומיהו טהור משמע לגמרי מכל הטומאות וכ"ל לשלשה על שלשה שנתמעט דכאן התפירה והכריכה ממעטתו ומבטלתו

ציונים

א שלש. מי' פכ"ב מה"כ הכ"ל: **ב** פחות משלשה. שנם בס: ובילוש' שם פ"ג ה"ג:

חלופי גרסאות

א שלש על שלש בד"ב שלשה על שלשה והוא פ"ם. לפוק כו' לנער כו' לקנח בגנה שם לפקק כו' ולנער כו' ולקנח כו':

תוספות חדשים

פכ"ח משנה א [בחר"ב סד"ה] אבל שלשה כו' שנתמעט. לא נמי עסוק ממעט לגמרי מכל הטומאות דהתפירה והכדור ממעטתו ומבטלתו מתורת בגד (הר"ם). וכ"כ הראב"ד ספכ"ב מה"כ:

משנה אחרונה

פכ"ח א שעשאה כדור בפ"ע טהורה. פי' הר"ב טהורה ממדרס ומטמא בשאר טומאות כמו שלשה ע"ם שנתמעט. ולפ"ז נתנה בכדור לא במדרס ממטה וכן דעת הרמב"ם בחבורו כ"פ פ"ב. ויש לדקדק מאי איריא מפני שהתפר ממעטו ותיפוק ליה משעשאה כדור בטל ממדרס שמ"ל עתוד ונעשה מלאכתו וי"ל דהכא שהדיוט יכול להחזיקו ולפיכך נמי מקטמא להחזיקו אין דרך לבטל בגד לגוף כדור ואמרינן דפכ"ו כל שהדיוט יכול להחזיקו לא בטל. וא"ת א"כ אפילו ממעטו מאי הוי הא יכול להחזיקה. ונראה מכאן ראיה לאמרי דפי' דפכ"ו דכל שמקלקלו בידים לא

בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן. בפרק במה מדליקין מוכיח דבהגיחו בקופסא כ"ע לא פליגי דטמא דהא אתחביה. ובזרקו לאשפה כ"ע לא פליגי דטהור דהא בעליה כי פליגי היכא דתלה לאוקו במגוד קוליי"ז (ה) בלע"ז או הגיחו אחורי הדלת. ר' אליעזר סבר בין הגיחו במגוד שגרמה כמוכן לגבי זרקו באשפה. בין הגיחו אחרי הדלת שגרמה כאינו מוכן לגבי הגיחו בקופסא לעולם טמא כ"ז שלא זרקו באשפה ורבי יהושע סבר לעולם טהור כל זמן שלא הגיחו בקופסא. ורבי עקיבא סבר דתלאו במגוד מוכן הוא והוי כאילו הגיחו בקופסא וטמא. והגיחו אחורי הדלת דהוה שלא מן המוכן. הרי הוא כאילו זרקו באשפה וטהור. והתם מסיק להדר ביה ר"ע לגבי ר' יהושע. והלכה כר' יהושע:

(ה) איין העלצערנער נאגעל אספלנית

תוספות יום טוב

ב בין מוכן בין שאינו מוכן ממא. בשאר טומאה חוץ מן המדרס. שהרי הוא פחות מג' טפחים. הרמב"ם פכ"ב מה"כ [הלכה כב] [*וז"ש הר"ב במגוד בין מוכן בין שאינו מוכן יב). טמא יג). דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן. טהור יד). ר"ע אומר מן המוכן טמא טו). שאינו מן המוכן. טהור טו):

מלאכת שלמה

בין שאינו מוכן טמא דברי ר' אליעזר. סתם מתני' כר' יהודה אבל ר"מ ס"ל בתוספתא מן המוכן ממא אבל מן המוכן טהור דברי ר' אליעזר ומילתיה דר' עקיבא ליתא אם אינה דר"מ ופי' ר"י בעל התוספות דמוכן דכולהו היינו תלאו במגוד ושאינו מוכן היינו הגיחו אחורי הדלת כמו ר' עקי' ונבי סתם בגמ' אמתי קרי ר' אליעזר להגיחו אחורי הדלת שלא מן המוכן הואיל והוא ממא ומשני משום לגבי קופסא לאו מוכן הוא ולא בעי למימר משום לגבי מגוד אלו מוכן הוא דלא חשיב כולי האי תלאו במגוד מאחורי הדלת דהוה קרי ליה לגביה שלא מן המוכן וכן לר' יהושע בעי בגמ' אמתי חשיב לתלאו במגוד מן המוכן הואיל והוא טהור ומשני משום לגבי אשפה מוכן הוא והא דלא קאמר לגבי אחורי הדלת מוכן הוא משום דלא גריע אחורי הדלת כולי האי שפי ממגוד דלהו אינו מוכן לגביה וזהו ג"כ פי' שני שפירים הר' שמשון ז"ל: בסוף פי' ר"ע ז"ל והתם מסיק להדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע אמר המלקט ודייק לה התם מדקתני

יבין תפארת ישראל בועז

הו"ל תשמישי כלים שאמק"ט [כפפ"ז מ"ז] ועוד דלא גרע מקסיא של נפחים דמדעשו רק להסיר הטיוף אמק"ט [כפפ"ז מ"ז] ולהכי כל כה"ג נקרא מקולי מטלניות דלא חשיבי כ"כ כשאר מטלניות שטיעורן לק"ט בגע"ג טפחים או גע"ג אצבעות משא"כ הני: יב) ר"ל שהכיסה והלגיעה עדיין והרי בזה גלה דעתו דאתחלה עוד. שכשילטרך יטליה אותה על נקב שבבגדו. או שלא אתחביה להלגיעה. אלא היתה מונחת בבית להתחמם בה בא' מג' תשמישין הנ"ל: יג) דס"ל דאף שיחדה לא' מג' תשמישי לרבי' הנ"ל עכ"פ מדים בה כשיעור גע"ג אצבעות. לא נתבטל ממנה תורת קב"ט מכל טומאות. חוץ מטומאת מדרס מדאין בה גענ"ט: יד) דמדיחדו לאחת מג' תשמישין הנ"ל הו אין דינה כשאר מטלית. להכי אף שים בה גע"ג אצבעות ועוד. אפ"ה אינו מקבל שום טומאה: טו) דמדמלגיעה חשיבה עדיין כשאר מטלית: טז) מדים תרתי לריעותא שיחדה להתשמישין הנ"ל. וגם לא הלגיעה. מיהו בהלגיע' והגיח' בקופסא לכ"ע חשיבא אחשבה. אף שיחדה להתשמים בזוי הנ"ל. עכ"פ כיון שהגיחה בקופסא ודאי דעתיה שיטלה בה בגדו כשילטרך. והו"ל כשאר מטלית בשיעורו ומק"ט. ואם היה מונח באשפה. לכ"ע כמבוטל חשוב ואמק"ט ואפי' לא יחדו עדיין לא' מג' מיני תשמישין הנ"ל [כפפ"ז מי"ב] דאמרינן דהשלכתה לאשפה מטהרתה ואע"ג שכשהיתה באשפה הושב עליה לעלותה בבגדו. והרי כל הכלים יורדין לטומאה במחשבה [כשפ"ה] ה"מ בשלא קדם מעשה שהתרת מחשבתו דהשתא. אבל הכא דהשליכה באשפה כבר קדם מעשה ביטול קודם מחשבתו לגרכו ולא מהני מחשבתו. כי פליגי בהגיחה בשאר מקום שבבית שאינו משומר שם כבקופסא. לר"א כל שמשומר שם קלת עפי מבאשפה. כגון שאפי' רק הגיחה אחורי דלת דינה כהגיחה בקופסא ומק"ט עדיין. והיינו מוכן ואינו מוכן דקאמר ר"א. מוכן קופסא. ואינו מוכן היינו אחורי הדלת. דבשניהן דינן שוה ומק"ט ור' יהושע שמירה מעלית בעי. דהיינו בשהגיחה בקופסא. אבל כל שהוא פחות מזה. אפי' הגיחה במקום שמשומרת עפי מאחורי הדלת. כגון שתלאה במגוד. דהיינו יתד שבבתלי בית אפ"ה מדגם הכיסה לא' מג' תשמישי בזויין הנ"ל אמק"ט. ומוכן ואינו מוכן דקאמר ר' יהושע. מוכן היינו שמירה ביטוית שתלאו במגוד. ואינו מוכן היינו שמירה פחותה דהיינו אחורי דלת. שניהן לר' יהושע דינן שוה שאמק"ט. כל שלא שמרן יפה להגיחן בקופסא. ולר' עקיבא בשמירה ביטוית שני. דהיינו בתלאו במגוד מק"ט עדיין אף שיחדו לא' מג' תשמישין בזויין הנ"ל אכתי לא בטולי בטולי ומק"ט. אבל בכל שמירה פחותה מזה. כגון שהגיח' אחורי הדלת. כיון דיחדה ג"כ להתמים א' מהנ"ל בטולי' בעליה ואמק"ט. ומוכן ואינו מוכן דקאמר. מוכן היינו שמירה ביטוית מק"ט. ואינו מוכן. היינו אחורי הדלת אמק"ט [שבת כ"ט ב] וקיי"ל כר"א. [כרמב"ם פכ"ב מכלים ולא כסר"ב]. **מיהו** נ"ל דכל זה בהתקין המטלית לפוק המרחץ וכו'. דכל הכי הו"ל כתשמישי כלים שאמק"ט [כפפ"ז מ"ז] לפיכך

משנה אחרונה

בבגדים של שאר מינים שאינם שלמים שלא אמר ופפחים שהם אין בהם דין שלם ע"ש כלל שאין מקבלין טומאה אלא בשלמה על שלמה כמ"ש הרמב"ם רפכ"ב מה"כ ולהכי צריך למיתני פחות משלמה ע"ש דמייירי בשאר בגדים שאין להם טומאה אלא בשלמה ע"ש וקמ"ל דמ"מ בפחות משלמה מהני בהו מחשבה וכן מוכיח לשון הרמב"ם פכ"ב מה"כ שקודם שהשתמש משמשיו זו כתב מטלניות שהם פחות משלמה ע"ש אין מקבלות טומאה ואם חשב עליהם והכינם מקבלות טומאה עד שיהיו פחות משלמה ע"ש שכל פחות משלמה אין מקבל טומאה כלל אע"פ שהכינו ע"כ ואח"ז מיד כתב משמשיו זו פחות משלמה שהתקינו לפוק בו את המרחץ וכו' הרי לך דשאר בגדים שיהיו כמו שהקדים וכתב פחות משלמה אין מקבלות טומאה וקמ"ל דאפ"ה אם חשב עליו והכינו מקבל טומאה והיינו דנקט לישנא דהכינו משום דלישנא דמתני' כך היה מן המוכן ממא. וכדי לנו מכאן ראיה גמורה לשיטת הרמב"ם והר"ש דכל פחות משלמה לא מהני ביה מחשבה ולא כדעת התוספות והרא"ש דאי מהני ביה מחשבה ס"מ למיתני פחות משלמה על שלמה ומיתוקמא בכל מיני בגדים ומדנקט פחות משלמה בבגדים ס"מ דבאמר ופפחים לא משכחת לה כלל וכדפי'. וע"ל דסכי מוכח נמי בסוגיית דשבת דף כ"ע דא"ל המונח הכא בתקולי מטלניות עסקינן כדתנן פחות משלמה ע"ש שהתקינו לפוק בו את המרחץ וכו' ופירש"י מקולי מטלניות הקלות בעיניו שהתקינו לתשמיש שאינו חשוב כמו לפוק בו את המרחץ

ציונים

מן המוכן טמא. מיי' שם הכ"ב:

הלופי גרסאות

בין מוכן בין שאינו מוכן שם מן המוכן ובין שאין בין מן המוכן. בין שאינו שם ובין שלא. שאינו בין המוכן בד"ל משאינו מוכן ובשנה שם ושלא מן המוכן.

תוספות חדשים

מ"ב [בר"ב סד"ה] בין מן המוכן כו' כר' יהושע. כ"כ הרמב"ם בפירושו. ובמתורו שם הלכה כ"ב חזר בו ופסק כר"א ע"ש בכ"מ:

תוס' אנשי שם

פב"ח ב בר"ב סד"ה בין מן המוכן כו' דהדר בי' ר"ע כו'. מכאן ראיה דבתרי סדרי ג"כ אין סדר למשנה בסדרים וכמ"ש התי"ט בפ"ק דקדושין מ"ט א"כ היכי אמרי' הכא דהדר בי' ר"ע לגבי ר"א דא"כ נמצא דבתחלה שנה להם מס' כלים והדר שנה להם מס' שבת ושלא כמ"ש הכ"מ פ"ט מה' רוצח דבתרתי סדרי יסל"מ ושע"ש. (ת"ק). א"ה לבאור אין ראיה זו מכרחת דהא ודאי הא דיש סדר אי אין סדר לא נאמר אלא לענין הסדור שסדר רבי וא"מ לענין שתם ואח"כ מתלוקת ומתלוקת ואח"כ שתם שענין הסתם הוא גלוי דעת המסדר כמאן ס"ל ומה שסדר באחרונה הוא העיקר אבל ודאי אין בכרא לומר כי כל תנא והנא שנה משנתו על הסדר ואפי' אם שנה על הסדר היוכל היות שאחר שגמר מס' אחת אז סדר א' והתחיל בשני אחריו שוב לא מזמן שיפוק איזה הלכה או שיחדש איזה דבר בהסדר או המסכת הקודמת הא ודאי ליתא ואיכ מה ראיה היא מזה שקבלו חז"ל שר"ע שנה מקודם המתלוקת שהיא עם ר"א ור"י בכלים ואחר כך שנה סדרן שהודה לשברת ר"י בשבת לענין הסדור שסדר רבינו הקדוש וסיר איכא למימר דיס"מ וסדר מועד קודם טהרות ומ"מ הילכך להודיענו דעת ר"ע קודם חזרתו ואחר חזרתו ושנה אותם בענין שלאחרו מפי ר"ע. וע"ש: בא"ד לגבי ר' יהושע כו'. ע"ש דהא דמסיק התם הכי היינו רב הונא דמוקי למתני' דשבת בתקולי מטלניות אבל לפי הי' קשה בתחלת הסוגיא דפליגי אי קפול מבטל מתורת בגד או לא מ"ל לומר דר"ע הדר בי' לגבי ר"י וא"כ הרמב"ם וסר"ב דפרכו בשבת שם פלוגתא דר"א ר"ש אי קפול מבטל מתורת בגד הו"ל לומרכתב הכא דהדר בי' לגבי ר"י וע"ש. (שם"מ):

ג אספלנית. תחבושת שעושים מחלב ושעוה וחמאה ושמן וכיולא בזה וממרחים אותה על הבגד או על העור ונותנים על המכה והיא נמתכת. ואין הבגד והעור ראויין עוד ליטיבה ולא לתשמיש אחר: מלוגמא. תחבושת עשויה מקמח ותאנים וכיולא בהן שאדם לועס ונותן על גב המכה. ופי׳ מלוגמא מלא לוגמא: בבגד טהור. לפי שהבגד נמאס ומתבטל ואו לא חזי לתשמיש: ובעור טמא. שאין המלוגמא מתדבקת על העור כמו על הבגד ואין העור מתבטל בכך: מפני שהיא נגערת. לאחר שניטבה מעל הבגד היא נגערת ונשמטת מאליה מעל הבגד והולך כל הלכלוך. ואין הלכה כרשב״ג: **ד** מצויירות טהורות. לערתן מוכחת עליהן שהן מיוחדים לספרים בלבד *) ליטו משמשי אדם. וכל שאינו משמשי אדם ט״ו. ור׳ שאינן מצויירות. מיוחדים גמי לשאר תשמישין הלכך טמאות. וב״ש דמטמאין בין מצויירות בין שאינן מצויירות. משום דמחשבי מטפחות ספרים משמשי אדם שעשויין למשמש בהם תמיד: אלו ואלו טהורות. דסיון שייחדן לספרים או לא הוו משמשי אדם ואין הלכה כרבן גמליאל: **ה** כפה. מטפחת שברלאם האשה ויש לה טומאת מדרס שפעמים שהיא יושבת עליה: ונתנו על הספר. אם יחד אותו לספר וכרך אותו עליו: מדקתני התם במשנה פתילת הבגד דמשמע עדיין בגד הוא וחשוב בעינו ולא קתני פתילה של בגד ואפ״ה קאמר ר׳ עקיבא התם במשנת במה מדליקין פרק ור׳ אליעזר פליג עליה התם ממי כמו הכא וקאמר ממאה היא וכו׳ ועי׳ ברב המגפסי ז״ל סס פ׳ במה מדליקין שהאריך בפירוש סוגיא דעל משנה זו: **ג** העושה אספלנית וכו׳. ורא״ה מי שמחק מילתיה דר׳ יוסי מן המשנה ומילתא דמסתברא היא דמ״מ דר׳ יוסי אדרבה העור לא מאיס כ״כ כמו הבגד והראיה דמלוגמא מתמיר ת״ק בעור טפי מבבגד וכן מחקו ג״כ הרב בעלמא אשכנזי ז״ל. וגם הרי״ף ז״ל. וכן כתוב ג״כ בתוס׳ י״ט ע״ש: **ד** מטפחות ספרים. ספרי תורה: מצויירות טהורות. לערתן וציורן מוכיח עליהן שהן מיוחדין לספרים בלבד

ג העושה אספלנית יז) בין בבגד בין בעור יח) טהורה יט). ר׳ יוסי אומר על העור טהור כ). מלוגמא כא) בבגד טהורה. ובעור טמאה כב). ר״ש בן גמליאל אומר אף בבגד טמאה מפני שהיא נגערת כג): **ד** מטפחות ספרים כד) בין מצויירות בין שאינן מצויירות. טמאות כה) כדברי ב״ש. בית הלל אומרים מצויירות טהורות כו). ושאינם מצויירות טמאות כז). רבן גמליאל אומר. אלו ואלו טהורות כח): **ה** כפה כט) שהוא טמא מדרס. ונתנו על הספר

*) בדל״ו ואינן

מלאכת שלמה

דעבידי לגוי ואפי׳ מטומאת מת מטור דאין תכשיט לכלי וליכא נפ׳ לטומאת מדרס מיירי מתני׳ דאי הכי מ״ש דמאן דמטמא מדרס הא אסיר למיתב עלייהו ואפי׳ לא נשתמש בהן הספרים אוכא מ״ד דהזמנה מילתא היא ושוד דלעתרך לאוקומי שתא מתני׳ דבפכ״ד דקתני מטפחות של ספרים שמא טמא מת ולא מדרס כר״ג דמטהר הכא מטומאת מדרס ודלא כב״ה דהלכתא כוותייהו. מה״ר שמשון ז״ל בשמו לשון קצת: בפי׳ ר״ע ז״ל וב״ש דמטמאי בין מצויירות ובין שאין מצויירות משום דמחשבי מטפחות ספרים משמשי אדם וכו׳. אמר המלקט כיון שפורסים אותם על הספרים בשקורת בהן. הרא״ש ז״ל: **ה** כפה שהוא טמא מדרס. בסנהדרין פ׳ גמר הדין מוכח דגרסי׳ ונתנו לספר ול״ג על הספר דהא בעי למימר התם בהזמנה בעלמא

יכין **תפארת ישראל** **בועז**

לפיכך י״ל דאע״ג שהגיעו קלת. לדברים הללו הגיעו. אבל בלא התקינו לדברים הללו. לכ״ע אפילו הגיעו אחורי הדלת. כל שלא זרקו לאספה מק״ט ככל מטלית שהוא גע״ג אצבעות. וב״כ מטלית שהוא נגע״ע לכ״ע אפילו במונח באספה מק״ט כל שראוי לגרור בו מלא [כפכ״ז מי״ח]. [ויתברך אינו שנשמים שאיר עיני המחכים לו לנאר משתיו הקדושה. במקום שרבותיו המפרסים שרים עלו במילין]: יז) רעייה פפלאסטער בל״ח שמניחין אותה על המכה: יח) והיה בכל ל׳ כשיעור לק״ע: יט) בין מטומאה דמעיקרא. ובין מלוגמא להבא. דמדמאס לא חזי הו לשום תשמיש. ב) לא גרסינן להא דר׳ יוסי. דהרי חזינן במלוגמא בסיפא דבגד נמאס טפי משור לכ״ע. כך כתב רתוי״ט [ולפענ״ד אפשר לחלק דדוקא אספלנית שהוא נעשה מדבר המתדבק. לכן מתדבק בשור אלא שפי מבגד. אבל מלוגמא שנעשה מדברים ממיעים לרכך המכה. נגלא שפי בבגד מבשור]: כא) בריית בל״ח. שמערבין קמח וסממנים ושומן ומניחין על המכה לרכיכה: כב) דעור לא נבלע בו שמטיות של המלוגמא. וכשמקנח המלוגמא מעל פניה חזיא כבתחי׳. משא״כ בגד מדנבלע בו השמטות נמאס: כג) דכשמתייבשה המלוגמא. טופלת מהבגד ונבליעת השומן שנשאר בהבגד לא חיים: כד) מטלית שכורך בו ספרים: כה) דמחשב ליה כשאר מטלית שנעשו לכריכה. דדיוט כב״ק [כפכ״ד סי׳ מ״ה וסי׳ כ״ד]: כו) דהא דכריכה מחשב כב״ק. היינו רק מדרבנן ולפיכך כשהמטלית מלויר. דיכר דאינו לתשמיש הדיוט לא גזרו בה רבנן שיחשב כריכתו כב״ק. [ומהר״ב משמע דכל שאינו מיוחד לתשמיש חול אמק״ט. ולפע״ד א״א לומר כן ומש״ש בס״ד לענ״ל סכ״ד סי׳ כ׳ בבועז שהרכיבו]: כז) דאע״ג דמיוחדין לספרים. ולא חזו לתשמיש הדיוט. עכ״פ כיון שאינן מצויירות הן. לא ניכר בהן שמיוחדין לתשמיש קדושה. גזרו בהו קדושה אטו חול [כפכ״ד מי״ד]: כח) דכיון דמיוחדו׳ לקדושה. ל״ג קדושה אטו חול: כט) היא שבכה שברלאם הנשים הויבע בל״ח. ומ״ל

לפיכך ״ל דאע״ג שהגיעו קלת. לדברים הללו הגיעו. אבל בלא התקינו לדברים הללו. לכ״ע אפילו הגיעו אחורי הדלת. כל שלא זרקו לאספה מק״ט ככל מטלית שהוא גע״ג אצבעות. וב״כ מטלית שהוא נגע״ע לכ״ע אפילו במונח באספה מק״ט כל שראוי לגרור בו מלא [כפכ״ז מי״ח]. [ויתברך אינו שנשמים שאיר עיני המחכים לו לנאר משתיו הקדושה. במקום שרבותיו המפרסים שרים עלו במילין]: יז) רעייה פפלאסטער בל״ח שמניחין אותה על המכה: יח) והיה בכל ל׳ כשיעור לק״ע: יט) בין מטומאה דמעיקרא. ובין מלוגמא להבא. דמדמאס לא חזי הו לשום תשמיש. ב) לא גרסינן להא דר׳ יוסי. דהרי חזינן במלוגמא בסיפא דבגד נמאס טפי משור לכ״ע. כך כתב רתוי״ט [ולפענ״ד אפשר לחלק דדוקא אספלנית שהוא נעשה מדבר המתדבק. לכן מתדבק בשור אלא שפי מבגד. אבל מלוגמא שנעשה מדברים ממיעים לרכך המכה. נגלא שפי בבגד מבשור]: כא) בריית בל״ח. שמערבין קמח וסממנים ושומן ומניחין על המכה לרכיכה: כב) דעור לא נבלע בו שמטיות של המלוגמא. וכשמקנח המלוגמא מעל פניה חזיא כבתחי׳. משא״כ בגד מדנבלע בו השמטות נמאס: כג) דכשמתייבשה המלוגמא. טופלת מהבגד ונבליעת השומן שנשאר בהבגד לא חיים: כד) מטלית שכורך בו ספרים: כה) דמחשב ליה כשאר מטלית שנעשו לכריכה. דדיוט כב״ק [כפכ״ד סי׳ מ״ה וסי׳ כ״ד]: כו) דהא דכריכה מחשב כב״ק. היינו רק מדרבנן ולפיכך כשהמטלית מלויר. דיכר דאינו לתשמיש הדיוט לא גזרו בה רבנן שיחשב כריכתו כב״ק. [ומהר״ב משמע דכל שאינו מיוחד לתשמיש חול אמק״ט. ולפע״ד א״א לומר כן ומש״ש בס״ד לענ״ל סכ״ד סי׳ כ׳ בבועז שהרכיבו]: כז) דאע״ג דמיוחדין לספרים. ולא חזו לתשמיש הדיוט. עכ״פ כיון שאינן מצויירות הן. לא ניכר בהן שמיוחדין לתשמיש קדושה. גזרו בהו קדושה אטו חול [כפכ״ד מי״ד]: כח) דכיון דמיוחדו׳ לקדושה. ל״ג קדושה אטו חול: כט) היא שבכה שברלאם הנשים הויבע בל״ח. ומ״ל

ראשון כבתחלה וכשניטנו הו לא תימלך. וי״ל דת״ק סבר משום שבטל אתו וס״ל כשנמאס בטל אם בגד ומטור מיד ורשב״ג סבר משום דתו לא תימלך והכא עביד דתימלך דאין זה שינוי כיון שנעבדת מעלמה והכי היא כתחלתה: **ד** בין מצוירות בין שאין מצוירות טמאות. פי׳ הר״ב דהשיב להו משמשי אדם. ושוד הא קי״ל בפי״ג מתכת המשמש אם הכון טהור כיון דכן עלמו מטור ס״ב מטפחת יתפור דף כ׳ ס״ת ממעבר בתלון וכיון דסיא לא נמיקרי משמש אדם מטפחת אמאי הוי משמשי אדם. ומטור הא קי״ל בפי״ג מתכת המשמש אם הכון טהור כיון דכן עלמו מטור ס״ב מטפחת המשמש לס״ת אמאי עמא. ולזלי דברי המפרסים נראה דטעמייהו דב״ש מדרבנן גזרו מטפחת ספרים דלא ליתי לאחלופי בשאר בגדים ולא אתי לאחכמה המשמש אם הכון דאם תחוב וקבוע בו ולא אתי למיטעי והכא בטעמי ליטבל גזרו בה. וב״ה סברי במצויירות ליכא למיגזר דליכון מוכיח עליהן ולא אתו למיטעי. ול״ג גזר דס״ל מטפחת ס״ת חשיב כמחובר בו כיון שאסור לאחוז ס״ת עכוס כדר׳ פרנך פ״ק דשבת אינו ליטבל. ודע דפלוגתא דתתי׳ שייכא נמי בכל תשמישי קדושה כגון ארון של ס״ת וס״ל אינה נפרק בני העיר דף כ״ו דאדון של ס״ת אם אין עמוי לנחת מקבל טומאה ואינו מוכן. ולאמאי דפי׳ דטומאה זו מדרבנן מוכח דהטמאת מדרבנן נמי אינו מוכן כמ״ש בזה רפ״ו: **ה** כפה שהוא טמא מדרס. יש לדקדק דמטפחות דמתני׳ דלעיל נמי כך דיוס שעהוכין מתדרס ומתאין בכל הטומאות וא״כ אמאי שביק מטפחות דאייתי בה ונקט כפה. וי״ל דמטפחות אם עשאן מתחלה לס״ת מטיקלא לא נחתא להו טומאת מדרס כמ״ש ספכ״ה והכא אתי לאתמעוטי דאפילו אי מטיקלא היהה בו מדרס משמתו לספר עכר ממדרס דחשיב כמו שינוי מעשה כיון שאסור להשתמש בו מפני קדושתו כמ״ש הר״ב. ותשמע מהכא הא דשינוי מעשה מבטל טומאתו הטעם הוא דמטעשה מעשה הו לא מימלך מאסור לו בשום תשמיש. אבל אם נאמר דשינוי מעשה משום דחשיב כבלי אחר משמיה לורתו הכא ליכא שינוי לורה. והטום׳ בפרק גמר הדין דף מ״ח מפרשי מתני׳ נמי בדליכא שינוי מעשה ובדאתקו עם בזה נראה דלא ניחא להו דמשום איסור אם חשיב שינוי מעשה כיון דליכא שינוי לורה וכתבנו מזה ג״כ לעיל מ״ג בספכ״ו: **שהיא** טמאה מדרס. פי׳ הר״ב שפעמים יושבת עליה בטומר

דעיקר

ג העושה. שם הי״ח: **ד** מצויירות טהורות. שם ה״ר: **ה** כפה. פהלדין מש. טוס׳ שנת נח. ד״ה אע״פ מיי׳ שם ס״ר:

חלופי גרסאות

ר״ש אומר על העור טהור נ״א נ״ג.ד״ה כפה בנ״ב כופה. ונתנו על הספר בפהלדין שם ונתנתי לספר:

תוספות חדשים

משנה ג [במשנה] בבגד עכוס. ושאני מלוגמא דמתדבקת בבגד עפי מאספלנית (הר״ם):

אליהו רבא

פכ״ח ד ושאינם מצויירות טמאות. טמא מת אבל מדרס לא וכמ״ש הרמב״ם וכדאתנן שלש מטפחות הן של ספרין טמא

תוספות אנשי שם

ד בר״ב ד״ה ושאינן מצויירות מיוחדים גמי וכו׳. וצ״ל דמטפחת ספרים לין הפי׳ דבבר שמש בהן ספרים דא״כ נכ״ע טוב

משנה אחרונה

לגבי קופסא ולא לגבי תלוה במבוד שאחורי סדלת אינו גרוע כ״כ ממבוד דליהוי לגביה אלא מן המוכן. כ״כ המוס׳: **ג** בין בבגד ובין בעור טהורה. פי׳ הר״ב דאו לא חזי. וא״ת מ״ש דמלוגמא בעור אינו מקבל טומאה כדפי׳ לעיל. וי״ל דשאני בגד ועור דאיתקשו לשק ולעולם חשיבי כלי קבול שראוין לקפלן ולכרוך בהם מרגליות או מתבן וזה שמאתם ואינו ראוי לכרוך בו מהור: מפני שהיא נגערת. והלכך אפילו קודם שנגערה לא בטלה. ולאחר שנגערה משמע דת״ק נמי מודה דטמאה. ואפשר דפליגי בהא דפי׳ ספכ״ו ובכמה דוכתי דהא דאין הכלים מוקין תטומאתן אלא בשינוי מעשה הוא מתרי טעמי. חדא דשינוי מעשה בטל שמו וכלכי אחר הוא ושוד מעשה אחר כל אלא שינהו עביד דתימלך ומינהו לתשמיש

יבין **תפארת ישראל** **בועז**

כבר בטל מתורת בגד וטהור לגמרי. וא״ת דקשה לראב״ד הרי קיפול לבד מבטל להמטלית מתורת בגד (כסבת כ״ח ב׳) וא״כ ל״ל בכאן תפר. י״ל התם נתקלר

ראשון כבתחלה וכשניטנו הו לא תימלך. וי״ל דת״ק סבר משום שבטל אתו וס״ל כשנמאס בטל אם בגד ומטור מיד ורשב״ג סבר משום דתו לא תימלך והכא עביד דתימלך דאין זה שינוי כיון שנעבדת מעלמה והכי היא כתחלתה: **ד** בין מצוירות בין שאין מצוירות טמאות. פי׳ הר״ב דהשיב להו משמשי אדם. ושוד הא קי״ל בפי״ג מתכת המשמש אם הכון טהור כיון דכן עלמו מטור ס״ב מטפחת יתפור דף כ׳ ס״ת ממעבר בתלון וכיון דסיא לא נחתא לאמאי הוי משמשי אדם. ומטור הא קי״ל בפי״ג מתכת המשמש אם הכון דכן עלמו מטור ס״ב מטפחת המשמש לס״ת אמאי עמא. ולזלי דברי המפרסים נראה דטעמייהו דב״ש מדרבנן גזרו מטפחת ספרים דלא ליתי לאחלופי בשאר בגדים ולא אתי למחכת המשמש אם הכון דאם תחוב וקבוע בו ולא אתי למיטעי והכא בטעמי ליטבל גזרו בה. וב״ה סברי במצויירות ליכא למיגזר דליכון מוכיח עליהן ולא אתו למיטעי. ול״ג גזר דס״ל מטפחת ס״ת חשיב כמחובר בו כיון שאסור לאחוז ס״ת עכוס כדר׳ פרנך פ״ק דשבת אינו ליטבל. ודע דפלוגתא דתתי׳ שייכא נמי בכל תשמישי קדושה כגון ארון של ס״ת וס״ל אינה נפרק בני העיר דף כ״ו דאדון של ס״ת אם אין עמוי לנחת מקבל טומאה ואינו מוכן. ולאמאי דפי׳ דטומאה זו מדרבנן מוכח דהטמאת מדרבנן נמי אינו מוכן כמ״ש בזה רפ״ו: **ה** כפה שהוא טמא מדרס. יש לדקדק דמטפחות דמתני׳ דלעיל נמי כך דיוס שעהוכין מתדרס ומתאין בכל הטומאות וא״כ אמאי שביק מטפחות דאייתי בה ונקט כפה. וי״ל דמטפחות אם עשאן מתחלה לס״ת מטיקלא לא נחתא להו טומאת מדרס כמ״ש ספכ״ה והכא אתי לאתמעוטי דאפילו אי מטיקלא היהה בו מדרס משמתו לספר עכר ממדרס דחשיב כמו שינוי מעשה כיון שאסור להשתמש בו מפני קדושתו כמ״ש הר״ב. ותשמע מהכא הא דשינוי מעשה מבטל טומאתו הטעם הוא דמטעשה מעשה הו לא מימלך מאסור לו בשום תשמיש. אבל אם נאמר דשינוי מעשה משום דחשיב כבלי אחר משמיה לורתו הכא ליכא שינוי לורה. והטום׳ בפרק גמר הדין דף מ״ח מפרשי מתני׳ נמי בדליכא שינוי מעשה ובדאתקו עם בזה נראה דלא ניחא להו דמשום איסור אם חשיב שינוי מעשה כיון דליכא שינוי לורה וכתבנו מזה ג״כ לעיל מ״ג בספכ״ו: **שהיא** טמאה מדרס. פי׳ הר״ב שפעמים יושבת עליה בטומר

ועיין במסכת ט"ז פכ"ד. ועוד עיין בריש פ"ד דזבים: [*אבל טמא טמא מת. והר"ב כתב שאר טומאות. דטומאת מת ללו דוקא. כמו שפי' הר"ב בריש פכ"ד. וכתבתי שם הטעם בס"ד]: חמת שעשאה תורמל וכו'. כר שעשאו סדין כו' טמא. והר"ב כתב דגרסי' טהור. וכ"כ הר"ש אבל גירסת הרמב"ם טמא ומפרש כל שמיהו לשמו אם היו השני כלים אשר יתפנו [היה לו השיטו] אשר יחברם ענין א' כמו החמת והתורמל [שמיהו] כלי קבול והכר והסדין אשר הן יחד טמאים במדרס. לפי שהן יחד ראויין למשכב. וכן הכסת והמטפחת. ולשם אחר הוא כמו עור של שטיח אשר הוא פשוט ואמנם יטמא במדרס לבד כמו הספר ל) טהור מן המדרס. אבל טמא טמא מת לא). חמת שעשאה שטיח לב). ושטיח שעשאו חמת. טהור לג). חמת שעשאה תורמל לד). ותורמל שעשאו חמת לה). בר שעשאו סדין. וסדין שעשאו בר. כסת שעשאה מטפחת. ומטפחת שעשאה כסת. טמא. זה הכלל כל ששינהו לשמו לו).

ל) כ"ש נדל"

מלאכת שלמה

בעלמא בלא בריכה על הספר ומסיק נתנתו וברכתו: ומטפחת ש בשאה כסת. בתוס' ב"מ ס' המומנין ד' ע"ע ודפ' בתרא דע"ז ד' ס"ה סוכיתו ממתני' דכר גדול מכסת ושוד הוכחתי אני הדיוט ראיה מן התוספתא נעיל פי"ו ועוד יש קלת ראיה ממתני' דנסמוך דקתני כסת הסבלין דולאי לאין הסכל

עור

יכין

ומק"ש מדרס מדעשו נמי ליטב עליו [בפכ"ד מט"ז]: ל) ויחדו ג"כ שיהיה מעשה לספר. דאל"כ הרי כל לר ביה ולא אזמניה שרי להדיוט [בפ"ח מ"ב וקכ"ד] וא"כ אכתי היה תורת קב"ש מדרס עליו. ואע"ג דלעיל [מ"ד] ס"ל לב"ה שאין מעיירות טמאות מדלא מנכרא שהן של קדושה. והרי ה"ל לא מנכר שהן של ספרים. ודוחק לומר דהכא רק כל עוד שהכפה נתונה על הספר. דיכר שהוא על ספר נעהר ממדרס. י"ל התם הרי רק משום דכריכה כב"ק הוה מטמאינן לה. וכיון דב' ההמוטות של קדושה ושל הדיוט שוין ספיר נזרינן הא אטו הא. אבל הכא לא משום התמונה מטמאינן לה. דא"כ כל מילי שתמונתו כחזי ליטיבה נטמא במדרס. או בכל מילי שתמונתן שוות. וחדא מיוחד למדרס. נגזר הא אטו הא. ונטמאו שניהן במדרס. אלא רק בדחזי למדרס תליא מלתא. וכיון דהכא עשה בה מעשה. שיחדו והניחו על הספר לא חזי תו ליטיבה. והו"ל כסדין שעשאו ווילון [פ"כ מ"ו] דנעהר הו ממדרס: לא) דהרי יש לו ב"ק ממש. ככל כיפה. ועדיף טפי ממטפחת שמיוחד רק לבריכה שחמק"ט [בפפ"ז ופכ"ד מ"ד] אבל הכא כל שיש לו ב"ק מ"מ טמא [בפי"ז מט"ז]: לב) ר"ל חמת שהיה טמא מדרס [בפ"כ מ"א] ונתקן תפירותיו סביב והפסיטו ועשאו שטיח ליטב עליו: לג) דאע"ג דהשתא נמי חזי ליטיבה כמעיקרא וכשיטב עליו הזב השתא נעשה מדרס. אפ"ה טומאת מדרס דמעיקרא נתבטל ממנו מדהו"ל כנסבר ביתהיים ועשאו כלי אחר. ונ"ל דעכ"פ טמא מגע מדרס לת"ק דר' יוסי [בפכ"ז מ"ט] וכ"ש דמק"ט לחבא כמדרס לכ"ע: לד) הוא כיס הרועה שיש בו הרבה כיסין קטנים [בפי"ט מ"ח]: לה) דכיון דמעיקרא והשתא כיס הוא. רק שמשוה קלת בתמונתו מבתחלה. לחכי נשאר גם בטומאת מדרס שנטמא בו תחלה: לו) ר"ל בין שמיהו מב"ק לב"ק אחר. כחמת שעשאו תורמל. או שעשה פשוט מפשוט אחר. כמשטיח

למטפחת

ישראל

דעיקר כפה היא לכסות בה ראשה אלא אם ייחדה לשמה קבועה ליטב עלי' ייחוד לשמה אחיב ייחוד כמש"ל בכמה דוכתי וכש"ו בפרק שנמל סדין כתב עוד או שנשנית ראשה עליו ע"כ ואיתו מונן דמשמעות הלשון איתו מדרס עד שיעשה בונו של זב כדתנן פ"ד דזבים מ"ד: אבל טמא מת מת. ולעיל פ"ז מ"ע גבי ווילון תני אבל טמא מגע מדרס אחם אחי לתיתר לשנעם מדרס פליגי דר' יוסי ור"מ ר' עומאת בית הסתרים והכא לא בחית לדיוס אלו ולא אייתי בפלוגתא ונקט מילתא דפסיקא. ורמיתי בפי' הרמב"ם שכתב כפה שהיא טמאה מדרס לא שנטמאה אלא שהיתה ראויה לקבל מדרס וכ"ע מדבריו בתחלה וב"כ הרא"ש. נראה שאלו לייטב דלא מני הכא מגע מדרס כדלעיל משום שלא היה בו טומאת מדרס. ואם תאמר דלעיל תני סדין שהוא טמא מדרס בנטמא ממש והכא בלא נטמא ובאל ליטבא תני לה. ומיהו בפרק שנמל הדין מייתי לתמני' וגנם אבל טמא מגע מדרס. אבל גירסת מפרשיו נראה עיקר דהך דטמא מגע מדרס אחיא לת"ק דפכ"ז ואמר קי"ל הלכה כר' יוסי: חמת שעשאה שטיח. פירש הר"ב תמוייהו טמאין מדרס. ומפיים בה הר"ש כדתנן לעיל בכמה דוכתי. ולא בחר לנו פירש הנינן דחמת טמאה מדרס הא עשוי לקבלה ואומרים בה טמוד. וה"ל לכתוב שיש חמת שטמאה מדרס והייטו כשהיא של שנטה קנין שטמאת שכיבה עם מלאכתה כדלעיל פ"כ גם מ"ש כיון דשיבה מזה לזה אפילו בלא שיטו מעשה עהור וכ"כ הר"ש ומקיים בה דאי בשיטו מעשה בכל ענין עהור ע"כ וזה ל"ע דהא קי"ל הכלים אין עולין מטומאתן אלא בשיטו מעשה ויכיל נימא הכא דבשיטו הש לחוד עולה. ועוד חמת שעשאו שטיח ע"כ כשהיה הפיכות מייני לעשותו פשוט וכ"כ הרא"ש ויש כאן שיטו מעשה וכן שטיח שעשאו חמת ע"כ שעשה בו קיבול וה"ל שיטו מעשה. אבל הר"ש כתב עוד דא"ל בשיטו מעשה אייני ואפ"ה מפשוט לפשוט עמא ע"כ. ונראה שפי' זה עיקר וכולה מתני' בשיטו מעשה אייני ואפ"ה מפשוט לפשוט עמא. והייטו דכל שיטו מעשה התעהר הייטו כשמשנה מהשמיש העמא לאשמיש מהור כמו מעבא אדם שעשאה לבמה אבל אם מבנה מן מתא לעמא פשיטא דלא אהר כך וקמ"ל הכא דדוקא כשלא בטל ממנו שם טומאה ראשונה בשעה שעשה

תפארת

בעשה לספר. דאל"כ הרי כל לר ביה ולא אזמניה שרי להדיוט [בפ"ח מ"ב וקכ"ד] וא"כ אכתי היה תורת קב"ש מדרס עליו. ואע"ג דלעיל [מ"ד] ס"ל לב"ה שאין מעיירות טמאות מדלא מנכרא שהן של קדושה. והרי ה"ל לא מנכר שהן של ספרים. ודוחק לומר דהכא רק כל עוד שהכפה נתונה על הספר. דיכר שהוא על ספר נעהר ממדרס. י"ל התם הרי רק משום דכריכה כב"ק הוה מטמאינן לה. וכיון דב' ההמוטות של קדושה ושל הדיוט שוין ספיר נזרינן הא אטו הא. אבל הכא לא משום התמונה מטמאינן לה. דא"כ כל מילי שתמונתו כחזי ליטיבה נטמא במדרס. או בכל מילי שתמונתן שוות. וחדא מיוחד למדרס. נגזר הא אטו הא. ונטמאו שניהן במדרס. אלא רק בדחזי למדרס תליא מלתא. וכיון דהכא עשה בה מעשה. שיחדו והניחו על הספר לא חזי תו ליטיבה. והו"ל כסדין שעשאו ווילון [פ"כ מ"ו] דנעהר הו ממדרס: לא) דהרי יש לו ב"ק ממש. ככל כיפה. ועדיף טפי ממטפחת שמיוחד רק לבריכה שחמק"ט [בפפ"ז ופכ"ד מ"ד] אבל הכא כל שיש לו ב"ק מ"מ טמא [בפי"ז מט"ז]: לב) ר"ל חמת שהיה טמא מדרס [בפ"כ מ"א] ונתקן תפירותיו סביב והפסיטו ועשאו שטיח ליטב עליו: לג) דאע"ג דהשתא נמי חזי ליטיבה כמעיקרא וכשיטב עליו הזב השתא נעשה מדרס. אפ"ה טומאת מדרס דמעיקרא נתבטל ממנו מדהו"ל כנסבר ביתהיים ועשאו כלי אחר. ונ"ל דעכ"פ טמא מגע מדרס לת"ק דר' יוסי [בפכ"ז מ"ט] וכ"ש דמק"ט לחבא כמדרס לכ"ע: לד) הוא כיס הרועה שיש בו הרבה כיסין קטנים [בפי"ט מ"ח]: לה) דכיון דמעיקרא והשתא כיס הוא. רק שמשוה קלת בתמונתו מבתחלה. לחכי נשאר גם בטומאת מדרס שנטמא בו תחלה: לו) ר"ל בין שמיהו מב"ק לב"ק אחר. כחמת שעשאו תורמל. או שעשה פשוט מפשוט אחר. כמשטיח

בועז

נתקלר מטיש רו ע"י הקיפול עד פחות מגע"ג אלבעות. והרי גם גע"ג אלבעות שנתקלר מטיפורו ע"י הקיפול. נתבטל מלקבל טומאה. מה שאין כן הכא שנשאר שיעור גע"ג אלבעות לפיכך דוקא בשנם תפרו. אז נתבטל טומאה

דמעיקרא

אחרונה

אתו אבל אם בעלה טומאה ראשונה לעולם עהור מטומאה דלמפרש ובהכי מיפרשא כולה מתני' שפיר לפי גירסת הרמב"ם חמת שעשאו שטיח ושטיח שעשאו חמת עהור. שהרי אתם עשוי לקבלה ומעמא משום כלי קבול ובשהתיר תפירותיו ובטל הקבול עהור וכן שטיח שאתו לתדרס כשעשאו חמת ונעשה כלי קבול בטל המדרס שא"ל ממוד שהור. אבל חמת שעשאו תורמל זה וזה כלי קבול הם ולא בטל שם הטומאה. וכן כר שעשאו סדין וכסת שעשאו מטפחת דמעיקרא היו מדרס והשתא מדרס אין כאן ביטול שם הטומאה ומעמא. אלא דחמת שעשאו תורמל ל"ל דאייני בלא התיר תפירותיו דאל"כ מיד שהתיר התפירות בטל הקיבול ונטהר. א"כ אפילו התיר התפירות כיון שדעתו לעשותו תורמל והדיוט יכול לעשותו לא בטל טומאתו כדפירשו בפי"ח ולעיל דפכ"ז כל שהדיוט יכול להחזיר ודעתו להחזיר כמוחזר דמי. ובזה מיושב הא דבתוספתא מעבר בחמת שעשאה תורמל וכו' ותתני' קתני עמא. דלא פליגי אלא בתוספתא מיירי שהתיר התפירות ביתים ונעשה פשוט ובשאין שהדיוט יכול לעשותו ותתני' בלא התיר התפירות. ונזה מלאו מעם ג"כ הא דקתני בתוספתא ובנגד שכל עמא. ולא אתפרש המילוק בין נגד לשור. ולמאי דפי' ניחא דבכל הני דתתני' קתני עמא בר מחמת שעשאו שטיח ואתא קאמר דבנגד נם זה עמא דעיקר עהרה בחמת שעשאו שטיח ומשום דבשאנה מתקבל לפשוט. ובגר כתבו התוס' בשבת שבת והביאם תוי"ט דפכ"ז דיש חילוק בין עור קשה לרך. דרך לעולם תשוב כמקבל שעשוי לכרוך ומקפל בו מרגלית או מתם והלכך בגד דלעולם רך הוא אפילו פשוט הוי כמקבל ואין כאן שיטו. ומה"ע כתבנו בפ"ב דבגד לא אשכחן דליתני בה פשוטיהן עהורין כדתני נמי עור משום דבגד ליכא פשוט. ומ"ש הר"ב דחמת ושטיח תרוייהו טמאין מדרס. וכ"כ הר"ש וגם הרמב"ם בתבו אשכנה לעולה מתני' כמדרס. ולא ידעתי טעם בזה ולדבריה אתם חמת ותורמל כלי קבלה הם ולאו בני מדרס הן אלא א"כ מעויין כלאתן השעויין בפ"כ. וכיון דאפשר לפרש בשתם חמת ותורמל דמשום כלי קבול מינהו. אין לנו לדחוק דשעויין למדרס: זה הכלל כל ששינהו לשמו שמא. לגירסת הרמב"ם דגרס

שרשאו

ציונים

חמת. שם פכ"ד מ"ש: כר. שם פ"י: זה הכלל. שם ה"פ:

תוספות חדשים

משנה ה[תי"ט ד"ה]חמת כו' ועומא במדרס לבד כו'. פי' מדאוריתא אבל בשאר טומאות עהורות מדאוריתא לפי שהיא פשוטי כלי עור:

אליהו רבא

טמא מת. ומתני' התם דלא כר"ע וכן מתניתין דלקמן כפה שהוא עמא כו': ה ומטפחות שעשאו בסת עמא. גרסינן וכדבעינא למימר קמן: זה הכלל כל שהיהו לשמו טמא. לומר לשון לשמו אשר תשמישו הראשונה עמא בין שהיה משנהו לפשוט בין שהיה מקבל לקבול ובין מקבל לפשוט ומפשוט לקבול אם משתמש מעין מלאכתו ראשונה עמא. לשם אחר. שאינו מעין תשמישו ראשונה שהיה משתמש זו להשמיש אחרת עכור. אלכך דחמת שעשה לקבול שעשאו שטיח שעשאו חמת עהור. אבל חמת שעשאו תורמל שמקבל לקבול הוא דחמת משתמש לקבול ותורמל משתמש לקבול וכר שעשאו סדין אף עפ"י שהוא מקבל לפשוט לא שינה את תשמישו שכר משתמש לשניה וסדין משתמש לשניה שעשאו כר אע"פ שמפשוט לקבול הוא שניהן משתמשין לשניה וכן כסת שעשאו מטפחת שהוא מקבל לפשוט ושניהן לשניה משתמשין עמא. ובתוספתא תניא המשנה בכלי עור מן הפשוט לפשוט עמא מן הפשוט לקבול מן הקבול לפשוט מן הקבול לקבול עהור. ותנא דתוספתא ר"א ר"ש נחוק הוא דתנן (ספכ"ו) ר"א ר"ש נחוק אומר אף העושה מטפחת מן העור עמאה ומן הכסת עהורה. לא מינגיה

תוספות אנשי שם

אסור לשמש אחר עי' בסוף פ' גמר הדין בסוגיא דהזמנה מילתא אלא דמייני שעשאן לספרים ולא נשתמש בהן עדיין דה"ל הזמנה בעלמא וס"ל לב"ה דהזמנה לאו מלתא היא ברכה שם דהלכתא כותיה במ"ש בסוף בסוגיא ור"ג סבר כרבב"ג בנו שם דהזמנה מלתא היא לפירש"י שם ובוחר לגי' הרא"ש כאן רבב"ג א"ש טפי דאזיל לשיטתו שם ומיושב קושית הר"ש כאן ע"ש אבל עיקר פי' הר"ב דמטפחות ספרים אינן נקראין משמשי אדם וטהורים מכל טומאה קשיא דאיך יפרנס לפ"ז משנה המסולה בפה כו' אבל עמא עמא מת כיון דבכר נאסרה לאחר תשמישן לאביי בהזמנה ולרבא בברכתו כדפי' הר"ב וכדאי' בסוגיא שם אחאי עמא ע"מ. (רש"ש):

פשוט]. כגון משטיח למטפחת או ממטפחת לשטיח. ושלא לשמו מכלי פשוט לכלי קבול ומכלי קבול לכלי פשוט ומכלי קבול לכלי קבול נמי הכל *) שטי שלא לשמו וטהור. ואם כן חמת שעשאה תורמל דשיגהו מקבול לקבול נמי טהור. וכר שעשאו סדין. וסדין שעשאו כר. דהוי שנוי מקבול לפשוט ומפשוט לקבול נמי טהור. ואי קשיא אמאי לא ערבינהו ותשיגהו חמת שעשאה שטיח ושטיח שעשאה חמת בהדי הכך כיון דכולהו טהור [הוא]. הא לא קשיא משום דקא בעי למיהדר ולמתני [חמת] זמנא אחריתי כדתני [חמת] שעשאה ורמל והוה צריך למתני חמת שעשאה שטיח או תורמל ואינו רולה לשנות מסדר האחרים. ורוב ספרים גורסים טמא. ואינו יודע לישב גירס' זו מכוונת: ך מטלית. שהיא טמאה מדרס. ועולה בקופה. וקופה לאו בת מדרס היא. ומיהו כשעולה בקופה נטמאת הקופה לפי שנגעה במטלית הטמאה מדרס. והרי היא מגע מדרס. והמטלית כשנגמרה טלייתה פרח מיגה טומאת מדרס. משום דבטלה לגבי קופה. וקופה לא חזיא למדרס: מטמאה אחד ופוסלת אחד. כדין כלים שנגעו במדרס ופירשו. דתנן בסוף זביס הטוגע במשכב מטמא שניס. ופוסל אחד. פירש. מטמא א' ופוסל ג' דכל זמן שהכלי טוגע במדרס חשבינן ליה כאב הטומאה לענין אוכלים לעשות ראשון ושני בחולין ושלישי בתרומה. אבל כשפירש הו"ל טולד הטומאה ושוטה שני בחולין ושלישי בתרומה בלבד דהיינו מטמא אחד ופוסל אחד: הפרישה. למטלית מן הקופה הוה לה הקופה ולד הטומאה כמו שהיתה קודם שהפרישה. אבל המטלית טהורה. דמכיון שעולה בקופה נעשית כקופה. והוא לה כתחיכה דופן שנטלה מן הקופה דטהורה התחיכה. ומיהו אם אחר פרישתה מן הקופה חישב עליה לישיבה מקבלת טומאה מכאן ולהבא אם יש בה כשיעור: טלאה על הבגד. לא נתבטלה מטומאת מדרס. ומטמא הבגד שניס ופוסל אחד

*) נד"ל קטוי

הסבל משיס תחת משאו דבר גדול וכבד וכן משמע מן הערוך בערך כסת ויותר מבואר בערך כר. וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל כסת שעשאו

מלאכת שלמה

יב' תפארת ישראל בועז

למטפחת לף שזה קטן וזה גדול [כספ"ו] או ב"ק שעשאו פשוט. אבל שניהן משתמשין תשמיש ג'. כבר וסדין במשנתינו דשניהן לאיש תחתון בלילה וכ"כ כסת ומטפחת שניהן עשויין ליסב או למשכב עליהן. כל הך מקרי משיגהו לשמו [וכסת ומטפחת טמא היינו כראב"ע ספ"כ]. וג"ל דה"ט נמי בסדין שעשאו ווילון. שנשאר בטומאת מגע טומאה שבו מעיקרא [כספ"ו סי' ס"ה] ה"ט מדהו"ל מפשוט לפשוט. ורק טומאת מדרס דמעיקרא פרח השתא מיגיה. מדלא חזי השתא למדרס. [ותוס' שתא פ"ו דב"ב אמרינן דרק במשנה מפשוט לפשוט נשאר בטומאה דמעיקרא. אבל במשנה מקבול לקבול. דינו כמשנה לקבול מפשוט. או מקבול לפשוט. דבכולן פרח טומאה. וג"ל דטפחים דדוקא במשנה מפשוט לפשוט. דגם אחר הטיעוי חזי ממש להתשמיש דמעיקרא דהייט ליביה לכבי כשאר בטומאתו. אבל במשנה מב"ק לב"ק אחר. אף דגם לאחר הטעוי יש לו ג"כ ב"ק. אב"פ אינו ראוי לקבל מה שקבל מעיקרא בחמת והומל. לכבי שנוי מעלה הוה. ופרח מיגה טומאה דמעיקרא] : לז) בת גע"ג טפחים שנטמאה במדרס : לח) והרי קופה לא חזי למדרס : לט) בין שנגעה טהרה בהקופה או במטלית. דהקופה שנגעה בהמטלית קודם שנתחבר לו נעשה מגע מדרס. ונעשה עי"ז הקופה ראשון לטומאה. וכשנתחבר אח"כ המטלית בהקופה. בטל מטלית לגבי קופה. וא"ל טולה ראשון ולפיכך מאכל הטוגע גם בהמטלית נעשה שני. והשני הוא פוסל בוב ג' בתרומה ושוטה שלישי (ב): מ) דמדכבר בטל מטלית לגבי קופה לחיות כמותה. הו"ל הבאה כדופן קופה שפירש ממנה. שטהור: מיהו ודאי כשחישב על הדופן שיהיה מעתה לישיבה. מק"ע מדרס להבא. דכל הכלים יורדין לטומאה במחשבה [כספ"ס] : מא) דהבגד גם הוא ראוי

למדרס

בפ"ו דמקואות מ"ה ולא בהיא דסוף כלאים שהוא מין בגד : מטמאה אחד ופוסלת אחד. פי' הר"ב שהקופה מיטמאת מן המטלית. והא דאמרי' בכפכ"ד הולכין אחר הגדולה והכא הקופה גדולה מן המטלית האם הגדולה שאינה מקבלת טומאה כגון שניקבה במטלית רמון. אבל הקופה הכא שמקבלת טומאה והמטלית היא אב ממאמתו במגע. ומיהו בהא דמשנה הכא דהמטלית אחרי שנגמר טלייתה נמי פרח ממנה טומאת מדרס ואינה אלא כדין מגע מדרס לטמא אחד ולפסול אחד כמ"ש הר"ב זה ל"ע דבפכ"ז אחרי' בגד ועור לא מלטרפי לכשיעור וכ"ש בגד ומפץ דשמחבר בטלה דעתו אלא כל אחד. וסיכי אחרי' שכא דמיבור ממלית של בגד לקופה של גליס מבטל לטלאי מתוכת בגד לגולא ואמאי בטלה הא חיגס חטר כלל דבטלה דעתו. ואין לומר דוקא לגירוף לכשיעור לא מלטרפי הא אם יש בכל אחד כשיעור הוי חטר. דכיון דשמחבר בטלה דעתו אין חלוק ולא הוי חיבור לכל דבר וכ"כ הרב משנה למלך פכ"ג מה"כ דאפילו יש בכ"א כשיעור לא הוי חיבור ואם נטמאת זה לא נטמאת זה ואפילו מקלא בכוונה דאחרינן שהם דכפחות מכשיעורן חיבור דוקא לפחות מכשיעור מהני משום דאחשבי'. אבל שלא כסדרן אחין דרך לחבר ובטלה דעתו משמע אפילו מחבר בכוונה לא מהני. וי"ל דהא דאחרינן לגיל דבטלה דעתו הוינו לאחויי ליה עומאת מדרס כגון שניס מן הבגד ואחד מן הטור לא מלטרפי לכשיעור ואין בו דין מדרס. אבל הכא נמי דבטלה דעתו ולא חביב חבור מ"מ עומאת מדרס בטלה לה דמדרס בימוד תליא וזו שמחוברת לכלי קבול בטלה ממשכב ומושב דכמות שהיא ראוי לכך : טליי' על הבגד מטמא שניס. פי' הר"ב כדין כלים הוגעים במדרס כל זמן שלא פירשו ע"כ. דין זה דטוגע במדרס עד שלא פירש מפורש רפ"ה דזביס דהוי אב לאוכלין ומשקין וכלי שמף אבל לא לכלי חרס. וזה באדם הטוגע אבל כלים הוגעין אפילו עד שלא פירשו אין ממאמין שום כלי אלא אוכלין ומשקין כמו שביאר שם הר"ש. ומשמע דה"ל אין עומאמן כמו אב גמור אלא לאוכלין ומשקין לחוד. והא דלא אמרינן דהוי חבור גמור והבגד נעשה מדרס ממש כמו המטלית כדאמרינן פכ"ז מ"ש הבגד שאלא בו שלשה ע"ש ונעמא מדרס והכלים עליו את כל הבגד טולו עומא מדרס. דשאני הכא דהמטלית

השנה

ן מטלית. שם פכ"ג ה"ח :

אליהו רבא

מיבעיא עור שחצה עליו לגלושת וסנדלין טהור דחביב לדבר טהור אפילו עשה מטפחות מן הכסת שעיקר לדבר טמא עטור הואיל ואינה מקבול לפשוט אלא מטפחת מן הטור הוא דעמא דמפשוט לפשוט הוא: ן מטלית שטלייה על הקופה מטמאה אחד כו'. הואיל ואינה אותה לשם אחר מבגד לקופה טהורה וקופה נטמאה מגע מדרס שנגעה במטלית משהתחיל לעלות קודם שגמר הטלייה והיא מטמאה ג' ופוסל ג' מכוס שמחוברת לקופה דטמאה מגע מדרס : הפרישה. הקופה נשארת בטומאתה טומאת מגע מדרס והיא עטורה שבבר נעשהה כשאינה אותה לשם אחר : טליה על הבגד. אלא שינה אותה לשם אחר. דמעיקרא בגד והשתא בגד : מטמא שניס כו'. נשארה בטומאת מדרס שלה והבגד מטמא שניס מכוס מבוס :

תוספות אנשי שם

ן בר"ב ד"ה מטמאה ג' כו' דתנן בסוף זביס כו'. פירש דזה לא נאמר אלא בתיס אבל כלים אחרבה הנן סתם במ"ו זה הכלל כל הטוגע בה' מכל אב"ע מטמא ג' כו' תון מן האדם ע"ש בר"ב אבל עי' בר"ש שם בראש הפרק בשם התוספתא וכ"כ הפי"ש שם בקורה וא"ש רק שנעתק שם להגיה קלת במ"ש דתנן בסוף זביס כו' כי יכוונו על התוספתא הנ"ל. ועמל"מ פ"ו ממטמאי מו"מ ה"ו. (רש"ש): טליה על הבגד מטמא שניס ופוסלת אחד. ודר"ב העתיק ופוסל וכן יש לגיה במשנתינו דאבגד קלי ויגיד עליו ריש מטמא שניס. (כ"ד) :

משנה אחרונה

בריטא טמא ניחא. ולגירסת הר"ש והר"ב דגרסי בטולה מתני' טהור לא א"ש כיון שלא הוזכר טמא במתני' אין דרך לשנות זה הכלל על מה שלא הוזכר בתחלה : ן מטלית שעליי' פל הקופה. פי' הר"ב וקופה נאו בת מדרס היא. ומייר בקופה של גליס שהיא דלעיל פע"ז מ"ב וכן

עיונים

ן מטלית רבא

מיבעיא עור שחצה עליו לגלושת וסנדלין טהור דחביב לדבר טהור אפילו עשה מטפחות מן הכסת שעיקר לדבר טמא עטור הואיל ואינה מקבול לפשוט אלא מטפחת מן הטור הוא דעמא דמפשוט לפשוט הוא: ן מטלית שטלייה על הקופה מטמאה אחד כו'. הואיל ואינה אותה לשם אחר מבגד לקופה טהורה וקופה נטמאה מגע מדרס שנגעה במטלית משהתחיל לעלות קודם שגמר הטלייה והיא מטמאה ג' ופוסל ג' מכוס שמחוברת לקופה דטמאה מגע מדרס : הפרישה. הקופה נשארת בטומאתה טומאת מגע מדרס והיא עטורה שבבר נעשהה כשאינה אותה לשם אחר : טליה על הבגד. אלא שינה אותה לשם אחר. דמעיקרא בגד והשתא בגד : מטמא שניס כו'. נשארה בטומאת מדרס שלה והבגד מטמא שניס מכוס מבוס :

תוספות אנשי שם

ן בר"ב ד"ה מטמאה ג' כו' דתנן בסוף זביס כו'. פירש דזה לא נאמר אלא בתיס אבל כלים אחרבה הנן סתם במ"ו זה הכלל כל הטוגע בה' מכל אב"ע מטמא ג' כו' תון מן האדם ע"ש בר"ב אבל עי' בר"ש שם בראש הפרק בשם התוספתא וכ"כ הפי"ש שם בקורה וא"ש רק שנעתק שם להגיה קלת במ"ש דתנן בסוף זביס כו' כי יכוונו על התוספתא הנ"ל. ועמל"מ פ"ו ממטמאי מו"מ ה"ו. (רש"ש): טליה על הבגד מטמא שניס ופוסלת אחד. ודר"ב העתיק ופוסל וכן יש לגיה במשנתינו דאבגד קלי ויגיד עליו ריש מטמא שניס. (כ"ד) :

משנה אחרונה

בריטא טמא ניחא. ולגירסת הר"ש והר"ב דגרסי בטולה מתני' טהור לא א"ש כיון שלא הוזכר טמא במתני' אין דרך לשנות זה הכלל על מה שלא הוזכר בתחלה : ן מטלית שעליי' פל הקופה. פי' הר"ב וקופה נאו בת מדרס היא. ומייר בקופה של גליס שהיא דלעיל פע"ז מ"ב וכן

תורמל כו'. ["ועוד כ"ל שלא כתב ואל יטעך כו'. לענין טעם הדין. אלא להזהיר מהטעלה בעלמא שכן אין נמלא סדין ומטפחת שיהיה עור ויתפוב הטוטה שמפני שנשתנו לכר וכסת. והן של עור. א"כ אף הנה על כרתין של עור הן. לז"א שהוא טעות שאע"פ שהכר וכסת יהיה של עור הנה הנם ג"כ של בגד כשנשנו בתם הם של בגד. וכן כאן נשנו בתם ולפיכך הם של בגד]: ן על העור טהור. כלומר ודינו כדין טלאו על הקופה כמ"ש הרמב"ם פכ"ג מה"כ: שלש

אחד כדין כלים הטוגעים במדרס כל זמן שלא פרשו: הפרישה מן הבגד. דין הבגד ככלים שנגעו ופירשו מטמא אחד ופוסל אחד והמטלית הרי היא כמו שהיתה. דלטולס לא נתבטלה. ומטמאה שנים ופוסלת א': וכן הטולה. מטלית על השק או על העור כטולה על הבגד ואינה מתבטלת: ור"ש מטהר. קסבר בשק ובעור מתבטלת הואיל ולאו מינה. ורבי יוסי סבר. דבשק דאריג כמותה אינה מתבטלת. אבל בעור דלאו אריג הוא. מתבטלת. וטלכה

ופוסלת אחד מב). הפרישה מן הבגד. הבגד ממטמא אחד. ופוסל אחד מג) והמטלית מטמאה שנים ופוסלת אחד. וכן הטולה על השק או על העור מד). דברי ר' מאיר. ר"ש מטהר מה). ר' יוסי אומר על העור. טהור מו). על השק. טמא מז). מפני שהוא אריג

מלאכת שלמה

מטפחות ומטפחות שעשאן כסת: ן בפי' ר"ע ז"ל ל"ס הפרישה מן הבגד צריך להיות שם דלעולם לא נתבטלה אבל הבגד מפני שהוא מינה ולפיכך נעשה

יכין

למדרס. והמטלית ג"כ לא נשתנה כשנתחבר להבגד. דמעיקרא בגד והשתא נמי בגד. להכי כולו חבור למדרס. מיהו מיירי הכא שחיבר הטלאי בהבגד בב' רוחות [וכמ"ז]: (מב) דכל הבגד מחשב חיבור להמטלית שהוא אה"ע [וכבר מדרס שחברה למעה פי"ח מ"ז]: מג) ככל מגע מדרס: מד) דינו כטולה על הבגד. ואע"ג דמטלית וחד מהנך. ב' מינין הן. אפ"ה לא נתבטל טומאה דמעיקרא מהמטלית. ונעשה השק והעור כמטלית. והיינו מדשניהן ראויין למדרס: מה) הואיל וחיברו לאיזו מינו נתבטל המטלית הקטן לגבי עיקר הכלי הטהור. ודינו כחברו בקופה לעיל: מו) דהו"ל אינו מינו ממש. מיהו כ"ל פשוט דבין ר"ש ובין ר' יוסי. הלי טהור דנקטו אינו טהור לגמרי. דהרי עכ"פ לא עדיף הכא מאילו חברו בקופה. דעכ"פ טמא הכל מגע מדרס. מדגע בהמטלית קודם שחברו להן. אלא ר"ל טהור מלהיות מדרס כמו שהיה מקודם אה"ע. דמשחברו לעור ושק לכל מר כדאית לי' נעשה הכל רק מגע מדרס: מז) ר"ל מדהו"ל השק מין אריג כהמטלית. להכי נעשה אב כמותו: דמק"ש

תפארת ישראל

בה דמיירי במטלית גענא"ל. ורק רבותינו נקטו מדרס לרבותא דלא א' ודו"ק. אבל באמת א"א לומר כן. דאי מיירי בכל הטומאות הו"ל למיזל בתר גודל [כלעיל פכ"ד מי"ז]. ואי"ל דאין ס"ל. ומאי דאמרינן התם דבר' גדלים הוה חיבור. היינו דאז אזלינן בתר גודל וטהור. ליתא דא"כ עכ"פ המטלית גע"ג טפחים ונטמא מדרס. וחברה לנגד ערהו למדרס. לא אזלינן בתר גודל. מדשניהן משתמשין לשב על שניהן ביחד. אבל בגדיא שעליה על הבריאה וכו' [ספכ"ד] דכשעלה חיצונה על הפנימית. נתבטל ב"ק של חיצונה. והרי רק משום ב"ק נטמאה. אז אזלינן בתר גודל. דמחשב ב"ק של פנימית שהוא יחשב כב"ק של גדולה. וא"כ נקמן [מ"ז] אינו מטלית גע"ג אלכשות שנטמא מאחר טומאות. וחברה לבגד. כיון שאין המטלית והבגד שוות בקבלת טומאתן. אזלינן בתר גודל ודו"ק. וא"ת עכ"פ ק' מ"ש בבריה שעליה על הבריה [ספכ"ד] דאזלינן בתר גודל בין לקולא ובין לחומרא. ומ"ש בבריא מדרס שחברה למעה. דאמרינן דכולה טמאה מדרס. ולא אמרינן דיזל בתר גודל. וי"ל לפמ"ש בס"ד [פי"ח סי' כ"ג] דבריא דהתם מיירי שנתפרק ממעה שנימה שהיתה טמאה מדרס. והרי ע"כ מיירי התם בשעה שנתחבר כרע זה במעה החדשה עדיין היתה המעה שממנה נימל כרע זה. עדיין קיימת. דאי בשתחברה המעה הראשונה. גם הכרע היה נשהר בכל מקום שהוא. דהכל הולך אחר הישנות [כפי"ח מ"ו ומ"ט]. וא"ב מתורץ קושיתו דשאני כרע. שא"א שיהיה כהמעה החדשה שנתחברה לו. רק כהישנה שנטמא הכרע עמו. וכיון שעל כרחך נשאר הכרע בטומאתו. להכי כשחברה למעה החדשה נעשה עמו גוף א'. וכולה טמאה מדרס. אף שהמעה גדול מהכרע. הרי א"א שיתבטל הכרע לגבי המעה. והרי כל המחובר לטמא

בועז

נטמא מדרס [כפי"ע מ"ה]. וי"ל התם הדבר שנתחבר להמדרס חזי נם הוא למדרס. משא"כ הכא קופה לא אפשר שהיה מדרס. מדא"ל עמוד ומ"ל. ואף נמ"ש [פי"ט סי' ל"ו] לדעת כמה מרבותינו דמזרון לא חזי למדרס. ואפ"ה כשחברה למעה נעשה נם הוא מדרס. י"ל התם המעה הוא עיקר הכלי והוא טמא מדרס. והמזרן שהוא שפל לו. בטל לגבי עיקר ונעשה נם הוא מדרס. משא"כ הכא הקופה הוא עיקר הכלי והוא שהור ממדרס. לפיכך המטלית שהוא שפל לגבי קופה. אין העיקר בטל לגבי שפל. אלא שפל בטל לגבי עיקר. להיות נם הוא ראשון כהעיקר. דאף לקולא אמרינן דבטל שפל לגבי עיקר[כלעיל שפי"ע]. וא"ת עכ"פ מ"ש הכא דטמטאין הקופה משום מגע מדרס. ומ"ש לעיל [שפכ"ד] בחיבר כף מאזנים במיחס לאזלינן בתר גודל ונעשה המיחס. ואמאי והרי עכ"פ נגע בהכף קודם שחברן יחד. י"ל התם מיירי שהכף נטמא בשרץ וכדומה. שהוא רק ראשון ואמ"ש כלי. משא"כ הכא המטלית הוא אב מדעשה מדרס. עוד כ"ל דמ"ש הר"ב לקמן [מ"ז] בטלייה על הבגד דמיירי במטלית גע"ג טפחים שטמא מדרס. וכך כתב נם הרמב"ם [פכ"ע מכלים ה"ה] לכאורה היה נראה דה"ה בגענא"ל שנטמא בטמא ושרץ. דהרי אנא שתמא נקט בתר ריבא דהתם דמפרש

בה דמיירי במטלית גענא"ל. ורק רבותינו נקטו מדרס לרבותא דלא א' ודו"ק. אבל באמת א"א לומר כן. דאי מיירי בכל הטומאות הו"ל למיזל בתר גודל [כלעיל פכ"ד מי"ז]. ואי"ל דאין ס"ל. ומאי דאמרינן התם דבר' גדלים הוה חיבור. היינו דאז אזלינן בתר גודל ובהור. ליתא דא"כ עכ"פ המטלית גע"ג טפחים ונטמא מדרס. וחברה לנגד ערהו למדרס. וק' ואמאי ונימא דיזל בתר גודל ובהור. אלא ע"כ דדוקא בשהיתה המטלית גע"ג טפחים ונטמא מדרס. אבל אם הכהו בתר גודל. מדשניהן משתמשין לשב על שניהן ביחד. אבל בבריא שעליה על הבריאה וכו' [ספכ"ד] דכשעלה חיצונה על הפנימית. נתבטל ב"ק של חיצונה. והרי רק משום ב"ק נטמאה. אז אזלינן בתר גודל. דמחשב ב"ק של פנימית שהוא יחשב כב"ק של גדולה. וא"כ נקמן [מ"ז] אינו מטלית גע"ג אלכשות שנטמא מאחר טומאות. וחברה לבגד. כיון שאין המטלית והבגד שוות בקבלת טומאתן. אזלינן בתר גודל ודו"ק. וא"ת עכ"פ ק' מ"ש בבריה שעליה על הבריה [ספכ"ד] דאזלינן בתר גודל בין לקולא ובין לחומרא. ומ"ש בבריא מדרס שחברה למעה. דאמרינן דכולה טמאה מדרס. ולא אמרינן דיזל בתר גודל. וי"ל לפמ"ש בס"ד [פי"ח סי' כ"ג] דבריא דהתם מיירי שנתפרק ממעה שנימה שהיתה טמאה מדרס. והרי ע"כ מיירי התם בשעה שנתחבר כרע זה במעה החדשה עדיין היתה המעה שממנה נימל כרע זה. עדיין קיימת. דאי בשתחברה המעה הראשונה. גם הכרע היה נשהר בכל מקום שהוא. דהכל הולך אחר הישנות [כפי"ח מ"ו ומ"ט]. וא"ב מתורץ קושיתו דשאני כרע. שא"א שיהיה כהמעה החדשה שנתחברה לו. רק כהישנה שנטמא הכרע עמו. וכיון שעל כרחך נשאר הכרע בטומאתו. להכי כשחברה למעה החדשה נעשה עמו גוף א'. וכולה טמאה מדרס. אף שהמעה גדול מהכרע. הרי א"א שיתבטל הכרע לגבי המעה. והרי כל המחובר לטמא

תוספות אנשי שם

ה תי"ט ד"ה חכמת כו' שכן הם נמלא סדין ומטפחת ויתבוב הטוטה שאפשר שנשתנו לכר וכסת כו' כ"ל (כ"ד):

משנה אחרונה

קטנה מן הבגד כדרך כל עלאי וקי"ל שפכ"ד קטנה וגדולה הולכין אחר הגדולה ולא מיטמאת הגדולה בטומאת הקטנה אלא לענין מגע מדרס שפיר אמרינן דנטמאת הגדולה במגע דאשיגו גדולה הטוגעת מי לא מיטמאה במגע. אבל לגיל בשאנג בו שלשה והשלים אליו אריג הראשון חשיב גדול לגבי כל מע ראשון לאשון מה שהשלים. אבל הרמב"ם בפירושו כתב שאב הבגד כולו במדרגת מדרס הוא והמטלית בשום ע"ב מבואר מדבריו דהבגד ג"כ מדרס ממש כמו המטלית וכ"כ מלשונו בתבונו; ולפ"ז לריך ליאב הא דקי"ל הולכין אחר הגדולה. ונראה דהוא מפרש עלאי דכולה מתני' שבאה לתקן הכלי

ממה

לתקנה הנקב והקרע ובכה"ג קי"ל דהקטנה מביאה ג"כ טומאה על הגדולה במ"ש הראש"ד בהשגות שפכ"ז מה"כ כדתנן פי"ח מ"ז כרע שהיתה ממאה מדרס וחברה למעה כולה ממאה מדרס ומשום שאין תשמיש למעה בלא הכרע עכ"ל וה"כ כשהטלאי באה לתקן הבגד כולו ממא מדרס כמו הטלאי עצמה. ולפ"ז הרמב"ם והכ"ש לא פליגי דהרמב"ם מפרש בשהיה טלאי שבאה לתקן. והכ"ש והרב"ב מפרשים דבכל ענין מייירי ומ"מ מידי מגע מיהא לא קפיק כדפי'. וראיתי להרב מעשה למלך פ"ו מהל' משכב שכתב דלא ניחא ליה להרב"ש לפרש שהיא אב נטור כדמפרש הרמב"ם. דלשנא דמתני' משמע ליה הכי מדלא תני בה לשון מדרס ותני מגע אב. ומדנקט לה בלשון טמאת שנים וכו' ולשון זה מורגל נמס' זבים לענין אוכלין ומשקין ולא לטמאת אדם וכלים עכ"ד ולא אינן את זאת דא"כ מיקמי מתני' גופה כיון דמדינא הוי אב נטור אמאי נקט טמאת שנים דמשמע שאינו אב ממש לאדם וכלים. ונאמת מלישנא דמתני' לאו דאיה היא דבריתא נני קופה לריך למיתני טמאת אחד דלא מני למיתני התם מגע מדרס דא"כ ס"א דהוי כמגע עד שלא פירש דהוי מיהא אב לאוכלין ומשקין ואינו כן דהתם כפירש הוי משנמגר עלייתה דפרחה מדרס. ובלא"ה נמי לאו דאיה היא דאשכחן לענין פי"ט מ"ד בגי נישא הוא על הטעה ועל המזרן הוי טמאת שנים ושוכל אחד והתם לכ"ע מדרס ממש הוי: ר"ש מפרש. פי' הכ"ב דס"ל דבאיתה מינה מתבטלת. ומ"ע דמ"מ כיון ראוין למדרס אמאי מתבטלת. ובשלמא בעור י"ל דאין דרך לחברן והמחברן בשלה דעתו כדלעיל פכ"ז אבל בשק אמרינן התם בגד ושק מלטרפי וכיון דהוו חיבור והכל לאוי נ.מדרס אמאי מתבטל ושמא ס"ל לר"ש דהא דאמרינן לענין בגד ושק מלטרפי היינו שמי חתיכות זו לזו. אבל בגד שלם הראוי לחלבוש דחשיב שפי אין דרך כלל לטלותה אפילו בשק. וה"ל בטולה על השק שלם שהוא בגד הרועים כדפי' רש"י בפרק במה אשה דף ס"ד ועוד נמי שהוא כלי חשוב שעשוי לשמיה ע"ג מעמו דכולה אמתי' בכלים מייירי דומיא דקופה ואין דרך לטלותן בדבר שאינו מינו. ודוחק: ר"י אומר על הטור טהור. מעמא דר"י כי היכי דלעיל פכ"ז בגד ועוד לעולם לא מלטרפי אמ"ל בגד דעמו הכר. ועל השק כי היכי דהתם מלטרפי א"ל חשיב חבור. ונראה הא דר"י מטהר על הטור היינו דהטור אינו ממא מדרס כמו העלאי דכלא מיתבטל דמו אלא העלאי מדרס והטור הנגע מגע מדרס. ואיבא למידק בהא דהמפרשים אסברו לה לכולה אתני' לענין טומאת מדרס דמיירי במטלית שנטמאה מדרס. ול"ע אם נטמאה המטלית בטמאת מת אמי לם עלאה בקופה כיון דלטומאת מת הקופה לאוסה כמו המטלית. הדין בזה אם העלאי באה לתקן ולסתום נקב וקרע שבקופה מביאה העלאי טומאה על הקופה כמו כרע שהבכה לטמאה בטמאת מת ונעשה אב לטמאת מת ובעשה אב לטמאת מת הקופה כמו כרע שהבכה לטמאה כמו כ"ל. ואם אינה באה לתקן הולכין אחר הגדולה דהיינו הקופה והקופה אינה אלא מגע ממא מת שנגעה במטלית מתחלה וכשנגמרה עלייתה נעשה בפל לגבולה וגם העלאי אינה מגע ממא מת. ואם הפרישה אח"כ מן הקופה ל"ע אם חזרה העלאי לחיות אב כבתחלה כיון שלא בעלה מעולם טומאת מת אלא שבעודה מחוברת לקופה מהרה משום עפילתה לקופה וכשפרשה חזרה לטומאתה. או לגמרא כיון שבעלה בעלה עי' נתם בסוכות דף כ"ב אם טומאה שבעלה חזרה ונטוהה. ומיהו נראה דהא המטלית מביאה טומאה על הקופה כמו הבגד וה"ל בטומאת מת כמו קפיד מה שחברה לאינו מינו ואמר דמולה על השק והעור דינה כחברה לבגד משום דשק ועוד נמי לאיון להמדרס מדבגד וה"ל בטומאת מת כמו

העלאי

חלופי גרסאות

הפרישה בל"ל בשמטו מ' תיבות אלו מן הפרישה עד ופוסל א'. בטמאה בהגל"י מטמא. ר"ש בל"ל ור"ש. יוסי בל"ל שטעון והוא מ"ם.

אליהו רבה

הפרישה. הבגד נשאר בטומאתו מגע מדרס בנגע בה וכיון בשאר בטומאת מדרס: וכן הטולה על השק לא על העור דר"מ. קסבר ר"מ שק ועור מין בגד הם ולא שיה את המטלית לשם לאחר: ר' שמעון מטהר. קסבר לאו מין בגד הן ושיה לאחר לשם אחר: ר' יוסי אומר כו'. קסבר עור לאו מין בגד שק מין בגד הוא מפני שהוא אריג:

והלכה כרבי יוסי: **ן שלש על שלש שאמרו.** דטמאה לענין טומאת מת וזרק ונבלה: **חוץ מן המלל.** מה שמשייר האורג בראש הבגד כשיעור ב' אצבעות והוא עקף של בגד קרוי מלל וכיון שאתי לבדו הוא ואין בו ערב. אין מלטרף לאריג. ורבותי מפרשים מלל. מה שמולל וטופל התופר מקום החתך מפני החוטים שדרכן לנתק שלא ילאו ותתקלקל התפירה: *)מכוונת. והמלל בכלל: **טלייה על הבגד מרוח אחת.** מטלית שהיא טומאה מדרס ותפר אותה על הבגד באמצעו מרוח אחת. ומשלם רוחות תלויה ואינה מחוברת בבגד. אינו חבור. ואין הבגד טמא מדרס: **משתי רוחות זו כנגד זו.** כגון שהיא תפורה מזרח ומערב. ודרוס ולפון אינה תפורה. או לפיכך. הרי זה חבור והבגד טמא מדרס: **כמין גאם.** שתפורה מזרח ודרוס. או מערב ולפון: **במה דברים אמורים.** דלא הוי חבור אלא בשתי רוחות זו כנגד זו: **בטלית שכולה מלאכת שלמה** ממאה שיש ופוסלת אחד: **ן חוץ מן המלל.** היינו כרכשתא דברים נמי דבגא מליעא והוא פי' הערוך: **וחכמים אומרים שלש על שלש מכוונות.** נרסי'. וכפי' במה מדליקין איכא ברייתא דקתני בה שלש על שלש מלומלמות ואיכא מאן דמפ' התם דלענין טומאת מתגייא ושמא כחכמי' דמתני' ופי' רש"י ז"ל שם דרך חופרי בגדים למולל מן הבגדי' לטופלן מעט סביב התפיר' ושלש על שלש סיום לתפירה לשלמי בבגד עני לכן אחשבוה להיות כלי הלבד צריך לר"ש להיות בו יותר משישר המלל כדי שיהא העלאי שלש על שלש: וחכמים אומרים שלש על שלש מכוונת כ"א מכוונות פי' מלומלמות ובהכי אריג: **ן שלש על שלש שאמרו** (מח). **חוץ מן המלל** (מט). **דברי ר"ש. וחכ"א שלש על שלש מכוונת** (נ). **טלייה על הבגד** (נא). **מרוח אחת** (נב) **אינו חבור** (נג). **משתי רוחות זו כנגד זו** (נד) **חבור. עשאו כמין גאם** (נה). **ר"ע מטמא. וחכמים מטהרין** (נו). **אמר רבי יהודה בד"א** (נז) **בטלית** (נח). **אבל בחלוק** (נט). **מלמעלן** (ס) **חבור. ומלמטן אינו חבור:**

*) בל"א מכוונים

בגדי

וכן פי' הרמב"ם וז"ל הנה היא תהיה חבור אם לא כאשר יתפור השפה העליונה אשר ימשך לגד הראש לפי שהיא אז יתלה הפוכה. ע"כ. ולריך לדחוק דשפה העליונה היינו של החלוק. שבשהטלייה תפורה

מלאכת שלמה

אחשבוה ואע"ג דכשיתפור לא הוי שלם ע"כ. וברמב"ם שם רפכ"ב כתב בד"א דשלם אצבעות מכוונות מקבלות טומאת המת אז אחר טומאות בבגדי ממר אז פשתים אבל בגדים של שאר מינים אין מקבלין טומאה מכל הטומאות אא"כ היה בהן ג' טפחים על ג' טפחים אז יותר שלאחר אז בגד מפי הטמוטה למדו שבא הכתוב לרבות ג' טפחים על ג' טפחים בשאר בגדים לטומאה בד"א בקרעים מן הבגדים אבל האורג בגד בפני עצמו כל שהוא ה"ז מקבל שאר הטומאות חוץ מטומאת מדרס שאין מקבל אותה אלא הראוי למדרס ע"כ: **מרוח אחת אינו חבור.** פי' לא לטומאה ולא לטהרה: נכוף

יכין — תפארת ישראל — בועז

מח) דמק"ש מגע ומגעים: **מט)** הוא האומרת שבשפתו. שמולל ומקפל קלת מהבגד וחופר האומרת (ג): **נ)** והמלל בכלל. וג"ל דה"ה דהאומרת מלטרף לגע"ג טפחים למדרס. רק נקט כך בגענת"ל לרבותא דרבנן. דאע"ג דבל"ז לא חשיב כולה הלי אפ"ה לרבנן מלטרף [וכן משמע מרמב"ם רפכ"ב מכלים]: **נא)** מטלית שהיא טמא. ועלמו ע"ג בגד טהור. [וג"ל דה"ה איפכא שהיה הבגד טמא והמטלית טהור. רק לרבותא פי' דבוחינו כך דכשנתפר חבור בכל גדול לגבי קטן. וג"ל עוד דמאי דנקט הכ"ב שהמטלית עמא מדרס. נ"כ רק לרבותא נקט הכי. דכשמתפר חיבור נטמא גם במדרס וכ"ש בטמא מת וזרק. וכדמוכח מלשון [פכ"ז מ"ח] דכל שמתפר חיבור נטמא מ' [פכ"ח מ"ח] שכתב דהתם לענין מדרס. ג"כ רק לרבותא נקט הכי: **נב)** ר"ל אם הפר בבגד המטלית רק בקלה ג' של המטלית ובשאר ג' הנדים לא תפרו בהבגד: **נג)** אפי' הפר לד העליון של המטלית בלד עליון של הבגד. וממלא שהמטלית תלוי על הקרע של הבגד. אפ"ה מדתפור רק לד של מעלה שלו. הרי המטלית מחדלדל לכאן ולכאן והקרע מתגלה. ולפיכך לא חשיב חיבור: **נד)** ר"ל ואם עשה להפר בב' לדדי המטלית: **נה)** ר"ל שתפר ב' התפירות כמין גאמה והוא לות בא"ב יותר שמתוהה כזה **ח** [ולא נקט כעין ד שג"כ מתוהה בגאם הפוכה. היינו משום דהלית יש לה עקב בגגה מלאחריה [כרב"ש מ"ח פי' ל"ו]: **נו)** ואפי' היה הגג של הגאם התפר של מעלה. עכ"פ לותו הקרן של המטלית שאינו תפור בהבגד גאחר מדולדל ולהכי אינו חיבור: **נז)** דמרוח אחד אינו חיבור: **נח)** היינו כעין טלית שלנו. שהוא תחיכה אחת של בגד שמתעטפין בו. ולהכי אף שהמטלית תפור בקצהו העליון. אפ"ה מפני שלפעמים מתפכו לד העליון כלפי מטה ומתעטף בו. והרי כשיתעטף כן יתדלדל קלה המטלית שאינו תפור למטה ויתגלה קרע שבהטלית. להכי אינו חיבור: **נט)** והוא כעין כתונת שלנו עם בני ידיים. שאינו שייך שיהפוך עליונו למטה: **ס)** אם הפר שפה העליונה של המטלית בלד העליון של הקרע של הבגד. דאז נשאר תמיד

תפורה

מין בגד אינו חבור והעלאי עמא מת והקופה אינה אלא מגע עמא מת: **ן שלש על שלש שאמרו.** משמע דבשלשה פ"ש לא פליגי ולכך פירושא שכתב הר"ב דהיינו מה שהופל מקום התפירה נקרא מלל וכ"מ בפ' בתרא דכלאים דמלל היינו דבר הנכפל דקתני מפני שהוא מולל. ולפי זה ניחא דשלש פ"ש דלכך לענות מלאי של בגדו כדפי' רש"י בשבת דף כ"ע וא"ל לעלאי בלא תפירה לחברה בקצותיה והכפל הוא ליכך בעלאי עצמה. לכך אמרו מכמיס המלל בכלל. אבל בשלשה פ"ש מודו מכמיס דבני מין מן המלל. ועיין פכ"ז מ"ו. וא"ל דהיינו דהפסיק המגע בדיני עלאי דאייני בה לגיל ולקמן ומני דין המלל ביניהם לאמוטינן כדפי' משום דהמלל הוא לוקן לעלאי והרי זה אמי מדיני העלאי. ומ"ש הר"ב דשלש פ"ש הוא שיעור למת וזרק ונבלה. ותוי"ט הוסיף אף לגגעים. ולכאורה נראה שבכוונה השמיט הר"ב גגעים דלפי פי' קמא דמלל היינו שמי בלא עבב בגגעים לא שייך הא דשמי ועבב עלמן גם הם עמאין בגגעים. אלא שנראה הא דשמי ועבב ממאין היינו כשומדין ליאלג. ולא באלו שהיתן הלוגג ואין עומדין ליאלג: **טלייה** על הבגד. פי' הר"ב מטלית שהיא עמאה מדרס ומפרה על הבגד. הכא מייני שהיה שם נקב בבגד ומלאה על הנקב וכ"כ הר"ש דבכה"ג אין אומרים דאלכה אחר הבגולה כדפי' במתני' דלעיל. ומ"ש הר"ב דבטומאת מדרס מייני לאו דוקא דה"ס בטומאת מת ואדלבה מתני' משמע דלאו במדרס אייני דהא משמע דלאו בטומאת מת. ולריך לדחוק דהיינו דבגדים ומרות אחת אינו מגין שמתהפכת. ולהכי אמ"ג דבכל התורה קי"ל שתי תכיפות הוי חבור הכא לא מהני אבל עלאה על הקופה או שאר כלי דלאו לבגדים עביד פשיטא דחיבור שלו בשתי תכיפות כמו בכל מקום וסרב בתשובה לחלוק שמתפק בזה בעלאה על הקופה. ועי"ד אין כאן מקום ספק. ואמ"ב דעל הקופה לא נ"מ דלר' יוסי דלכאתה כוותיה בתתני' דלעיל לעולם אין עלאי של בגד חבור נקופה שאינו אלא אינ הטומאה כמותה ע"י חבור. אבל לאפוקי מן העלאי טומאת מדרס מחמת חיבורה לקופה דלאו בם מדרס דלעיל בהא מודה ר"י דהכי דאינה חבור מיהו איתוד של מדרס בטל כמש"ל: **ר"ע** ממאה. לפי לשון המשנה ה"ל למתני נ"ע אומר חבור. ואפשר דר"ע מטמא מדלבנן ואינה חבור אלא לטומאה ולא לטהרה ככל טומאות שמדבריהם כדאמר סוף מסכת פרה והלכך לא מני חבור אלא דטמאה: **בד"א** בטלית. שלהתכלות בה לוגשה וכשמתהפכת הוי גגאי אבל מלוק שהעלאי להגין מן החמה והגשמים כל שעותה אינו אלא אינ הטומאה כמותה ע"י חבור. אבל לאפוקי מן העלאי טומאת מדרס מחמת יוסי דלכאתה כוותיה בתתני' דלעיל לעולם אין עלאי של בגד חבור נקופה לאינו אלא אינ הטומאה כמותה ע"י חבור. ר"ע ממאה. לפי לשון המשנה ה"ל למתני נ"ע אומר חבור. ואפשר דר"ע חיבורה לקופה דלאו בם מדרס דלעיל בהא מודה ר"י דהכי דאינה חבור מיהו איתוד של מדרס בטל כמש"ל: **בד"א** בטלית. שלהתכלות בה לוגשה מחמת

חפורה בשפה עליונה של החלוק אז מתהפכת. מה שאין כן בשתפורה בשולי החלוק. שאז היא תלויה בדרכה. ומלמעלן דקתני במתניתין קאי אטלייה. וכלומר שאם היא תלויה כדרכה שהיא תפורה בשולי החלוק. שאז היא תפורה במעלה שלה. ר"ל של הטלייה הוי חבור. ומלמטן. היינו שאם היא מתהפכת שהיא תפורה בשפה עליונה של החלוק. ומפני שאז מתהפכת. שייך לומר שהיא תפורה במלמטה שלה. ר"ל של הטלייה. וכל זה דוחק מאד. ומלאתי בנוסחת ארץ ישראל בזה הלשון. הנה היא תהיה חבור. כאשר יתפור השפה העליונה אשר ימשך לגד הראש. לפי שהיא אז כלה מלמעלה למטה. אבל אם תפר הרוח של גד מטה אינה חבור. לפי שהיא אז נתלית הפוכה. ע"כ. והר"ש כתב מלמעלה בכתף. מלמטה בשולים: **ח אינו חבור**. בספ"ט דחולין ד' קכג מייתי לה ומסיים בה ומהורה. והיינו דכתב הר"ב במ"ה בפרק יא דזבחים דבגד שנטמא וקרעו ברובו דנטהר מדאורייתא לגמרי. ועמ"ש בזה לעיל פכ"ז משנה י: [**והרבים**. פי' הר"ב כגון השירים והסריקין. שירים היינו השירים דברפ"ט דכלאים. והסריקים. פירש"י בפ' מלאכת שלמה בסוף פי' ר"ע ז"ל. נעולם הוי חבור. אמר המלקח נגע"ד שנריך לחות נמעלה הוי חבור אפי' לא חברו ותפרו אלא מגד אחד ובגגד שתהיה תפורה הגד העליון דהיינו לגד הגוזר וז"ל הרא"ש ז"ל בד"א דבעי' משתי רוחות בטלית מפני שהיא מתהפכת אבל חלוק אם חברו מרוח אחת לגד הראש הוי חבור כי אז היא נתלית לפני הנקב ואותתתו אבל חברו מלמטה לגד הרגלים אין הטמלית אותתת הנקב ולא הוי חבור. וזהו פי' הרמב"ם ז"ל אבל הר"ש ז"ל לא פירש בזה מאומה רק בפי' כתיבת יד וגם בלשון מלאתי שפירש מלמעלה בכתף מלמטה בשוליים ע"כ: **ח בגדי עניים**. בשבת פ"ג ובפ' בכל מערבין כתבו תוס' ז"ל הרי אלו ממאים מדרס לוקא בטומאת מדרס יש חלוק בין עניים לעשירים והיינו טעמא דמדרס דביחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה פפחים על שלשה פפחים ואם יחד בטלה דעתו אבל בטומאת מת אז שרץ אין חילוק בין עניים לעשירים ולא כפי' הקונטרס דסוף כירה. שלש על שלש. לא מטמא ביד עשיר כלל והוכיחו לדבריהם מברייתא דתניא כפ' במה מדליקין שלש על שלש מנין ת"ל והבגד ולא מפלג בין עניים לעשירים ועוד הביאו ראיה דעל כרחך הא דתנן לעיל הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס ושלש על שלש לטמא מת בעשירים מיירי דבעניים תנן הכא אע"פ שאין בהן שלש על שלש ממאים מדרס. כך פי' ר"ח ז"ל ע"כ. גם בזבחים פ' דם חטאת כתבו תוס' ז"ל עוד וז"ל ויש מפניות שכתוב בהן אע"פ שאין בהן שלש על שלש ודומה כי הוא טעות סופר אלא שכורכה עליו בלבד אבל בחלוק. שלובשים אותו לעולם הוי חבור. אא"כ *)תפורה השפה העליונה. והלכה כחכמים: **ח בגדי עניים**. שהם עשויים מחתיכות קטנות. ואין בכולן חתיכה אחת שיהיה בה ג' על ג': הרי אלו טמאים מדרס. הואיל ויש בכל הבגד בכללו ג' טפחים על ג"ט או יותר הרי הבגד כולו טמא מדרס: כיון שנקרע רובה אינו חבור. ואם נטמא הקלה הא' לא נטמא הקלה האחר: העבים והרבים. הבגדים העבים והגסים

*) בל"ו פופר

ח בגדי עניים סא); **אף על פי שאין בהם שלש על שלש. הרי אלו טמאין מדרס** סב). **טלית שהתחיל בה לקרעה. כיון שנקרע רובה אינו חבור** סג). **העבים** סד) **והרבים** סה).

אין

מלאכת שלמה

בפ'

שלשה על שלשה היא עיקר הגזירה אבל הר"ש והרא"ש ז"ל העלו דמיהו אין להניח דבכל המטיות כתוב שלש על שלש ומיתברא מתני' על פי התוספת' דתניא עלית של עני שבלתה אם היו רוב שפתותיה קיימות אע"פ שאין בה שלש על שלש טמא ומיירי שנקרעו בה קרעים הרבה ואין בכל אחת שלש ומחוברות עם השלש וקמ"ל דהוי חבור וטמאה מדרס אבל בחתיכה העומדת בפני עצמה פחותה משלש על שלש לא טמאה כלל ופחותה משלשה על שלשה לא טמאה מדרס אפי' ביד עני והיא ברייתא דנסיף כירה ודפ' בכל מערבין דקתני בגדי עניים לעניים וכו' מיירי בטלית שבלתה כי מתני' ובחתיכה דמתני' לעיל פכ"ז קפסיק ותני סתם הבגד טמא משום שלשה על שלשה למדרס ומשום שלש על שלש לטמא מת מיירי בין בעני בין בעשיר וכן היא דתנן לעיל הבגד שארג בו שלשה על שלשה וגטמא מדרס שלש על שלש ונטמא טמא מת וכן בכמה דוכתי ע"כ. ורבינו שובדיה ז"ל תפס פי' הרמב"ם ז"ל: **טלית שהתחיל בה לקרעה**. בפ' העור והרוטב כתבו תוס' ז"ל פי' ר"ח כיון שנקרע רובה הוא טהורה לטמרע מתחלת קריעה ולשון שהתחיל לקרעה משמע כפירושו ע"כ. ואם אותה שהובאה שם היא משמתו נראה דלריך לגרוס שוב אינה חבור ופטורה כמו שכתובים שם כיון שתוס' ז"ל דקדקו מלת וטהורה בפ' דם חטאת ד' ל"ד גם הר"ש ז"ל דקדק בזה והעלה ונראה לפ' דלה"ג דטהורה מן המדרס דוקא קאמר והא דלא קתני אבל טמאה מגע מדרס כדקתני לעיל משום דלא נחת הכא לאשמועי' חלוש

בסוף פי' ר"ע ז"ל. נעולם הוי חבור. אמר המלקח נגע"ד שנריך לחות נמעלה הוי חבור אפי' לא חברו ותפרו אלא מגד אחד ובגגד שתהיה תפורה הגד העליון דהיינו לגד הגוזר וז"ל הרא"ש ז"ל בד"א דבעי' משתי רוחות בטלית מפני שהיא מתהפכת אבל חלוק אם חברו מרוח אחת לגד הראש הוי חבור כי אז היא נתלית לפני הנקב ואותתתו אבל חברו מלמטה לגד הרגלים אין הטמלית אותתת הנקב ולא הוי חבור. וזהו פי' הרמב"ם ז"ל אבל הר"ש ז"ל לא פירש בזה מאומה רק בפי' כתיבת יד וגם בלשון מלאתי שפירש מלמעלה בכתף מלמטה בשוליים ע"כ: **ח בגדי עניים**. בשבת פ"ג ובפ' בכל מערבין כתבו תוס' ז"ל הרי אלו ממאים מדרס לוקא בטומאת מדרס יש חלוק בין עניים לעשירים והיינו טעמא דמדרס דביחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה פפחים על שלשה פפחים ואם יחד בטלה דעתו אבל בטומאת מת אז שרץ אין חילוק בין עניים לעשירים ולא כפי' הקונטרס דסוף כירה. שלש על שלש. לא מטמא ביד עשיר כלל והוכיחו לדבריהם מברייתא דתניא כפ' במה מדליקין שלש על שלש מנין ת"ל והבגד ולא מפלג בין עניים לעשירים ועוד הביאו ראיה דעל כרחך הא דתנן לעיל הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס ושלש על שלש לטמא מת בעשירים מיירי דבעניים תנן הכא אע"פ שאין בהן שלש על שלש ממאים מדרס. כך פי' ר"ח ז"ל ע"כ. גם בזבחים פ' דם חטאת כתבו תוס' ז"ל עוד וז"ל ויש מפניות שכתוב בהן אע"פ שאין בהן שלש על שלש ודומה כי הוא טעות סופר אלא

יכין תפארת ישראל בועז

תלוי למטה ומכסה הקרע שבחלוק: סא) דעשוי כולו ממטליות שאין בשום מ' מהן גע"ג אצבעות: סב) ר"ל אפי' טומאת מדרס יש בהן. ולע"ג דאמרינן [שבת דע"ז] דמטליות כהנך לא חזו למידי ואמק"ש הייט כשאינן תפורין יחד. משא"כ שתפורין יחד. כל שהן נגע"ג מקבלין גם טומאת מדרס. מפני שע"י התפר נחשבי' כתחיכה אחת. והר"ש תירץ דהכא מיירי אלא שתפרום המטליות זמ"ז. אלא שכל הבגד קרוע קרעים הרבה עד שאין בין קרע לחבירו גע"ג אצבעות יחד אלא: סג) ואם נטמא חלק מ' לא נטמא ב'. ולע"ג דלעיל [פכ"ז מי"ב] אמרינן דבגי כשהקרע גדול כ"כ עד שהיוסב עליו בשרו מוגע בהכשר. התם לענין ליקוח להשלים השיעור. אבל הכא שלא יהיו כלומן כמחוברין לריך שיהיה הקרע עד רובו: סד) בגד שהוא עב ביותר: סה) ר"ל בגד שהוא דק ביותר. הרא"ש: **ח בגדי עניים**. פי' הר"ב שהם ממחיצות מחיצות קטנות כל אחת פחותה משלש כו' ומקיים הר"ש שכל אחת מתוכרת בראשה עם מחיצה שאצלה וקמ"ל דמשונין חבור כ"כ ואע"ג דמחיצה לה לעיל בפכ"ז דאפילו בגד ושק מלטרפין. מי מהתם ה"א שיש בכ"א שיעור שלש וקמ"ל הכא אפילו אין בהן שלש. ומשמע הכא דבגדי עניים אלו ממאין אף ביד עשירים בכל הטומאות אבל בתו' שם פנק כירה דף מ"ז בשם ר"ת מילקו בין מדרס לשאר טומאות וכתבנו מזה פכ"ז מ"ש. אבל הר"ש מסיק דלא מיטמו אלא ביד עניים כדאמר בפנק כירה דף מ"ז בגדי עניים לעניים ולא לעשירים. ומשמע אפילו יחדו העשיר למדרס לא מהני דה"ל כפחות מכשיעור וכן לשאר טומאות לא מעמו לגדולי דהוו כפחות משלש ומיהו אם יחדו העשיר לגבוהו ממשמת דהדר ה"ל עני. כך משמע מדברי הר"ש ור"ת דאם שלש ע"ש אמי לא חזו אלא לעניים כדאמר פ"ב דשבת ומרבינן לה לטומאה מקרא וממילא אף לעשיר מטמא. ור"ל בבגדי עניים פחות משלש אמי בימא הכי. ובאמת אין דעת הסוס' בשבת דלענין שאר טומאות אפילו ביד בעשירים מטמא דקרא לא אפלגי ובפכ"ז כתבנו לייחב זה ובוד ז"ל דשלש על שלש חזו לכל עניים אבל פחות מכן אף לעניים לא חזו בשאמתא אא"כ אחשבי' אמני בהדיא וקמ"ל דמהני

משנה אחרונה כגון

כיון שיש בהן לרוף שבגלנו הוא בגד שלם. ומזה לאיה דחתיכת בגד לבדה פחותה משלש לא מהני בה שום מחשבה דה"ל דוקא בלירוף מהני וזהו כשעת סרתב"ם והר"ש שכתבנו לעיל מ"ב וכדמסיק הר"ש כאן: **טלית שהתחיל בה לקרעה**. כגון שנטמאה וגם לקרעה לבעלה מחוסה עליה כדי לעשותה וכן פי' רש"י בפרק הבור והרוטב. ומשמע דוקא שקרעה בידים ודאמר לקרעה כולה ולשון שהתחיל בה משמע הכי וכן כתב הרמב"ם בחבורו בשהרה שהכי הוא קורא והולך ע"כ אבל אם נקרעה מעצמה אפילו ברובה עדיין הוי חבור. וכן אם אין דעתו לקרעה כולה עדיין הוי חבור. ומילוק זה מצינו גם כן בטומאת אוכלין דברים פרק ג' דטבול יום תנן אוכל שנפרם ומטורה בתקלת אי חבור. ובמתתך בידים תנן פרק ג' דטוקנין מ"ה בשדעתו לבשל אינה חבור שהביטול יפרידם ויתלקם. אבל לבגדים הוי חבור. אלמא דחתיכת בגדים: **אינה חבור**. משמע דחבור הוא דלא הוי אבל כל חלק בפני עצמו עצמו והיינו דמקבל טומאה להכא אם יש בו כשיעור אבל מטומאה דלמפרע טהור וכ"כ הרמב"ם בחבורו אינה חבור ומהרה כולה פ"כ. ועיין בהר"ש דלא דמי להתן דתנן פכ"ז שלשה על שלשה שמחלק וכו': **העבים והרבים**. פי' הר"ב הרבין כגון השירים והסריקין והרא"ש

כתב

ציונים

ח כגדי עניים. תוס' שבת מז. ל"ה בגדי. ובגיטין כפ' ל"ה בגדי. וחגיגה לפ. ל"ה אינו חבור. מונין קכג. ותוס' שם עב. ל"ה בשבת: העבים וזמ"ם לפ"ריכוס' פ"ב לשבת ה"ג מיי' שם פכ"ג ה"ב:

חלופי גירסאות

ח אינו חבור מתונין שם שוב אינו חבור ומהרה.

אליהו רבא

ח מדרס. לרבותא נקט דאפילו מדרס עמאין:

ראשון לציון

הפחות ע"כ. ופיים הר"ש לא יתכן אלא כאותו לשון שפירשתי לעיל פכ"ז ע"כ. כוון למ"ש לעיל מ"ה בסופו דרך תופרי בגדים למלוז מן הבגד כו' ע"ש והוא כפי' שכתב הר"ב בשם רבותי וזה הפי' כתב רש"י בשבת כפ. ע"ש:

משנה ח [מתני'] **בגדי** עניים אעפ"י שאין בהם שלש על שלש. נזבחים לא. ד"ה מע"ל כתבו תוס' דעעות הוא וא"ל שלשה על שלשה. אמנם הר"ש בפירושו מקייס הגי' ועיין יכל"מ:

תוספות רעק"א

פכ"ח משנה ח [אות נד] הר"ב ד"ה **הרי אלו**. ויש בכל הבגד בכללו). אבל בתוס' פ"ג דשבת דף מ"ז ד"ה בגדי כו' כתבו בשם ר"ת דגרסי' הכא אעפ"י שאין בהם שלשה על שלשה ומיירי בחתיכה אחת דבבגדי עניים מטמא מדרס **אף** אם אין בו שלשה טפחים והחיא דלעיל פכ"ז מ"ב מיירי בבגדי עשירים ואפ"ה הקתני שם משום שלש על שלש לטמא מת דאין חילוק בין עניים לעשירים אלא בטומאת מדרס דתלוי ביהוד מה שאדם רגיל ליחד הלבך פחות משלשה ביד עשיר אין מטמא מדרס דאין דרכם לייחדו ע"ש. ועי' בהר"ש דמסיק כפי' הרע"ב. ומ"מ כ' דמשנתינו דהבא דוקא ביד עני אבל ביד עשיר לא חשיב כיון שעשוי מחתיכות קטנות (*כ"מ ואולי בוונת רבינו דהר"ש מסיק כגרסת הרע"ב. דהר"ש מיקי משנתינו בטלית שבלתה יעו"ש. והר"ב פי' כהרמב"ם עיין **בתי' הרא"ש** ויש לעיין):

והגסים ביותר כגון הלבדין והמגוסין. והרכים ודקין ביותר. כגון הצירקין והסריקין: אין בהן משום שלש על שלש. ואין טומאין טומאת מת ולא שאר טומאות עד שיהיה בהן ג' טפחים או יותר. משום דשלש על שלש מהן לא חזי למידי: **ט** בסת הסבלין. הנוטלים מטאות על כתפן. או על ראשן יש להן כסת קטן בראשן או בכתפן. שלא יזיק להן המטאות ופעמים יושבים עליו: משמרת של יין אין בה משום מושב. שאין יושבים עליה מפני השמרים: סבכה של זקנה טמאה מושב. לפי מאי דתנן לעיל בפ' ג' תריסין דסבכה של זקנה טמאה טומאת מת. דמשמע אבל לא משום מושב. צריך לפרש דשני מיני סבכות יש לזקנה. אחת שאינה ראויה לישב עליה והיא טמאה טומאת מת. וסבכה אחרת שפעמים יושבת עליה ובה תנן הכא שהיא מטמאה משום מושב: חלוק של יוצאת החוץ. תרגוס זונה נפקת ברה: עשוי כסבכה. שיש בה חלונות חלונות מעשה רשת ובשרה נראה לחוץ: מן החרם. מן הרשת ובשרו נראה לפיכך טהור: מזוזתו. יש בתחתית הרשת מעט אריג עשוי כבגד וקרוי זוזו של רשת: וכפלו. שכפל את הרשת ותפרה ואין בשרו נראה מהוכה טמא דתשיב בגד. ואין הלכה כר' אליעזר בן יעקב: י קורקורותה. *)שוליים ותחתית. כמו קרקרות הכלים

*) נר"ו שוליים ותחתיים

מלאכת שלמה

אין בהם משום שלש על שלש סו): **ט** כסת הסבלין סז) טמאה מדרס סח). משמרת של יין סט) אין בה משום מושב ע). סבכה של זקנה עא). טמאה משום מושב עב). חלוק של יוצאת החוץ עג). העשוי כסבכה עד). טהור עה). העושה בגד מן החרם עו) טהור עז). ומזוזתו עח). טמא. רבי אליעזר בן יעקב אומר. אף העושה בגד מן החרם וכפלו. טמא עט): י סבכה שהתחיל בה מפיה פ). טהורה עד שיגמור את קורקורתה פא). התחיל בה מקורקורתה. טהורה עד שיגמור

בפ' במה מדליקין דף כ עשוי מן המשי הרך המתפלל ומלוי במשי וקורין לו במקומנו ויד"ם. ע"כ. ובפרק התכלת דף ל"ט כתב נעורת של משי]: **ט** הסבלין. פי' הר"ב הנוטלים משאות. [מלשון] כשל כח הסבל (נחמיה ל). הרמב"ם: סבכה של זקנה. טמאה משום מושב. כתב הר"ב. לפי מה דתנן לעיל פ' ג' תריסין כו' ושם כתב דבתוספתא תניא של זקנה טמאה מדרס. ולפיכך היו עולה תירוץ שי שכתב הרמב"ם. דאולי זאת הסבכה תטמא משום מושב לבד לא בכל לדדי המדרס אשר הם [המשה] כמו שביארנו בפי"ח משנה ה וכו' [*ועיין בפ"ק מ"ג גם מ"ם במשנה ד פכ"ז]: י [*קורקרותה. פי' הר"ב. כמו קרקרות

יכין תפארת ישראל בועז

כגון פלאר בל"ח שבשר של הלובשו נראה מהוכו: סו) וממק"ט עד שיהי' בהם נע"ג טפחים. דבבגיר מהכי לא חזי למידי: סז) כסת שנותנין הסבלין בכתף תחת המשא שלא תדחקם: סח) דדיומ כעור הכתף לעיל [פכ"ז מ"ה] דזה וזה עשוי מתחלה לישב עליו ביני ביני. והרי בכה"ג מק"ט מדרס [ומלעפין רפ"כ]: סט) חתיכת פילן שמסגנין בו היין משמרים: ע) דמדמלוכלך בשמרים אינו עשוי ליישיבה. ואפי' יושב עליו ביני ביני. לא נעשה מתחלה לכך ובטלה דעתה אצל כל אדם: עא) הוא כפה שברלשה [ועפכ"ד פי' ע"ג]: עב) דמדהוא רך יושבת עליו. מדאינו מתעקש ומתקלקל ניהולו ע"י ישיבתו עליו. אבל של ילדה שמקפדת להתקשט עפי כובסת סבכה שלה בחוט הטה דהיינו שטוערקע בל"ח כדי שיהאר כפה שלה זקוף ברלשה. ולהכי אינה יושבת עליו מדמתקלקלת ניהולו עי"ז: עג) זונה. ונקט תנא לשון נקיה. ואפשר עוד. דאחלוק חלוק שיולאת בו הזונה לחוץ אם עשוי מלבוש: עד) שנעשה מפלאר בל"ח. ובשרה נראה מהוכה: עה) אף ממדרס. דאע"ג דראוי ליישב עליו. אפ"ה מדמתבטל העיקר. דהיינו הלבישה בו. מדלא חזי למלבוש דבטלה דעתה אצל כל אדם. מתבטל גם הטפילה. דהיינו הישיבה ע"ג [עי' פי"ט]. וג"ל דמדלא נקט כפשוטא חלוק שעשוי כסבכה. ש"מ דדוקא חלוק של זונה שיולאת בו לחוץ שעשוי כסבכה אמק"ט אבל חלוק של איש. אף שעשוי כסבכה שפיר חשיב מלבוש. דהרי מליבו בכה"ג שרלה לשמש בביתו"ק בבגד כזה לולא שמיחו בו הכהנים [ביומא לה"ב] ש"מ דבדוכתא אחרינא אורחא הוא. ושפיר מחשב בגד: עו) חרמו של יש עשוי כרשת: עז) כלעיל [פכ"ג פי' ג"כ] ואף דהשתא שעשאו בגד חזי למדרס עם ישיבתו. ככל בגדי ע"ה דטמאין מדרס מה"ע. ולא שייך מה"ע גבייהו לומר עמוד ומ"ל. אפ"ה מדמתבטל העיקר. דלא חזי למלבוש. דלא דמי לחלוק של איש שנראה כסבכה דמק"ט [כפי' ע"ה] דהכא מדעשוי כרשת שנקביו גדולים. בשרו ממש נראה מהוכו. ולא חזי כלל למלבוש. ומדמתבטל העיקר בטל גם הטפל. דהיינו הישיבה ע"ג [ובלעיל פי' ע"ה]: עח) הוא חתיכת בגד ממש שבשולי הרשת שמניחים עליו מזונות לפרות הדגים עי"ז תוך הרשת: עט) דמדכפלו אין נראה כל כך הבשר מהוכו הרבה. וחזי שפיר למלבוש ומקבל טומאת מדרס. [ומכאן קלא לרי' למ"ש בפ"ד לעיל פי' ע"ה דדוקא בבגד הטשוי מרשת כפול ס"ל לרבנן דאמק"ט מדבשרו ממש נראה מתוכו. הא בחלוק של איש הטשוי כסבכה מודו דמק"ט]: פ) שהתחיל לקלוה משפת הכיפה: פא) הוא שולי הבתף דכמו בסבכה וגם בישיבה ושייכים קרויין מדרס. אבל משמרת וסבכה קטנים הם ואין שוכבין עליהן אלא יושבין קרי לה מושב. ומ"מ לא אתפרש מאי קמ"ל. ונראה דבסת הכתף ביום מניחו תחת משאו. ובלילה שוכב עליו וקמ"ל אפ"ג דביום מ"ל עמוד ומשה מלאכתו. דאולי ובלילה הוא קבוע למדרס חשיב שפיר מיוחד למדרס לאותה שעה. ומשמרת של יין נראה דאפשר ממלך עליה שלא משמש ליין אלא ליישב עליה לא מהני דמתיסא מפני השמרים ובטלה דעתו. אלא שראיתי במוספתא הטשה חלוק מן המשמרת אם יש בה שלשה על שלשה טמא ופסקה הרמב"ם פכ"ב מ"ל דחלוק שאין דרך לעשותו בלא כיסוי לכך טמא ולמושב חייבי בלא כיסוי וסבכה של זקנה מאי בכה"ג חייבי דסחמה אינה מיוחדת למושב כדתנן פכ"ד טמאה טמא מת והכא קמ"ל שאם שמלך ליחדה למושב טמאה מושב ולא אמרינן דהא מאי מתיסא מפני הזיכה ובטלה דעתו קמ"ל והשתא אין לוקח לשה שבתחקו המפרשים מדלעיל פכ"ד דהתם קאמר טמאה טמא מת. ולמאי דפי' ניחא: העשוי כסבכה טהור. תשמע משום שאין לאו לגלגה פיון שבשרה נראה וא"ע כיון שהיא אינה מקפדת אמ"ג דעבדה תיכוכה כיון דניחא לה בהכי בגד מיקרי וא"ל דבהא נמי אמרינן דבטלה דעתה והשתא כל הני מילי מחד טעמא אמו לרבי תנהנו בהדדי: מן החרם טהור. פי' הר"ב משום שבשרו נראה. ולפ"ז היינו ניחא ואו לשה לי. ואי משום דבמי למיתני מן הזזתו ממא הא נמי פשיטא. ונראה דבחלוק שלובשתו על בשרה שייך אם שבשרו נראה והכא בגד עגיון ואין בשרו נראה אלא משום שהחרם עשוי מחופין קלוטין שאינם טווי ואריג ולעניין עומאה טווי ואלוג בשיון בפרק במה אשה דף ס"ד. והיינו טעמא דראב"י דתעמא אם כפלו דבכפילת קלמו בקלמו תשיב ליה כמו אלוג וכ"כ הרמב"ם בהדיא ולכך פסקו הכא דלא כראב"י אפ"ג דבכפלו לא אשבחן מאן דפליג ושוב דמשבחו קב ונקי. אלא משום דפשיטא לן בכל דוכתא שאין עומאה אלא בטווי ואריג כדילפי' בפרק במה אשה מקראי: י עד שיגמור. דקרים

ציונים

ט כסת. מיי' שם ה"י: משמרת. שם: סבכה. שם פכ"ז מ"ע: חלוק. שם פכ"ב ה"ע: העושה. שם ה"ג: י סבכה. שם ה"ב:

חלופי גרסאות

ט והעושה נר"ל מעמוד ה' שיטות אלו מן הטעם על פטול. י קורקורתה נר"ל קרקרתה. מקורקורתה שמקרקורתה.

אליהו רבא

ט משמרת של יין וכן חלוק של יוצאת החוץ העשוי כסבכה והעושה בגד מן החרם. הגה כולהו אע"ג דחזי למדרסות עכורין. הוחיל ומוקנין ניהו ולא חזיא למילבייהו ולמילבייהו אחרין ניהו ובטלה עומאת מת מיניהו דהו' עיקר עומאה דידהו ומיוחדין לכך וכל

תוס' אנשי שם

ח בר"ב ד"ה העבים כו' והמגוסים כו'. ע"ל וסגוסין והוא כמו מימי כגוס דר"ם דלק' דהיינו הטמיכה ול' סר"מ כגון הנעשה מן נמטין והלבדין והמגוסים והדומה להם. (כ"ד):ר"ה אין בהן כו' לו יותר. לא ידעתי פוזמתו במלות לו יותר דשייטא דביותר עמא ול' סר"מ בפי' שכתב לאמם יטמא מג' עטפים ומעלה פי' דג' עטפים כלמעלה. (לה"מ): ט של זקנה. קשה שסר"מ בתמורו פכ"ז מ"כ לא הביא אלא ל' המשנה לעיל פכ"ד מט"ז ולכני התיכוליס בתיכן הרמב"ם מסמיכה מבנתיו אמשנה דהתם הו"ל להר"מ להביא גם דין דמשנתינו וצ"ע. (ת"ל):

משנה אחרונה

כתב הטיקאין והכלך ובכפ"ע דכלאים מוכח דהני של משי ניהו. ולפ"ז צ"ל דכגון אלו דוקא ולא אלו דכלי משי אין בהן עומאת אלם על אלם לעולם אפילו אין עבין וכלין אאין עומאת אלם על אלם אלא בגמר ופשתים ולא בשאר בגדים כמ"ש הרמב"ם פכ"ב מה"כ. ונשון הרמב"ם בפירושו כאן הרכין בגדי פשתן והמלבשות ובתבורו כתב בגדי פשתן של מלכים שהבשר נראה מתוכן ע"כ: ט כסת הסבלין עמא מדרס. הכא נקט מדרס ובסמוך אני מושב. נראה דבסת הכתף הכתף ביום מניחו תחת משאו. ובלילה שוכב עליו וקמ"ל אפ"ג דביום מ"ל עמוד ומשה מלאכתו. דאולי ובלילה הוא קבוע למדרס חשיב שפיר מיוחד למדרס לאותה שעה. ומשמרת של יין נראה דאפשר ממלך עליה שלא משמש ליין אלא ליישב עליה לא מהני דמתיסא מפני השמרים ובטלה דעתו. אלא שראיתי במוספתא הטשה חלוק מן המשמרת אם יש בה שלשה על שלשה טמא ופסקה הרמב"ם פכ"ב מ"ל דחלוק שאין דרך לעשותו בלא כיסוי לכך טמא ולמושב חייבי בלא כיסוי וסבכה של זקנה מאי בכה"ג חייבי דסחמה אינה מיוחדת למושב כדתנן פכ"ד טמאה טמא מת והכא קמ"ל שאם שמלך ליחדה למושב טמאה מושב ולא אמרינן דהא מאי מתיסא מפני הזיכה ובטלה דעתו קמ"ל והשתא אין לוקח לשה שבתחקו המפרשים מדלעיל פכ"ד דהתם קאמר טמאה טמא מת. ולמאי דפי' ניחא: העשוי כסבכה טהור. תשמע משום שאין לאו לגלגה פיון שבשרה נראה וא"ע כיון דניחא לה בהכי בגד מיקרי וא"ל דבהא נמי אמרינן דבטלה דעתה והשתא כל הני מילי מחד טעמא אמו לרבי תנהנו בהדדי: מן החרם טהור. פי' הר"ב משום שבשרו נראה. ולפ"ז היינו ניחא ואו לשה לי. ואי משום דבמי למיתני מן הזזתו ממא הא נמי פשיטא. ונראה דבחלוק שלובשתו על בשרה שייך אם שבשרו נראה והכא בגד עגיון ואין בשרו נראה אלא משום שהחרם עשוי מחופין קלוטין שאינם טווי ואריג ולעניין עומאה טווי ואלוג בשיון בפרק במה אשה דף ס"ד. והיינו טעמא דראב"י דתעמא אם כפלו דבכפילת קלמו בקלמו תשיב ליה כמו אלוג וכ"כ הרמב"ם בהדיא ולכך פסקו הכא דלא כראב"י אפ"ג דבכפלו לא אשבחן מאן דפליג ושוב דמשבחו קב ונקי. אלא משום דפשיטא לן בכל דוכתא שאין עומאה אלא בטווי ואריג כדילפי' בפרק במה אשה מקראי: י עד שיגמור. דקרים

קרקרות הכלים. דבמ"ב פ"ב): [*שבים. פי' הר"ב מלשון הסביסים דיסעיה ג. ומסיים הרמב"ם והטרש אלגיו תכסיו כל שהוא טמא. כמו שנתבאר פרק יא משנה ח]: טמאין משום חבור. פירש הר"ב שאם [*נטמאת הסבכה] נטמאו החוטין עמה כו'. ובפירוש הרמב"ם בגא"י מסיים ואם נטמאו החוטין בהיותן מחוברין בסבכה. נטמאה הסבכה. וכך פסק בחבורו פכ"ב מה"כ:

שיגמור את פיה פג) שבים שלה פד) טמא בפני עצמו פה) הרוטין שלה פה). טמאין משום חבור פו). סבכה שנקרעה. אם אינה מקבלת את רוב השער פז). טהורה:

הכלים: עד שיגמור את פיה. שפתה העליונה. שאינה יורדת לטומאה עד שיגמור את כל מלאכתה: שבים שלה. מלשון הסביסים והסהרוסים. ליור שעושים על הסבכה לנוי עומד על מלאתה ומקיף מאזן לאזן ובפני עצמו נמי חשיב שהוא עשוי להסירו מסס ולתת לותו בסבכה לחרת: החוטין שלה. שבהן קושרים הסבכה על הרלש: טמאים משום חבור. שאם נטמאת הסבכה נטמאו החוטים עמה: דאילו החוטים בלא סבכה לא היו מקבלים טומאה: אם אינה מקבלת את רוב השער. שלא הרלש. טהורה:

מלאכת שלמה

הוא המתהדק על המלא וסביב הרלש. הרמב"ם והרא"ש ז"ל: סבכה שנקרעה אם אינה מקבלת את רוב השער. כך נקד הרי"א ז"ל:

יכין

שולי הסבכה שמכוון נגד קדקד האדם כשלובשתו: פב) וג"ל דלהכי לא כללינהו תנא בחד בבא. והול"ל בקיצור סבכה שהתחיל טהורה עד שגמרה. אלא משום שים בסבכה חוטין כמבואר בסיפא דמתניתין. והן לפעמים בסוף קרקריתה כעין ערלדדעל ברלש הסבכה. ולפעמים בשפת פיה כעין פראגיען. וכמ"ש הר"ם. ולהכי לי הוה קאמר עד שיגמור סד"א שגם הך בכלל קמ"ל (ד): פג) בידע שקושרתו בכיפה. ולוכפתו סביב להמלא. ואינה כפרקלימין דטהורה [פכ"ז מ"ג] דהתם של עור הוא להגן ולא לקישוט. משא"כ הכא. פד) ואין בקשורה בכיפה חיבור מדלפעמים מתירתו להשבים מכיפה זו וקושרתו לכיפה אחרת שלובשת. ולהכי בטמאת א' לא נטמא חבירו: פה) של הסבכה. והוא כעין ערלדעל שברלש הסבכה. לו כעין פראגיען שבשפת הסבכה סביב לוי: פו) והא דלא קאמר בקיצור חוטין שלה. חיבור לה. ה"ע דאילו תני הכא סד"א גם לעניין לירופי לטיעור הן חיבור לה. להכי קאמר טמאין משום חיבור דדוקא לעניין קב"ט הן לה חבור דאפי' כשנגעה טומאה בחוטין נטמא סבכה. אבל לגרופי לטיעור לא. ולרמב"ם היינו החוטין שבסבכה שקושרין ומהדקין בה הסבכה סביב הרלש: פז) של הרלש:

תפארת ישראל

בועז

להשבים הטיעור מיהו מלשון הר"ב הכא משמע דמיירי הכא בשרולה לטיירן לבלי להשליך ביניהן חוט הערב. כמו כך דרפכ"ט. וא"ת מ"ם התם שטיעורן שם אצבעות. והכא יהיה טעורו שני בב' אצבעות י"ל התם לענין חיבור. לכיון שים בהבגד עצמו כטיעור לק"ט אמרינן דעד ו' אצבעות הו"ל חיבור. אבל הכא לענין לירוף אין בהבגד טיעור לק"ט. לפיכך רק עד ג' אצבעות מצטרף להשבים הטיעור להכמים ולא אפי': (ד) וקשה ממ"ל אם אין בהתחלה טיעור. פשיטא שאמק"ט. ואי בים כבר בהתחלה בע"ג אצבעות. אמאי לא יק"ט. ומ"ם מבגד שאינו בע"ג אצבעות דלף שלא נאמרו עד אח"כ מק"ט מנא (כפכ"ז מ"ח). וי"ל דדוקא אריג מק"ט כשבבר ההתחלה הוא כטיעור. מדבבר חוטי הסתי מחוהים ועומדים. שהרי גם הם לבד מק"ט (כפכ"ז מ"ח). משא"כ סבכה שהוא מעשה מחט בקלוע נעשהריקט בל"א להכי אמק"ט עד שיגמור. והן הן לרבי הרמב"ם (פכ"ב ה"ב) והע"ג דבשבת (ס"ד ח') משמע דלמר ופשתן רק באריג מק"ט ולא בקלוע. י"ל דהכא בסבכה שאינו מלמר ופשתן מיירי. ולפ"ז שהרומפף שלנו מלמר ופשתן אמק"ט:

יכין

תפארת ישראל

בועז

פב) א) סדין הוא מלא מבגד פשתן שעשוי לשכוב עליו. וטמי הן חוטי הסתי בלי ערב שמשייר האורג בשפת הסדין כעין פראגיען

הלכתא גבירתא כללא דפרק כח

פכ"ח משנה א מטלית מגע"ג אצבעות שטלאו לתוך כדור. ופתם הכדור. נתבטל מלק"ט (ערפכ"ג) אבל ג"ג"ט רק בקפלה בעצמה ותפרה. נתבטל ממנה טומאה ולא בנתנה לתוך הכדור:

משנה ב מטלית פחות מגע"ג שהכינו לא' מחשמישי הבית אפי' הניחו במקום המשומר קצת. לא אמרינן שעדיין מחשיבו לטלותו בבגד כשיצטרך אלא אמק"ט:

משנה ג בגד או עור שרוא כשיעור לק"ט. ושאין אפלנית אמק"ט. אבל עשה ע"ג מלוגמא רק בעור מק"ט:

משנה ד מטפחת ספרים מצויירות אמק"ט. דכריכה מק"ט רק מד"ס. ול"ג ביה בתשמישי קדושה. ושאינן מצויירות. מדמחזי כראויין להדיוט מק"ט מגע:

משנה ה כפה מדרס שמתחו על הספר. מדעשה בה מעשה נטהר ממדרס. אבל עדיין כלי הוא ומק"ט מגע. כל כלי ששינה אותה מב"ק לב"ק אחר. או מב"ק לפשוט או איפכא ותשמיש שמקודם דהשתא ענין א'. נשאר בטומאתו. אבל בשינהו מפשוט לקבול או איפכא. ואין תשמיש שמקודם ודהשתא שוין נטהר מטומאה שמקודם:

משנה ו מטלית בגד שטלאו בקיפה. והמטלית היה טמא מדרס. שניהן נעשו ראשון. משום דקיפה לא חזי למדרס. והמטלית בטל לגבה שהיא עיקר הכלי. חזר והפרישן. הקיפה ראשון. והמטלית טהור. תם לקיפה זו יוכל לומר המאכל שנוגע בה מטמאני ואתה מטמאתיני: אלא דהמטלית נשתנה ביני ביני. והו"ל כהוטבל. תפר מטלית מדרס כטלאי בבגד נעשו שניהן מדרס מדהן מן א'. חזר והפרישן. המטלית מדרס. והבגד ראשון. ובחברן בעור דינו כקיפה. ובחברן בשק דינו כבבגד מדשניהן מן אריג:

משנה ז נענא"צ אפי' עם האימרא. מטלית טמא שטלאו ע"ג קרע בגד. חיקא בתפרו כב' קצוות של המטלית בזה בגבר זה הו"ל חיבור:

משנה ח בגד שכולו מחובר ממטליות שאין בכל א' נענא"צ מק"ט מדרס. פלית שנתלק רובו ע"י קרע שכו אינו חיבור. בגד עב או דק ביותר אינו מק"ט אפי' במגע עד שיהא נענ"ט:

משנה ט כלי שכשאינו שעת תשמישו. עשוי לישיבה. מק"ט מדרס. כלי שמתלכלך ע"י תשמישו אמק"ט מדרס. כלי שאינו מתלקלק מתשמישו ע"י שישב עליו. ויחדה לישיבה מק"ט מדרס. בגד שעשוי מפלאהר כסבכה או מרשת אמק"ט כלל. מדבשר הלובשו נראה מתוכו. אבל מטלית שבשולי הרשת מק"ט:

משנה י כפה אמק"ט עד שינטור פיה וקרקעיתה. שבים שלה. אע"ג שקשור בהכפה אינה חבור לה: ומק"ט בפ"ע רק החוטין שבכפה בראשה או בשפתה סביב חיבור לה. סבכה שנקרעה אם אין מכסה רוב השער אמק"ט:

פרק כט א נומי הסדין. פירש הר"ב נימין היולאים מן הסדין כו' אם נגע ארץ בנימין וכו'. וכ"כ הר"ם. ולפי דטומאת ארץ אף בשלם על שלם. להכי נקטו. וה"ה למדרס אם הוא שלשה על שלשה והרמב"ם סתם ופירש שהבגד כאשר נטמא וכו'. ונחבורו

פרק כט א נומי הסדין. נימין היולאים מן הסדין והן חוטים ארגילים ללאת מן האריג בין מן הלדדים בין מלמעלה בין מלמטה. אם נגע ארץ בנימין נטמא הסדין. והוא שיגע בתוך השיטור המפורש במתני' וכן אם נגע ארץ בסדין נטמאו הנימין עד

חיג. א נומי נד"א נומי. **והסודרין** ב). **והטרשין**

מקוס

יכין

תפארת ישראל

בועז

פכ"ט א) סדין הוא מלא מבגד פשתן שעשוי לשכוב עליו. וטמי הן חוטי הסתי בלי ערב שמשייר האורג בשפת הסדין כעין פראגיען

בל"ל לגוי. ומלת טמי אטולהו דתני בתר הכי בהבגא קאי: ב) הוא מטפחת. והוא גדול ממטפחת לקמן שבמטפחת מכסה בו כובע שברלשו

ובשהוא

מקום הציעור המפורש. ומשם ולחון טהורים. שלון הימין חבור לכל בגד אלא עד מקום הציעור המפורש בהן: טרטין. כמין כובעים: פליון. סדין שמתעטף בו כולו: פקרסין. כמו אפקרסיותו איזה מעכבת [דפרק] ואלו מגלחים והוא לבוש התחתון ופתוח מכתפיו וכשלובשו קושרו: סגום. בגד של צמר עב וטוי ליות וקורים לו בערבי אלבורנ"ם: רדיד. לעיף דק שהאשה מכסה בו ראשה. ותכס בלעיף הרגוס ירושלמי רדידא: גומדין. בגד שהוא אמה על אמה ומכסין הערבים חוטמן ופיהם בזמן הקור ופירוש גומד אמה. כדכתיב ולה שהי פיות גומד אורכה: קלקין. אריג של שער וים לו ימין: פונדא. יש מפרשים אזור חלול ורחב ויש מפרשים הבגד התחתון שעותים על הבשר לשמור שאר הבגדים שלא יטנפו בזיעה: מעפורת. תרגום (מלכים א כד) ויתחפש באפר ואשתני במעפרא. סודר שמעטפים בו הראש: פרגוד. מסך שתולין על פתחי המלכים: כל שהן. בין רב בין מעט הוו חבור וכולהו

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

ושפתות המעטפת מדולדלין ותלויין עד ממעל לכתפו: ג) הוא כובע שיש לו ב' כנפים מזה ומזה לכסות בהן האזנים כעין קלאפף מיטץ שלו: [וכן מליגו (בנדה דף יד ס"א) דקאמר הא דמטפרין. ופירש"י שיש לכסובע הזה יכך מכאן ומכאן כעין מאזנים. דעכשיו הייגו מאזנים [בכתב"ס ג"ב דפס"א]: ד) בלשון יון נקרא כל סובע שמתודדת בראשה בשם פליון. ויש בה ג"כ כנפים מזה ומזה להדקה תחת הגרון. ומדיש פליון אחר שהוא לבוש להגוף [בנדה ס"ח מ"א] לכבא קאמר הכא פליון של ראש. ובכל הך שנזכרו במשנתינו יש בהן בשפתותיהן חוטין מדולדלין. כעין טרלאדעל בראשן או כעין פרלאטינן בשפתותיהן סביב: ה) ר"ל רק ו' אצבעות הוה חיבור שיטמא מ' כשיטמא חבירו. ולא יותר: ו) הוא לבוש התחתון. שקצר הרבה מנובה האדם. והוא עשוי כעין וועסט שלנו. או כעין יאקקט שלובשין אותו תחת הראקק: ז) דמדקצר הרבה מנובה אדם. יכולין להיות ניטין אורכין ביותר: ח) כך נקרא בלשון יון רעגען מלאטעל שמתכסין אות' בדרך בזמן גשמים. והוא עשוי משער או מצמר [כרש"י מדיש ל"ב ב']: ט) הוא לעיף של כשים: י) חלוה יש לו בתי ידים לרמעל בל"א והוא בגד התחתון. אבל עליה הוא רק תחיכת בגד גדול והוא

משנה

פ"ה מ"ב להכי נקט שרן: של אפקרסין עשר. וכתב הר"ב דטולהו ביותר מעיטורן אינם חיבור לא לעומתה ולא להאזה. והרמב"ם בתבורו פכ"ל כתב יתר מכשיטור הנוגע בהן עטור אע"פ שהבגד ממה. ואין ל"ל אם נגעה טומאה ביתר שהבגד טהור ע"כ. ומ"ש ואין ל"ל משום דלהוצ"ל טומאה מסתבר שפי מלהבנים כדאמר ר"פ הטור והכוונה שהתא מיוחי מעיילא אפוקי מיבעיא עיין מ"ש בזה בריש מס' עוקצין. ועוד משום דבשפ"ד אמרינן הולכין אחר הציקר והתעוב שהציקר מביא עומאה על המפל ולא המפל על הציקר וה"ג שייך לומר דאין ל"ל הוא אם הציקר אינו מביא על המפל וכ"ש דהמפל אינו מביא להציקר וא"ת הכא אמאי אין הולכין אחר הציקר. וי"ל דקרא מתעם היתר מכשיטור דכתיב ממתים שם ולא ביתר מלרכן כמ"ש הר"ב פ"ה מ"ב. ועוד י"ל דהתם דשפ"ד דמתבר המלאי לכלי בידים וניתא ליה בתבורן

פרק כט א והטרטין. פי' בערוך בלשון שני הוא הבגד שמשליכות על ראשיהן בעת יציאתם לחוץ: והפליון. בערוך ראה דגרים פליום בסמ"ך: בפי' ר"ע ז"ל ג"ל פקרסין כמו אפקרסותו איזה מעכבת דבפ' מי שמתו ובפ' ואלו מגלחין והוא לבוש התחתון ופתוח בכתיפיו כשלובשו קושרו ההיא לתחן בפ' בתרא דמסכת מקואות הקשר שבפקרסין שבכתף וכו'. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם רפכ"ח ושל חלוק שהוא קרוע מתחלתו ועד סופו ואחר שלובשין אותו מקבנים אותו בגולאות

מלאכת שלמה פי'

שיעור חוטיו עשרה אצבעות ע"כ: סגום. שם ברמב"ם כתוב בכל הדפוסין סגים ביו"ד: והקולקין. פי' בערוך חלוק של צמר ויש לו ימין והוא שק שלובשין אותו מבית מי שמצער עצמו בלע"ז גלינו ע"כ. ושם ברמב"ם כתוב והקלקלין בשני למדי"ן וז"ל והקלקלין השזורין מן הטער ע"כ: והפונדא. כתב הרב בלאלל אשכזי ז"ל כ"ל והסיודא: והמעפורת. ושם ברמב"ם כתוב והשמלה והוא פי' למעפורת. ובהשנה והשמלה שנתן על ברכיו בשעה שמגלח זו מעפורת שבמשנה ע"כ: והפרגוד כל"ל: פו גליקין

ניטי. כפה עם פ"ב:

חלופי גרסאות

והפליון נד"ל ואפליון. אפקרסין שם אפרקעלין. והגומדין. והגומדין. והפונדא שם והפונדא. והפרגוד נכתב"ל הפרגוד אבל נד"ל בשורה מתחלת במלת הפרגוד ונכוף שורה שלפניה אחר מלת המטעפת כתוב תוחיות זה ולפי מנהג הדפוס הוה שבמגיל לעין יוסף פשוטות ליגו נכוף הטורה אות ח לו ב המלה שבתחלת השורה הבאה מוכח שהיה לריך לכתפה הטורה נאות ו ס הייגו לכתוב והפלגוד ושבה והמעפים הו"ל:

אליהו רבא

פכ"ט א והפליון של ראש. כמ"ש הרמב"ם המטפחת שמשימין הנשים על ראשן. ויש פליון שהוא של כל הגוף וזהו שנמצא בפרק הרואה כתם וכן בפליוס והייגו לפליון דכל כתבי: והרדיד. וזו היא שנאמר הרדידים. נשאו את רדידי: וקולקין. אריג של שער. והייגו דתנן בפ"ע דמקואות גבי חליצה וקלקלי שהוא דבוק שער והייגו קלקי ותבוק: והפרגוד. כפי' הר"ם והערוך שהוא כמו כתונת

תוספות אנשי שם

פכ"ט א תי"ם ד"ה נומי כו'. וגם הר"ב עצמו כו'. ואני תמה שהוא רחיב לפתור דאם היה כוונתו למדרס ג"כ לא הו"ל לומר ואם נגעה טומאה שהרי דין טומאת מדרס אפילו עשר מעשות מפסיקים ולא עוד אלא שיש מקום לומר שגם הר"מ שאמר שהבגד כאשר נטמא כו' כוונתו על טומאת מדרס ג"כ אבל מ"מ אח"כ וכן ג"כ כאשר נטמאו אלו הכתובים שוב לא כוון למדרס ומעצם זה דקדק הר"מ לומר ואם נגע שרן בנימין ולא כ' הרר"ב וכאשר נגע שרן בבגד וכ"ש דלטומאת מדרס בעי' ראוי למשכב ואלו הנימין בלא חבור הבגד ודאי שאינן ראויין למשכב ואין עומאתן רק מעשה יד ולענין כ"ח גרוע הכנסה מסהולאה בידותיהם. ונלמד מזה דכ"ש לענין הכנסה דמדרס והו"ל להתי"ט להרגיש על הר"ב במ"ש וכן אם נגע שרן בסדין (ולא במ"ש אם נגע שרן בנימין) שזהו אלא בדקדוק כי הטמאות הסדין וממנה בנימין יכולה להיות גם מדרס. ולע"ם. (עופ"ם): ד"ה והפיליון כו' ותמהני כו'. י"ל דמכוס דכתם כל הבגדים העשוין לגוף אינן מכסין גם הראש אלא מכתפים ולמעה ופליון זה הוא להתעטף בו גם ראשו מש"ה קרי לי' פליון של ראש והדע"ב אמאי לא הזכיר הטמא של ראש גם בטרגין ובגדיד ובכיפה

חלופי גרסאות

ובחבורו פכ"ל מה"כ ביאר וכתב טמא במדרס. לו בשאר טומאות. וגם הר"ב עצמו במשנה דלקמן סתם וכתב ואם נגעה טומאה כו': והפליון. לשון הר"ב סדין שמתעטף בו כולו. ותמיהני דהא הפליון של ראש תנן. וראיתי להר"ש פליון כמו אפליון. בפרק כל כתבי מני ליה גבי י"ח כלים. ע"כ. ומזה הוא שיצא לו להר"ב לפי שמצא שם דף ק"ך שפירש"י פליון סדין להתעטף בו כולו. אך בכאן א"א לפרש כן. ועוד דהתם במשנה ד מנה הר"ב י"ח כלים. וכשתדקדק בדבריו תמצא שבמקום פליון ומעפורת שבגמ'. כ' מלגפת. וטלית קטן שמכסין בו ראשו. ובמשנה ב פ"ק דשבת כתב הר"ב מעפורת של ספרים סודר שנותן המתגלח על ברכיו כו'. ונשאר א"כ מלגפת במקום פליון. וכיולא בזה פירש הרמב"ם בכאן שכתב פליון של ראש [הוא] המטפחת אשר ישימו הנשים על ראשן. ע"כ. ובאותן י"ח כלים קתשיב מלגפת ועיין מ"ש עוד בריש פ"ח דנדה: פקרסין. כתב הר"ב כמו אפקרסותו כו' דפרק ואלו מגלחין. בגמ' דף כב. והר"ש הביא מן המשנה הקשר שבפרקסים שבכתף במ"ד

פרק בתרא דמקואות: כפה של זקנה. לשון הרמב"ם. כך שמו כיפה של זקנה לא שיש אחר של ילדה כמו שיש עשב שנקרא בערבי שיב אל עגו"ם.ע"כ בגא"י. ומשוס כך בחבורו פכ"ה כתב כפה של ראש: [והגומדין. פי' הר"ב כדכתיב ולה שני וגו' (שופטים ג)]: פונדא.

שלש

אחרינו

אחרונה שתפרן

הולכין אחר הציקר. והני דהכא אם רצה לקיים ביותר מכשיטור נמי ממאין ומתני' אייני בסתם דלא ידעינן מי ניחא ליה. והר"ש בפ"ם הביא תוספתא דתני בהדיא הסדין והסודר והפליון וכו' אם רצה לקיים ממא. ולכאורה נראה דה"ה בכל ידות דתני להו בפרקין כולהו בסתם ואם רצה לקיים כולן ממאין כהני דמתני' וכן משמע מדתני לקמן מ"ג גבי מוש הבגדים אם רצה לקיים מהור ולא תני הכי בשאר כל הידות מכלל דכולהו ממאין. ולפ"ז י"ל הא דכתב הר"ב בפ"ה מ"ב דקרא ממעם ביתר מכשיטור מדכתיב ממתים שם. אסמכתא בעלמא הוא דאי דרשה גמורה מדאורייתא אין לחלק בין רצה לקיים לא רצה. והא דביד מנגפה בפ"ם צריך למיתני אם רצה לקיים ממא. בפ"ש פירשנו: והקולקין. פי' הר"ב אריג של שער וכ"כ הרמב"ם. והכוותה פ"ש דמקואות קלקי הגל והם של שער. והר"ש והרא"ש פירשו כאן שהם של צמר: שלש

והפי' שפי' הר"ב גרדיד פרשו הרמב"ם בפליון וגרדיד לא פי' כלום וי"ל לרדידה דאיכא הרי ניזוני לעשיפה הר מיקרי רדיד ותר פליון. (ש"ל): והחלוק. הרמב"ם בתבורו פכ"ל הבמיע חלוק בבגדא זו ולא

פי' הר"ב שני פירושים ועיין בלשונו ספ"ג דמסהדרין. וסוף ברכות: **ב שלש** כסתות של צמר כו'. כתב הר"ב ויותר על מנין זה לא הוו חבור לא לטומאה ולא להזייה ותימה לפרש כן דהא תנן בסיפא יתר מכאן חבור לטומאה ואין חבור להזייה. ואין לומר דסיפא לא קאי אלא מחטוק אחד ולהכי דא"כ בריסא לא חי ולא מידי. אלא מונה והולך. וזה דבר שאין לו שחר. וכן מפורש בפי' הרמב"ם דיתר מכאן דסיפא קאי אכולהו. ובחבורו פי"ב מהלכות פרה העתיק חבור לטומאה ולהזייה יתר מכאן כו' קודם תלוק אחד כו': **סובר קין**. לחית דמפרשי בתרלאי שב' הר"ב. הוא מפרש גם כן בפט"ז דשבת משנה ד גבי י"ח כלים. דבתי ידים שכתב הוא במקום שני סופרקים דהתם בגמרא: דחלוק אחד וכו' חבור כו'. אפילו הן אלוכין ביותר לו רחבין ביותר כל שהן. הרמב"ם פי"ב מהלכות פרה: **ג** [*חוט המשקולת. פירש הר"ב הבגאים כו'. ועיין בפירושו בסמוך על ושל בגאים כו']: [*אם רצה לקיים. פירש הר"ב אע"פ שהוא רוצה כו'. וכן פי' שלא יהא עקום: חרשין. גרין של עץ: ושל בנאים. הבונים החומות הגבוהות והגדולות. וחוט המשקולת דריסא דלא הוי אלא שנים עשר. מיירי במיוחד לבנינים קטנים: יתר מכן. יותר ממדות אלו שמנו חכמים בכל אחד ואחד אע"פ שהוא רוצה הקיומן לאותו העודף על המדה ולא הוי חבור לכלי: ושל סיידים. המחיים פני הכותל בסיד וגם הם צריכים למשקולת. וכן הציירים שמציירים צורה בכתלים:

*) נ"ל נשלם

מלאכת שלמה

ב סובריקין. בערוך גרים סווריקין בשני ווי"ן מקום הבי"ת והביאו ג"כ בערך ספרק ושבי סופריקין וכתב דים שונים סובריקין: קלובקרין **אחת**. פי' שמיכה ס"א גלופקרין כן כתוב בערוך: **בפי' ר"ע** ז"ל ויותר על מנין זה לא הוו חבור לא לטומאה ולא להזאה ע"כ. אמר המלקט נראה דל"ל ויותר על מנין זה לא הוו חבור אלא לטומאה ולא להזאה דאלת"ה א"כ פסק כר' יוסי והלא הוא עצמו ז"ל פסק ואין הלכה כר' יוסי דוק: **ג** של חרשין שמנה עשר. כך הגיהו הרב בצלאל אשכנזי ז"ל וה"ר יהוסף ז"ל: יותר מכאן אם רצה לקיים טהור. פי' אע"פ שלא

כל

ב שלש כסתות של צמר יח). **ששש של פשתן. שלשה סדינין. שתים עשרה מטפחות. שני סובריקין** כ). **חלוק אחד** כא). **טלית אחד. קלובקרין** כב) **אחד. חבור לטומאה ולהזייה** כג). **יתר מכאן. חבור לטומאה ואין חבור להזייה. רבי יוסי אומר אף לא לטומאה: ג חוט המשקולת** כד) **שנים עשר** כה) **. של חרשין** כו) **שמנה עשר. של בנין** כז) **חמשים אמה. יתר מכאן. אם רצה לקיים טהור** כח). **של סיידין. ושל** ציירין **אם נגעה טומאה** באחד מהן הוי חבור וטומאה כולן ואם הוזה באחד מהן לא הוי חבור. ולא טהר אלא אותו שהוזה עליו בלבד: ר' יוסי אומר אף לא לטומאה. ואין הלכה כר' יוסי: **ג חוט המשקולת**. הבנאים מחזיקים בידם חוט. ובראשו טופרת ומורידים אותו כנגד הכותל לראות

יכין

יח) שתפרן הכובס יחד כדי שלא יאבד לו א' מהן. או לסימן שכל התפורין יחד שייכים לאים א'. או ר"ל שנאחרנו כמה בגדים ביחד. ומפסיק בין בגד לבגד חוטי שהי בלי ערב. כמו שים בין טלית לטלית כשבאין מבית האומן: כ) מין מכנסים. וי"א שהן כמו בתי ידים לרמעל בל"א שלובשין תחתן על הבגדים בשעת כתיבה או בשעת מלאכה אחרת. כדי לשמור הבגדים מלכלוך. ויש כדי שבתי ידים הרחבים שבגוף הבגד לא יעכבו להאדם במלאכתו. להכי לובשין על גביהן בתי ידים לרים אלו: כא) ולא יותר. וכן כולן: כב) כסות עב לקור: כג) כולן בגמרא אחד נטמא חבירו המחובר לו. ובהוזה על א' נטהר גם חבירו [והייט בין לטומרא ובין לקולא]: כד) זענקבלייא בל"א שהולין אותו בוצי החומה על כל נדבך לבנים שיסדרו בחומה. לבחון על ידו אם מוכחים ביושר ואע"ג דכל חבלין וחוטין למק"ט מדאין רק שזור [בפ"ב שבת רשו"ש רפכ"ז] אפ"ה חבל זה מדמחובר להמשקולת שהוא כלי מתכות מק"ט. דכל המחובר לטומא טמא [כפי"ב מ"ב]: כה) ר"ל עד י"ב אמות הו"ל חבור. [כך היה נ"ל דאמה שנזכר בתשנה בסוף אהלות אמני מקמא הכי קאי. אולם הרמב"ם והרא"ש כתבו דל"ל י"ב טפחים ולא זכיתי לידע מאיזה מקור טוכיתו רבותינו כך. כי גם מתשנתינו

תפארת ישראל

גם מתוספתא נראה מפי דאמה שנזכר בסוף אהלות דאמי לעיל מנה קאי. ועב"פ לפי דברי רבותינו ז"ל ה"ה איך המשנתינו כולן במנין טפחים קאמר. מלבד הכ' אמה שפ' בהו מנה דלאו בטפחים לעיל מנה מיירי]: כו) ר"ל חוט המשקולת של בוני מגדלים גבוהים: כח) ר"ל אע"ג שרולה לקיימן כך. אפ"ה אין היותר מהשיעור חיבור להשיעור דאע"ג דמה שלפנים מהשיעור מק"ט. אפ"ה מה שאין מהשיעור נשאר בטהרתו וגם אמק"ט שם. [כך פי' הר"ש והר"ב. וכך פסק רמי הרמב"ם [בפכ"ח מכלים]. וק' כיון שדעתו לקיימן כך יחד הרי כל המחובר לטמא טמא [בפי"ב מ"ב]. ואת"ל כל שא"ל אהדדי לא אמינן כל המחובר לטמא טמא [בפי"ב מ"א]. עכ"פ נמה הולרכו רבותינו להדחק בגלת אם ובפרטו כמו אע"ג. ולא פירשו בפשוטו דאם רולה לקיים כך בישאר החבל אחוך אף שהוא יותר מנלכו. כולו טהור ואמק"ט דמ"ש מקורדם דבגולם ידו לאחריו יותר מהראוי דכולו טהור. אף מה במהקמא אות השיעור [וכמ"ש הר"ב במ"ד] וה"ל כשהחבל יותר מהשיעור. אינו ראוי להמשקולת וכנגול ממנו דמי ואמק"ט ככל מושים וחבלים שאמק"ט [וכמש"ל] אבל בעתיד לאחוך מהחבל היותר מלרכו בשיעורו הל"ל אז רק הלרך להמשקולת מק"מ. והיותר אינו מיוחד להשיעור דלמגזיא קאי. וי"ל דא"ל לומר כן. דאי לימא דיש הכא חילוק בין דעתו לקיים החבל כך או לא. א"כ תקשי מ"ש הכא מלעיל בחבל היוצא מן

המפה

ידות דבאפי נפשייהו לאו בני קבולי טומאה נינהו והלכך יותר מהשיעור שאין תורת לבן לא שייך בהו טומאה כלל. אבל הכא כלים המחוברין זה לזה באפי נפשייהו מיהא טמאין ובגזרו נגבן דליהוי מיבור ממי דלא ליתי למהר אינהו ובל היכא דאמכינן חבור לטומאה ולא להזאה אינה מדבריהם בדאמר פרק במה טומנין ובסוף מס' פרה: **חבור לטומאה**. והכ"ב כתב אינו חבור לא לטומאה. נראה דמלת לא ל"ל אלא ומחבר הא"ל"ף בפ"ם: **ר"ש** אומר אף לא לטומאה. ה"ל בסתם אייני אבל אם רלה לקיים מודה ר"י דהוי חבור לטומאה מידי דהוי אבל הבנאין ובגד שמפור בבלאים דודאי סופו שלא לקיים שהרי מתיר להתיר משום איסור כלאים ואפ"ה הוי חבור לטומאה בסוף מס' פרה ולא פליג ר"י משום דלאוקי שעה ניחא ליה בחיבורן וכ"ש אם רלה לקיים בהני דהכא אלא כולה בסתם אייני. ומיהו אם אמר שאינו רולה לקיים ועתיד לקיולו משמע דלכ"ע אינו חבור כדמוכח פכ"ו דאהלות מ"ח ופ"ו דמקואות מ"ה וכתוד נכתוב מזה בפ"פ: **ג חוט** המשקולת שנים עשר ושל חרשין שמנה עשר. הני י"ב וי"ח טפחים הם מדתני להו בלשון זכר דאי אלבנות או אמות לשון נקבה ה"ל למיתני שתים עשרה ושמנה עשרה כדכתיב כפות זהב שתים עשרה מזלקי כסף שנים עשר. ולקת קשה בשל בנאים תני חמשים אמה ובהני תני לה בטפחים וה"ל למיתני ה"ל של משקולות שתי אמות ושל חרשין שלש אמות דכל אמות שבמשנה בני שתה טפחים כדלעיל פי"ז מ"ם: **אם** רלה לקיים טהור. ובטולהו שיעורין דלעיל ולקמן לא תני רלה לקיים מה דינו משמע דטולהו ממנין בר מהני דהכא וכמש"ל. ויש ליתן טעם משום דהני שמיוחדין לבנין החוטר מלהוזה וכל שיעורי דפרקין שעדי. והלכך הכא אהור שהם אחוכין הרבה מבנידין על ידו: **טהור**. כלומר לא מיבעיא שאינם חבור אלא שאינו מקבל טומאה כלל דכמאן דפסיק מיב ומתין לאו בני קבולי טומאה נינהו: **של סיידין** ושל

ציירין

ציונים

ב שלש בסתות. שם פי"ג מה' פ"ח ה"ו: ג חוט. שם פכ"ח מה"כ ה"ב: של סיידין. שם ה"ד:

חלופי גרסאות

ב טלית אחד בכה"ל אחת. קלובקרין בל"א קלופקרין. אחד בל"ב ו"ב אחת. ג המשקולת בכל הל"ו משקלת.

תוספות חדשים

פכ"ט א משנה ב (בתר"ב ד"ה) שלש כו' מ"ב מרוגות כו'. וכ"כ הר"ם אבל הרמב"ם לא כתב אלא בהסיבה וכן כתב בתיבורו:

אליהו רבא

פסיס ותרגום ירושלמי פרגודא. ותדע דהתיב לה בשבת בתוך י"ח נגדים: ב חלוק אחד. משום סיפא דיתר מכאן יתר:

תוספות אנשי שם

ידענא אמאי ואפשר דע"ם הוא. (ס"ל): בר"ב הר"ה כל שהן כו' לא לטומאה כו'. וכן נראה דעת הרמב"ם מדלא הביא הך דהאי בבא בפ' פרה בבדי הכן. דבבא תניינא דיתר מכאן חבור לטומאה ואינו חבור להזאה אבל לא ידעתי מנא לה ולמה לא נפרש דסיפא דתני יתר מכאן חבור לטומאה ואינו חבור להזאה אכולהו קאי גם אהכן דריסא. (מ"כ):

ב ב' סובריקין. ג"ז בשמעון הרמב"ם בפי"ב מה' פרה ה"ו ולא ידענא טעמו וכ"ש דלפי מה שכ' הוא ז"ל בפי' שהוא מין ממיני החלוק עפי הו"ל להזכיר ולפרש דינו דאל"כ כיון שגם זה ממיני החלוק ה"ה נשאר בכלל החלוק שאינו חבור אלא א'. ואפשר לפי שאין מין בגד זה מצוי ביניהו בכל השנה וכל"מ ז"ל שם לא העיר בזה. (ש"ל):

משנה אחרונה

ב שלש בסתות. וכ"כ לא תני הכא מוכח דבסתם הוא הקפון ודבר להיותם מלאכותיו שתים ושלש זה פ"ג זה שיהיו מכוונים להניח ראשו עליהן ובכר לא שייך זה וכן איתא בתוספתא שבתנו פפ"ז מ"ד דבסתם הוא הקפון: יתר מכן חבור לטומאה. ובמתני' דלעיל אמרי' היתר אינו חבור כלל. המם הטומאה המוסם

כל שהן. בין רב בין מעט הוי חבור: ד חוט מאזנים. חוט שחוחזים בו המחזיקים בשעה שקוקלים בהן: רי"א [טפח] טהור. אם יד הקרדום גחול כל כך שיוצא טפח לאחר ידו לא תשיב יד. לפי שמזיק לו למלאכתו וכל היד כולו טהור. כך פירש מורי. ואין הלכה כר"י: ד יד קרדום מלפניו. דרך החותך ביד הקרדום כשרוצה לחתוך בו אינו אוחז ממש בראש הקרדום שמא יחליק ויפול מידו. אלא מניח מעט לאחר ידו והשיעור שיש בין יד האדם לברזל הורא מלפניו. והיוצא לאחר ידו. קורא מאחריו באידך בבא. והא דלא מפרש בבבא זו דין שלפניו ושל אחריו. משום דהכא חשיב הכי השיעורן טפח. ובאידך בבא חשיב הכא השיעורן שלש אצבעות: פרגל. מחוגה קומפס"ו (מ) בלע"ז והחרשים לריכים לעשות בו לורות טגולות

ציירין כפ) כל שהן מ): ד חוט מאזנים של זהבים. ושל שוקלי ארגמן טוב. שלש אצבעות לב). יד הקורדום מאחריו. שלש אצבעות לג). רבי יוסי אומר טפח טהור לד): ה חוט מאזנים של הנונים *לה) של בעלי בתים לה). טפח. יד הקרדום מלפניו לו). טפח. שירי יד הפרגול לז). טפח לח). מקום יד

פי' הרמב"ם. וכ"ל דתנא מסריך סריך בלישנא דבמתניתין דסוף פרקין]: ה של בעלי בתים. כלומר לו של בעלי בתים. ובפ"ה דב"ב דף פט מייתי לה. וגרסינן בהדיא ושל ב"ב. וכן העתיק הרמב"ם בפכ"ח מה"כ [הלכה ה]: שירי יד הפרגול. כ"ל שכן רגילים לקרות שירי יד. וכאיזך דמתניתין ז ח דקרו להו נמי בל' שירי. והרמב"ם בפ"כ מהלכות כלים [הלכה יב] העתיק שירי הפרגל. אבל מהר"ם כתב וז"ל יד הפרגל שיטל ונשתייר בו כשיעור טפח הוי חבור:

מלאכת שלמה

(מ) איין צירקעל

ד חוט. שם פ"ב: יד הקורדום. שם פ"ב פ"ח: ה חוט מאזנים. ב"ב שם: מיי' שם פכ"ח ה"ב: יד הקורדום. מיי' שם פ"ב פי"ח. שירי יד. שם פ"ב:

תוספות חדשים

משנה ה [בחר"ב ד"ח] פרגל מחוגה קומפס"ו. והוא מחוגה שקורין ציירקל. (הרא"ש):

תוספות אנשי שם

ד טפח עטור. עי' בפי' הר"ב אבל הר"מ פי' ואמר ר' יוסי בטפח הסמוך לברזל שמא כו' ותימה דא"כ טפח שמא הוא"ל לא טפח

משנה אחרונה

לייריין כ"ם. נראה דשל בנאין המשקולת עצמה גדולה וכבדה ואין עושין לה חוט אחוז שלא להכניס ביותר. אבל קיידין ולייריין משקולת שלהן קטנה: ד יד הקורדום מאחריו. מה שיוצא לאחוריו ידו נקרא מאחריו. ותה שבין ידו לברזל נקרא מלפניו כמ"ש הר"ב במתני' לקמן. אבל הרמב"ם מפרש מאחריו הייט היוצא חוץ לנקב למעלה. נראה דלא ניחא ליה כפי' הר"ב דס"ל לחיתני לאחר ידו. לכך מפרש מאחריו כמו מאחוריו. שהוא כמו אחוריו הכלים שאין בהן שום תשמיש: ר"י אומר עפח עטור. פי' הר"ב יד כולו עטור וכ"כ הר"ם. והרמב"ם מפרש דר"י פליג דבעפח עטור ומעט פחות מעפח עמא וכ"כ הרא"ש. והרמב"ם לעשמיה אזיל דמפרש מאחריו שם שמוץ לנקב ושם אינו מזיק ליד לעולם שאינו מקום תשמיש. ומ"מ מתני' דיקא כפי' הר"ם והר"ב דאי ל"י אתי למיתני דמעט פחות מעפח ה"ל למיתני ר"י אומר עד עפח. כלומר שיעור עומאתו עד עפח כלישנא דת"ק דתייני בשיעור העומאה. ואין לומר דאי הוה תני עד עפח הוה ס"ד עד ועד בכלל דא"כ ה"ל למיתני ר"י אומר עפח ולא ליתני עד. ובתוספתא מפורש בסדיא כפי' הר"ב דכולו עטור. וא"ת הא ר' יוסי ס"ל דפכ"ו פל שהדיוט יכול להחזיקו הוי כמוחזק ושמא אע"ג דכל כמה דלא החזיקו לא חזי. וא"כ ה"כ הכי הדיוט יכול לחמוך היתר מכשיעור ואמאי טהור. וי"ל דהתם דבכבר היה כלי קודם

יכין

המעה [רפי"ם] דלא מחלקינן בכך. אע"כ דהתם והכא דינן שוה. ואין חילוק בין דעתו לקיימן או לא. דבכל נוונא מה שלפנים מהשיעור עמא. ומה שמוץ מהשיעור נשאר בעהרתו. ואי משום קושייתו דמ"ש מקתא במ"ד לפי' הר"ב דכשהוא יותר מהצורך כולו אמק"ט פ"כ לריך לחלק בין חבל בך לקתא קשה. דדוקא בחבל מעה [רפי"ם] וכ"כ בחבל של לייריים בשבמתיו. שגם כשיש מותרות בהחבל מה שאינו צלרך לו יכול לכנכו על ידו [כפרה פ"ז מ"ז] ויכול להשתמש בו כך אף שיש בו הרבה יותר מהצלחוי. וכיון שכך אותו החלק שלריך לתשמישו הו"ל חיבור ומק"ש והטהר אינו חיבור. אבל קתא מדהוא קשה. אם הוא אחוז יותר מהצלחוי אינו ראוי לתשמיש כלל. מה אמרת הרי אפשר שיקצץ הנותר הרי אז פנים חדשות בא לכאן. דאין לדמותו להנשה אפשר פשוט דלא חשבינן ליה כפנים חדשות [כפכ"ח מ"ה] הכא שאני דקודם שקצץ היותר לא הוה חזי כלל. והו"ל שפיר לאחר שקצצו פנים חדשות. משא"כ התם. לפיכך הכא כיון שקודם שיתמוך היתר לא חזי כלל אינו חיבור. ויש לאיה לזה מלשון המשנה דיש לדקדק למה רק בשמשינו קאמר תנא דינא דיתר מכאן. ולא קאמר הכי בכל המשניות שלא"כ. אע"כ משום דבכל השיעורין שנזכרו בכל המשניות שבפרקין הדבר פשוט דמדיוקא שמעינן. דכיון דקאמר דבשיעור כך וכך כולו חיבור. ממילא שמעינן דבשאינו יותר מהשיעור. כולו אינו חיבור ושיינו מדלא חזי כלל. דאף בחוטי מאזנים דמשנה ד' וכדומה. א"א לכנכו לו לעצמו. שפי"ז יכבד הכף ולא יהיה יכול לכיון משקלו כראוי. אבל בחוט משקולת הכא שאפשר לכנן החוט על ידו וכדאמרן אצטריך תנא שפיר לאמרי. דאפי' אם לא לקיימו כך. ר' אמי חבל המשקולת ארוך הרבה הו"ל היבור (א): לא) הוא חוט שקשור בחלצע קורת המאזנים. שכשירלה לשקול. אוחז בחבל ההוא ושוקל: לב) דבדברים חבובים הללו. מדקדק לשקלן עין בעין בלמעלה וכשיתארך החוט יקל הרבה מכבדו. ואז יצטרך להוסיף בדבר השקל אבל בדברים שאינן חבובים כל כך אינו מדקדק אם יוסיף קצת על משקל הראוי: לג) דביולא מאחורי יד האוחז טפי מג' אצבעות יעכבו בחטיבה. ולפיכך כולו אינו חיבור. דלא דמי לחוט משקולת [במ"ז] שבשהוא ארוך יותר מהראוי. יהיה עכ"פ מה שלפנים מהשיעור חיבור. י"ל התם אף שהחוט ארוך יותר מהראוי אף אם רוצה לקיימו כך. יכול הבוצה להשתמש בו למדוד שוי החומה. ע"י שיאחז בהחוט במקום קצה השיעור הראוי. אבל הכא ביד הקרדום וכדומה. אם גם יאחז במקום הגאות לו באופן שלא ישאר מעץ היד רק ג' אצבעות לאחורי יד המבקע. הרי עי"ז יתארך עץ הקתא שבין יד האוחז להברזל שבראש הקורדום. והרי גם שם יש שיעור קוב שבשיוסיף עליו לא יהיה ראוי לחטיבה [כמבואר במשנה ה'] לפיכך כל שיש טפי מג' השיעורים לא לקיימו כך עומד. וכבטול דמי ואינו חיבור. מיהו גם כשלא נשאר מאחורי יד האוחז כשיעור נא"ל ג"כ כולו אינו חיבור מדיהא לחבוב בו מחשש שימצע הקרדום מידו: לד) דס"ל דדוקא בבולט מאחורי יד האוחז טפח או יותר. אינו יכול להשתמש בו כלל. ומחשב כבטול משם ואינו חיבור. אבל בבולט משם רק פחות מטפח אכתי חזי קלת בדוחק. אף שבולט טפי מג' אצבעות. אולם אין בין ת"ק לר' יוסי רק פחות מאצבע דכל אצבע שבש"ם היינו רוחב אגודל. וכל טפח הוא ד' אגודלין [כמנחות מ"א ב]: *לד) שרגילין לשקול בה רק דברים שאינן יקרים כל כך. או של וכו': לה) שאוקלין דברים שבביתן לצורך מה. ולפיכך אפי' שוקלין דברים יקרים אינן מדקדקים כל כך לשקול בלמעלה מדאינן מותנין הנשקל לאדם אחר: לו) היינו מה שיש בהקתא ממקום האחיזה עד הברזל: לז) מחוגה לירקעל בל"א: לח) ג"ל דמדקתא הכא מלת שירי ס"מ דאין כל שיעורי טפח שבמתניתין שוין. דטפח שבפרגול דקאמר. ר"ל אפי' כשמסבר יד הפרגול. דוקא בנשאר טפי מזה אבל בנשאר פחות מטפח אינו חיבור

מילא

מיעטו שנאו ס"ל דאינו שוה מעומאה בכך כיון שבדיוט יכול להחזיקו. אבל הכא שמתחלתו אינו ראוי הוי כלא נגמרה מלאכתו והא דמעטל עע"ג האמוס בפכ"ו מ"ד דמעמתי חכמים דאינו יכול לעומתו. התם מעטל עצמו נגמרה מלאכתו: ה יד הקרדום מלפניו. כל חבור של יד הקרדום אינו אלא לעומתה ולא לאחרה כחכמים דריב"ל פרק בתרא דפרה מ"ח התכותות אינם חבור ושיינו להזאה כמ"ש הרמב"ם שם: שירי יד הפרגול. הטיקר כפי' מהר"ם דשירי כמשמעו בנשאר ונשאר ממנו וכן לקמן בשירי חכמול ולכן נמי שירי

בשמעון

[*מקבת. כתב הר"ב לשון מקרא הוא ומקבות וגו'. מלכים א ו] [ז]: ן יד המעצד של לגיונות. פירש הר"ב כלי מכלי הרולחים. על תמונת [קופין]. הרמב"ם. וזה כפירוש שכתב הר"ב במעצד בכים פי"ב דשבת. ומהר"ם גורס של גתות. ופי' שמתקנים בו גתות: ן שירי הדרבן מלמעלן ארבעה. עיין במשנה ב פכ"ה: יד הבדיד. פי' הר"ב כלי ברזל כו' ועל שם הגומות שקרוין בדידין כו'. בפ"ק דמ"ק דף ד. ופי' שם הר"ן בשם הראב"ד שמפרש כלומר בורות קטנים שבעקבי הזיתים. ושל"ל שהוא ברי"ם. וכן יד בריר דשכא. ע"כ. וכן הרמב"ם פ"ד מה"כ [הלכה יב] כתב שחופרין כו' בירדין של מים: של נכוש. ל' הר"ב פטיש שמקישים בו על האבנים כו'. כ"כ בפירוש הרמב"ם. אבל בגא"י מלאתי נכוש הוא אשר מנקה עקרי האילנות. ופטיש הוא עגול אשר ישברו בו האבנים ובן פטיש כו'. ע"כ. וזה נראה לפי שגמלא כמה פעמים במשנה ובגמרא לשון ניכוש. והוא ענין נקירה ותפירה. כמו חבור כדלקמן. ומה שהוא יותר מארבעה ללד הדרבן ושבעה ללד האחור. לינו חבור. ואם נגע שם טומאה. לא נטמא לא האחור ולא הדרבן: בדיד. כלי ברזל שבו חופרים גומות סביב האילן. כדי שיחזיקו מימיהן. ועל שם הגומות שקרוין בדידין נקרא הכלי החופר בהן. בדיד: של נכוש. פטיש שמקישים בו על האבנים ומשברים אותן: בן פטיש. הפטיש הקטן קרוי בן פטיש. והגדול שמו פטיש: של בקוע. קרדום שמבקעים בו עצים: של עדר. שחופרים בו הקרקע לזריעה כמו אשר במעדר יעדרון (ישעיה ז): של

ן חוטם. שם שפ"ל פ"ג: יד הקורנס. שם פ"ב מ"ג: ז שירי הדרבן. שם:

חלופי גרסאות

של יד בכה"ל (ל"ב ב') מלות אלו: ן הבדיד בל"ב הבריר. ושל הפטיש בכה"ל של. עדיר בל"ב: עדר:

תוס' אנשי שם

שהור ואולי דהרמב"ם גרס ר"ל אומר טפח דס"ב בתוספתא. (ת"ב):

משנה אחרונה

כמשמעו כדתנן לעיל פכ"ה לא הוזכרו שבעה ואלבעה אלא לגיונים: ן טפחים. פי' הר"ב מקום שמופסן בפתי ידיו. וה"ל אמרינן פ"ע דמולין כדי אמיתה מפחיים: ן שירי הדרבן. כשנשברו ונשאר בהן לדרבן ארבעה ואחרונה שבעה הוו יד. אבל בשלמים לא נחנו שיעור וכי אמרינן בפכ"ה לא הוזכרו ארבעה ושבעה אלא לגיונים ופי' הר"ב שם כשנשברו ונשאר כו'. ואפילו לר' יהודה דאתם דס"ל בשלמים נמי הן שיעורא. היינו לעומתם משקין דים בהן אחורים ותוך ס"ל דאוך לגיונים אלו נחשבו כאחורים. אבל בטומאה דאוריתא מודה:

עגולות: מקבת. פטיש של ברזל שראשו אחד חד. ובו נוקבים ופוסלים את האבנים. ועל שם כך נקרא מקבת. ול' מקרא הוא [ומקבות] והגרזן כל כלי ברזל: מפתחי אבנים. לשון פתוחי חותם: ן של צמרים. מוכרי למר. וטעמא דהכא שיעורן בטפחיים מפני שתופס בהן בשתי ידיו. והיינו נמי טעמא דכל הכי ידות דלקמן ששיעורן בטפחיים. וכל אותן ששיעורן טפח לפי שדרכו לאחוז בהן בידו אחת: מקור. קורנס חד שמנקרים בו הרחים ועל שם שמנקרים בו קרוי מקור: יד המעצד של לגיונות. גרסינן. והוא כלי מכלי הרולחים ראשו עגול ונוטים אותו אנשי החיל במלחמה. ובערבי קוריס לו עבריז"ן: של זהבים. המכים על *)זהב לעשות מסין דקין: ושל חרשים. של ברזל: ן שירי הדרבן **)מלמעלן. המרדע ראשו אחד יש בו ברזל כעין מרצע שבו מלמד הפרה לתלמה. והוא קרוי דרבן. וברזלו הבני ברזל רחב מחודד לתחוב בו ארבעה טפחים ושמו חרחור. ושיעור יד המרדע למעלה ללד הדרבן ארבעה טפחים חצובים חבור. ולמעלה ללד החרחור שבעה טפחים הסמוכים לו הוו כמו הגירסא הפרנ"ל בלי וי"ו וכן הגיה הרב בגלגל ז"ל במשנתו: ן בפי' ר"ע ז"ל לפי שדרכו לאחוז בהן בידו אחת וכן אותם ששיעורם שלש אצבעות לפי שדרכו לאחוז בשלש אצבעות: עוד בפירושו ז"ל יד המעצד של לגיונות גרסי' מלאתי בפי' הרמב"ם ז"ל בכתיבת יד אלגיונות באל"ף: יד הקורנס של זהבים וכו'. הוא ראש משנה אלאחר זו בפי' הרמב"ם ז"ל וכן הגיה הרב בגלגל אשכמי ז"ל: ן יד הבדיד ד'. הר"ן ז"ל כתב בראש משקין שהראב"ד ז"ל גרים יד הבריר ד' בשני ריש"ן ופי' שהן בורות קטנים שבעיקרי הגפנים ע"כ וכן משמע לי קלת שנורס ג"כ הר"ם ז"ל וכן משמע ג"כ שנורס הרמב"ם ז"ל אז"ל שם פ"כ יד קורדוס שחופרין בו בירדין של מים ד' טפחים ע"כ: של נכוש. שם ברמב"ם הגירסא של נכש בלתי וי"ו: מגרסא

*) בל"ו הסכל **) בל"ו מלמעלה

מלאכת שלמה סתתים סתתים

יבין תפארת ישראל בועז

מדלא חזי למלתי'. וה"ה בהיה מתחלה פחות מטפח דאינו חיבור אלא דאורחא דמלתא נקט. שנשבר ונשתייר רק טפח. דאילו מתחלה אינו בשופטני עשקינן שיעשה יד דלא חזי ליה. אבל איך שיעורי טפח דנקט במתניתין היינו אפילו בפחות מטפח הוה חיבור. אבל רק עד טפח הוה חיבור. ולא כשהוא ארוך מזה. להכי בכהאי גוונא לא שייך למתני לשון שירי: לטו) מלת מקבת הוא ההפעיל ממלת נקב. ול"ל כלי שעושה נקב והוא הנקרא מייסעל בל"ח. ותמונתו כשכין שראשו רחב ומחודד ומפתחין עמו כתב ולורות על לוח אבן: מ) היינו כשיעור כדי שיאחזנו בידו ולא יותר כדי שלא יעכבנו במלאכתו: מא) משום שדרך לשקול מהם הרבה ביחד שמשקלו רב. להכי אותו בחוט שבקורת המאזנים בב' ידיו משא"כ הכא דמשמע ה' שאין שוקלין מהן רק מעט מעט להכי די ל בשיאחז החוט ההוא ביד א'. לפיכך פני ליה בשיעור טפח: מב) הוא קורנס חד לנקר אבן רחיים. שהאבן ההוא קשה יותר מאבנים הרכים שמפתח בהן לורות. להכי צריך לאחוז יד הקורנס ההוא בב' ידיו ומנקר: מג) שטרייט אקסע. והוא כלי מלחמה שאוחזו בב' ידיו ומקפח שוקי האויב בכח: מד) הם מרדדי טסי זהב שיהיו דקין מאד להכי צריך כח טפי: מה) היינו חרטי ברזל. והיינו נפחין שמרדדין או חותכין ברזל מלובן: מו) שמפני שהברזל שמנקב עליו הוא חם. לפיכך מרחיק מקום אחיזת ב' ידיו בהקתא כשיעור טפח הקתא: מז) כבר פירשנו [פכ"ה מ"ב] המרדע הוא מקל וברזלו א' מחובר ברזל מחודד כסכין לחתוך עמו הבשרים שבקרקע כשחורש. והוא נקרא חרחור וברזלו הבני ים ברזל כמסמר עב שיש חדודים על פניו סביב כעוקצי מחט. כעין שפלטרן שלו כדי להכות עמו הפרה כשחורשת. והוא הנקרא דרבן. והחורש נושא המרדע. דהיינו החרחור כלפי מטה מול הקרקע לתחוב בו הבשרים. והדרבן כלפי מעלה להכות בו הפרה ולהכי קאמר הכא שירי הדרבן. ר"ל אם נשבר מקל המרדע. ונשאר ממנו למעלה ללד הדרבן ד' טפחים הוה חיבור ולא בנשאר רק פחות מזה. משא"כ איך שעורי ד"ע ה"ע דנקט במשנתינו. מטמעות כולם דהיינו לא יותר. וכן כל שירי משמעותו ולא פחות. ואפ"ה לא נקט הנא כל שירי דפרקן שמוכין אל"ז. ה"ע משום דיהא ליה לתנא טפי למנקט שמוכין אותן ששעורן שוה. [ואעפ"כ קק"ל למה לא כלל הנא אותן ששעורן שוה כתב בנא ואומר כל המיתים הללו שיפורן כך וכך וי"ל]: מח) הוא כלי ששתין עמו גומות סביב האילן כדי שיהכנסו בהן מי גשמים סביבו. ועל שם הכלי הזה שנקרא בדיד נקראו הגומות הא"ל בדדין [במ"ק דד"ב]: מט) לנכש ולנקר סביב עקרי אילן. וי"א שהוא כלי שמפולש בו אבנים וחולבן מהסלע המתובר: נ) פטיש קטן: נא) פטיש גדול: נב) לבקע עצים: נג) לחפור בו קרקע לזריעה. שפלטטן בל"ח: נד) תמוה דהרי לעיל [מ"ד ומ"ה] מוכח דיד הקורדס בכללו הוא טפח וג' אצבעות. ונ"ל דקורדס דהתם לאו במיוחד לבקע עצים. רק לבקע דברים קטנים שני ליה בטפח וג' אצבעות. וכן נראה בזמניא שהקורדס שמבקעין בו עצים הוא ארוך ביותר. והיינו משום שהחוטב עצים עומד בקומה זקופה ואין אפשר שיבקע עצים המונחות על הארץ. בקרדום שקתא שלו אינה רק טפח וג' אצבעות. שיצטרך עי"ז לישב קומתו הרבה. ועוד כ"ל דמדפרש תנא נמי פטיש שיעורו שם. ויד קרדום ועידור כלל להו כחד ש"מ דקרדום של בוקע עשוי נ"כ לעידור. דאחר שחפרו הקרקע והליאו הגושים מהארץ. וחזרו אח"כ לפלץ הגושים והרגבים עם הקורדס. וכדי שלא יצטרך המבקע בשעת מלאכתו לשוח א"ע שמוך לגושים המונחים בארץ. לכן יעשו הקתא של הקרדום ארוך ביותר. משא"כ קרדום בעשוי

סתתים. חולבי אבנים והמקלעים ומשון אומן: **ח** מגריפה. שגורפים בה תגר וכירים או הטיט. תרגום יעים מגרופייתא: ושל סיידים. שגורפים בה את הסיד: יתר מבן. יותר ממדות אלו שמט הכמיס ביד המגריפה. אם רולה בקיום זה האורך היתר. טמא. אם נטמא הכלי. וכן אם נגעה טומאה בכל זה האורך של יד נטמא הכלי עמו. דהוי חבור לכלי: יד משמשי האור. כגון יד של ספוד ואסכלה ומרחשת ושאר כלים שתשמישן על ידי האור: סתתין (נה). ששה: **ח** שירי חרחור מלמטן (נו). שבעה. יד מגריפה. של בעלי בתים (נז). בית שמאי אומרים שבעה. בית הלל אומרים שמנה. של סיידין (נח) בית שמאי אומרים תשעה. בית הלל אומרים עשרה (נט). יתר מבאן (ס). אם רצה לקיים. טמא (סא). ויד משמשי האור (סב). כל שהוא (סג):

כמו בפי"ב דשבת משנה ב. ובפ"ע דב"מ מ"ד. ובכלאים פ"ב מ"ה. וז"ל הר"ם של נכום שמנכם בו. כמו מנכם בשומין דהשוכר את הפועלים [דף פ"ע]: **ח** בית שמאי אומרים שבעה ובית הלל אומרים שמנה וכו'. וכי אתשל בבי מדרשא לענין הזייה אתשל דהוו בית הלל לקולא. ומש"ה לא חני להו בעדיות בהדי קולי בית שמאי והומרי בית הלל. וכהנה רבות. כמ"ש במשנה ד פ"ח דברכות: יד משמשי האור כל שהוא. אפי' הבית יד שלהן בתכלית האחיכות הנה הן יטמאו. כי האדם צריך להן להתרחק בו מן האש. והשרש בזה טולו שכל מה שיעזרו בו בשימוש הכלי. הנה הוא יטמא בהטמאות הכלי. מאומרו ית' בתורה אשר בכלל הכלים ומטאים יהיו לכם. ובאה הקבלה. לכם לכל שבגדיכם. לפי מה שהתבאר בפ"ה מזאת המסכתא. הרמב"ם. וכ"כ שם הר"ב במשנה ב:

מלאכת שלמה

ח מגריפה. פי' הרמב"ם ז"ל שמגיפים בה התבשיל: ויד משמשי האור כל שהן. גרסי' ופירשו הרמב"ם והרא"ש ז"ל כל שהן מפני שצריכין יד ארוך להתרחק מן האור:

יבין תפארת ישראל בועז

רק לחטוב עצים. הרי יכול להניח העץ המהבקע על מקום גבוה סמוך ט ולא יהא צריך לשום קומתו: נה) שמחליקין בו אבנים שסתתו [הר"ב]. ול"מ כ"ל שהוא הקורנס שמקישין בו על הקרדום של נכום הכ"ל שעשוהו חמשה אבל הקורנס שמקישין בו על הקרדום שיעור ידו ששה: נו) הוא בקלה התחתון של המרדע. וכלעיל [סי' מ"ז ועי' פכ"ה מ"ג]. והא דמפסיק תנא בין חרחור לדרבן בכמה מיני כלים אחרים. הייגו משום דהנא סדר שיעורים הוא מונה. **ח ב ג ד ה ו ז ח ט י** [רכ"א]: נז) לגרוף בו אפר התנור: נח) לגרוף בו הסיד כשכבר ערבוהו עם חול. ולהניחו על הלבנים שבחומה: נט) מיהו פלוגתייהו בהך ב' מגריפות. לאו לענין חבור לטומאה אתמר. רק לענין הזאה איתמר בי מדרשא. ולהכי הו"ל ב"ה לקולא וממילא משתמע ממי פלוגתייהו גם לענין טומאה. אבל לא עיקר פלוגתייהו בחיבור לטומאה הוה. הרי הו"ל ב"ש לקולא. והרי לא חסיב להו בעדיות [פ"ד]. וכן תירץ ממי הש"ס בכה"ג [בחולין דמ"ב ב']. א"נ כ"ל דהכא בלא פחות פליגי. דלכל חד כשהוא פחות מזה אינו חיבור. וא"כ גם בלטומאה יהיה ב"ה לקולא: ס) על כל השיעורים דלעיל קאי עד סוף מ"ג שמכר בה בפירוש אם רצה לקיים טהור: סא) ר"ל הו"ל חיבור דלא דמי להך דמשנה ג' דאפי' אם רצה לקיים טהור. י"ל דקיים להו רבנן דהך דמשנה ג' כל שהחוט הוא יותר משיעור הקלוב בו במשנה לא חזי למלתיה. משא"כ הכא בידות אם רוצה לקיימן. חזי לעבודתיה ולהכי הוה חיבור: סב) כיד של שפוד ואסכלה ולבת: סג) אפי' ארוכים הרבה הוה חיבור. מדאמר מרחיק א"ע מהאש לפי שיעור גודל החמימות:

הלכתא גבירתא כללא דפרק כט

פב"ט הנה כולה פרקן מיירי. מהו חיבור לכלי לטומאה ולטהרה אבל חני רשיר טובא. לא לבד הנך דכבר הני להו (פי"ד מ"ב) אלא גם בלא הן עוד הרבה:

משנה א החוטין שבשולי הבגדים. אם הבגד קצר מגובה קומת אדם. אז שיעור ארוך דחוטין להחשב חיבור להבגד ששה אצבעות. ואם הבגד ארוך כקומת אדם. אז שיעור ארוך החוטין שבשוליו ג' אצבעות. ואם הבגד הוא קצר ביותר. אין לארוך דחוטין שיעור. אפי' ארוכין הרבה חשובין חיבור:

משנה ב בגדים שנארגו כמה מהן יחד. או שחפרן הכובס יחד לבלי יאבדו הקטנים או כדי שידע דכל החפורים יחד שייכים לאיש א'. בכל הנך. יש מהן שרק ג' בגדים מחוברים הוה חיבור. ויש גם ו'. ויש גם י"ב. ויש רק ב'. ויש רק א' א' הוה חיבור לחומרא ולקולא. וכולם מפורשין במשנה. אולם במחוברין מפי מבשיעור האמור בכל א' מהן. או רק לחומרא הוה חיבור ולא לקולא. כגון להזאה שעל א' מהן:

משנה ג חוט המשקולת של בוני חומות וכתלים הכל לפי גובה הבנין. לבוני חומה. רק י"ב טפחים. לבוני כותלי עץ י"ח טפחים. למגדלים ג' אמה. דכל ג' אמה חורים ומודרין. ובשהחוט ארוך בא' מהן יותר מהשיעור האמור בו. אם אינו רוצה לקצר החבל. טולו מהור. ואם לאו. רק חוץ מהשיעור אמק"ם. [וג"ל דעכ"פ בנגע טומאה תוך ולפנים מהשיעור. אז כל המחובר למטא מטא (כפי"ב מ"ב)] אמנם חבל המדה של סיידין וציידין שבבר עמלו בונים בה לעשות החומה זקופה בשוה. אלא שאלו מקפידין יותר ביופי לשחד הענ לחכי אף שארוך חבל מדתם הרבה. פני ליה למלאכתו והוה חיבור:

משנה ד חוט המאזנים ששוקלין בה דברים השובים. שמדקדק לבלי להבריע במשקלו הרבה. שיעור החוטין שלה רק גא"צ. דכל עוד שארובים מפי. אין המשקל מצומצם. דכשהחוטי הכף קצרים. אז יכביד דבר הנשקל מפי מאילו החוטין ארוכים. וכן הוא השיעור של יד הקורדום מאחר יד האוחז:

משנה

מיצערין למיחני לעיל במ"ג ביד הבגדים דיתר מכן אם רצה לקיים טהור דהתם דוקא מהור מטום דהוי שיעורא דכא כדפי' שם. ובמאה כל השיעורים עמא. וכן משמע בתוספתא דלבתר דחני יד הסיידין והמגרפה פלוגתא דב"ש וב"ה כמו במתני' מני יתר מכן אינו מטמא. אלא דמשמע דלא בתר דלא לקיים עמא אלא אם רצה לקיים עמא אלא אם רצה לקיים עמא אלא אם רצה

. משום דתנא סדר המשורין הוא שהוא מצלם לאנשות עד עשרה טפחים מהוו מאזנים של זהב כיס שהוא שלם לאנשות עד של סידין בה"א עשרה . וקהני בדרכן לרבעה וסדר קהני ממשה ומשה ומתיהור שנעה :

משנה ה אבל חוט מאונים שלדברים שאינן חשובין כל כך . שיעורן טפח . וכ"כ יד קורדם לפניו . טפח . יד מחוגה צריך טפח דוקא לא פחות ולא יותר . יד מקבת של טפחת צורות באבנים שיעורו טפח :

משנה ו חוט מאונים שרגילין לשקול בה משא גדול בצמר וזכוכית שיעורו ב' טפחים . וכן הוא שיעור יד קורנס מנקר הרחיים . ויד המעצד שלמלחמה שהו ייטאקסט בל"א . וכ"כ יד קורנס של מרדדי פסין . אבל יד של קורנס הנפח ג"ט :

משנה ז יד הדרבן ד"ט לא פחות ולא יותר . וכ"כ יד בדיד . אבל יד קורנס של נכרש ה' טפחים . וכ"כ שיעור יד של פטיש קטן ושל פטיש גדול י"ט . וכן הוא שיעור יד קורדם של מבקעי עצים . ויד שפאטען . ויד קורנס מחליק אבנים מיטעל בל"א . כל א' שיעורו ו' טפחים :

משנה ח יד הרתור ז"ט לא פחות ולא יותר . יד מנריפה לגרוף האפר מהתנור . שאין האפר חם כל כך . ה' טפחים . אבל מנריפה של סיד רותח . ובכל השיעורים י"ט . מרצריך להשמר שלא יכווה ידו מהטיפות רותחות של הסיד . ובכל השיעורים אלו . אם יש יותר מהמדה שקצבנו לו . אם רוצה לקיימו כך . כולו מק"ט . ובדעתו לקצרו . רק עד השיעור מק"ט (ועפ"ש לעיל במ"ג) . יד כלי אש אפילו ארוך הרבה הו"ל היבור :

ציונים

א כלי זכוכית . לעיל פ"ג מ"ח ופפ"ע מ"ח . מיי' פ"ח פה"ב ה"ח : שולי קערה . מיי' שם פ"ע ה"י : ב אספקלריא . שם ה"י : ותמחוי . שם ה"ח :

חלופי גרסאות

א ולהבא נכהל"י ולבא . הטבלא נכהל"י הטבלה . והאסקוטלא נל"ע ואסקוטלא. אסקוטלא נל"ע סקוטלא . קירטסן נל"ע קריסטן . שפן שם שיפן .

תוספות חדשים

משנה א [במשנה] אסקוטלא כו' . וכוא *)מן כלות אבר יעשה בו מיני מקיקות. (כרמב"ם): *) נ"ל כמו אליהו רבא

פ"ל א פשוטיהן עהורין שכלי זכוכית צריך חוך ככלי חרס :

משנה אחרונה

פ"ל א נשברו עהכו. ואין להם עהכה בעבילה כמו כלי חרס . הרמב"ם פ"ח מה"כ והא דתנן בפרק במה דמקוואות ואלו חוצלין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית . הרמב"ם רפ"ב מהלכות מקוואות הטמיע מלות בכלי זכוכית.אפבר דבניכסתו לא היה בכלי זכוכית . מ"ב דמפרש מהני' דהתם שניקבו והעיף לתוכן אבר דאזלין בתר המעמיד בדמוקי לה בפ"ק דשבת דף מ"ו . ומשמע כיון דאין להן עהכה בעבילה אין להן עומאת מדרס דהא בהא תליא כמ"ש הל"ב בפכ"ד . אבל הל"ש בפ"ם סובר דיש להן בהכה בעבילה שכתב לענין מדרס דמדבריהם ס"כ והרמב"ם שם סובר בהיפך אמין להן מהכה בעבילה ואף על פי כן יש בהן מדרס מדבריהם ומ"ש בזה סוף פרק כ"ד : מקבלין עומאה מהלן ולהבא . אבל אין מוזרין לעומאה יבמה אע"ג דהמו לכלי מתכת שיש להם תקנה אחר שנשברו אפילו הכי לענין עומאה יבמה שהיא מדרבנן לא נזרו בכלי זכוכית דעיקר עומאתן מי מדרבנן . הכי איתא בגמרא פ"ק דשבת לעיל רפ"ב כ"ב הל"ב מי לענין כלי עץ ושם לא יתבן בהם עומאה יבמה דלכלי מתכת נופי' חידוש הוא . ושם פירשנו ול"ע בהא דאמר בגמ' עומאה יבמה דרבנן ועומאת כלי זכוכית דרבנן ולא נזרו בדרבנן . אי אמריתן הכי מי בשאר עומאות דרבנן מעקרן דעומאתי כלים מדרבנן ובכלי זכוכית דעיקר עומאתן אפילו בשלן נזרו מדרבנן . אפבר דלא נזרו בכלי זכוכית עיין במשנה פ"ז דף כ"ב בגמרא דבר המנוגה היתר כלי וכו' : הטבלא והאסקוטלא עהורין . הייט פשוטין דאמר ריש"ל ומאי קמ"ל . ודאה דאתי לפרושי הא דאמר לעיל שנשברו עהכו דלא אימא דוקא שנשבר קיבולן בשביריהן אבל אם שברים ראוין לקבלה עמאין כדאשכחן בני כלי חרס לעיל בפ"ב הן והקרקעותיהן ודפנותיהן וכו' קמ"ל דשבריהן עהורין אפי' ראוין לקבלה והייט דאמר העבלא והאסקוטלא עהורין כדאמרן אפילו ראוין והתקיון לאמתים הקבלה. קרטסן ושפן עמאין הייט עמאין כדאמרן . אבל שולי קערה ואסקוטלא אחר שבירתן ראוין לקבלה אפ"ה עהורין הייט שבשבו עהכו דאמרן אפילו ראוין והתקיון לאמתים הקבלה . ובוה מתני' מני והדר מפנים . והלכך מ"ש הר"ב בשולי האסקוטלא משום ממכרעין אם היד . נחוש כ"ב דאפילו אין מסרעין כיון דאמרן אם עבה מהן כלים מקבלין עומאה . ובוה מתני' מני והדר מפנים . והלכך מ"ש הר"ב בשולי האסקוטלא משום ממכרעין אם היד . נחוש כ"ב דאפילו אין מסרעין כיון דשבריהם ניכרו . אין בהן עומאה אא"כ עשה בהן מעשה נעשה כלי שקרעסן דהוי כעשה מהן כלים וכן מוכיחין דברי הרמב"ם בתורה פי"ב מה"כ דין י' : או שפן בשופין . פי' הר"ב תרגום הלריפים שופינא וכ"כ פי"ד מ"ה ושם מפורש : ב אספקלריא עהורה . פי' הר"ב עהורה מלה . ולפ"ז הא דתמחוי שעשאו אספקלריא הייט שמרקו ולעשו כמ"ש הר"ב פי"ד מ"ז

תוספות יום טוב — כלים כלי זכוכית פרק ל — ר' עובדיה מברטנורה

פרק ל **א הטבלא** והאסקוטלא . כ' הר"ב הכא מיירי בקערה פשוטה כו' אלא שמתחתיה מחובר לה בית קבול קטן המשמש כשכופים הכלי על פניו כו' . וכ"כ הר"ם . וכלומר שהוא רצוי להשתמש בו כשכופין הכלי על פניו . אבל מתחלה לא נעשה לכך וז"ל הרמב"ם יעשו בשולי הכלי שפה עגולה יהיה גבהה כמו אצבע ליסב הכלי ישיבה [מתוקנת] ע"כ. [*ועיין ברפל"ז] : **ב אספקלריא.**

פרק ל **א כלי** זכוכית . הך מתניתין הגיגן לעיל בפ"ב ובפע"ו . ואיידי דבעי למתני דין הך כלים של זכוכית הדר תנא לה הכא: טבלא . שלחן: אסקוטלא . בלשון לעז קורים לקערה (ה) שקוטיל"א . והכא מיירי בקערה פשוטה שאין לה בית קבול אלא שמתחתיה מחובר לה בית קבול קטן המשמש כשכופין הכלי על פניו כעין שיש לכוסות של כסף ושל זכוכית שלנו : יש להן לבזבז . שפה סביב . הלבזבז עושהו כלי שיש בו בית קבול : שולי קערה ושולי אסקוטלא. כשנשבר מקום תשמישן נשאר הבית קבול קטן והופכו ומשתמש בו . ואפ"ה מהורים . דלא חשיבי הנולים כלי . מפני מקום הנשבר שמזיק לידים כשאוחזים בו : קרטסן או שפן . תקנם ועשאן חלקים עד שראוין להשתמש באותו בית קבול ממאים . דלא הוו תו שבר כלי : בשופין . כלי *)שטרפין ומרסי ברזל מסיריס בו החלודה . ומחליקין בו הכלים. תרגום *)הלריפים שופינא . לימ"א (ב) בלע"ז : **ב** ספקלריאה . מראה של זכוכית שהאשה רואה בה את פניה ובלע"ז אספקל"ו (ג) ואפילו יש לה בית קבול טהורה לפי שאינה עשויה לקבל . אלא לראות צורת הפנים : תמחוי . כמין קערה גדולה של זכוכית :

(ה) איינע שיסעל . (כ) איינע פיילע . (ג) איינע שפיגעל : *) נל"ע שטרפין **) נל"ע פילכופים ופ"ל פי"ל מ"ה

תרוד

מלאכת שלמה

פרק ל **א** מבאן ולהבא כל"ל : קרטסן . כ"ה קרמן : בסוף פי' רע"ז"ל ל"ל תרגום פלירס פיס וכו' : **ב** ספקלריא . גרסי' וכן הגיה הרב בגלגל אשכנזי ז"ל : תמחוי שעשאו אספקלריא טמא . בתוספתא אע"פ שמשתמש בו מטר היה ממא ועשאו אספקלריא ממא על

מיקבנו

יכין — תפארת ישראל — בועז

פ"ל (א) דיינו ככ"ח שמקש"ט רק כשים להן תוך : ב) וכבר נמנית מלכה זו לעיל [רפ"ב ופע"ו] רק מדבעי למנקט בפרקן דין כמה מיני כלי זכוכית . להכי נקט נמי הא ברישא . שהוא ככלל לכולן : ג) הוא שולחן בלי רגלים [בפכ"ה מ"ח]. וה"ה בים לו רגלים. רק אמין רגלין לעשות רגלים מזכוכית והן עשויין מעץ או ממתכות . וקמ"ל דאע"ג דבשאר כלים . אפי' כלי שאין לו ב"ק . אפ"ה אותו לד ברגיל להשתמש שם . מחשב תוך לק"ט [בפכ"ה מ"ח] . אפ"ה רק תוך מקרי אבל אין עליו שם ב"ק ולהכי כלי זכוכית מדעיקר טומאתו מד"ם [בשבת דטו"ב] והייטו מדנעשה מחול . ודמי לכ"ח להכי נמי דיינו ככ"ח דכל שאין לו תוך לק"ט . אפילו בב"ק שמגבו אמקש"ט [בפכ"ז מ"ח] : ד) קערה פשוטה בלי ב"ק . ורק מאחוריה יש בהתחיתה כעין לזבזן סביב שפתה . כדי שתשב על מכוסתה יפה : ה) מסגרת על שפתה סביב מקום תשמישה ועי"ז יש לה ב"ק נמוך : ו) ר"ל מק"ט . וכן כל טמא וטהור דבפרקן . הייטו שיקבל טומאה או לא : ז) שנשבר כל שפתותיה סביב . ונשאר רק הב"ק שמאחוריו אלא ויחדו להשתמש בב"ק ההוא . והרי כל הכלים יורדין לטומאה במחשבה [בפכ"ה] : ח) דמקום הנשבר מסרע היד בשעת תשמישו . ולריך להחליקו קודם שישתמש בו . והרי כל שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתו [בפכ"ז מ"ז] : ט) שהחליק מקום הנשבר עד שיהא חלק מאד . או וכו' : י) ר"ל או אפי' רק שפשף השפה עם פיילע עד שאע"ג שאין השפה חלקה יפה . עכ"פ אין בהשפה עוקלין והזודין לסרע היד : יא) שפיגעל מזכוכית : יב) אף שיש להאספקלריא שפה סביב . ויש לו עי"ז ב"ק . אינו עשוי לקבלה (א) : יג) של זכוכית : יד) שיהדו אח"כ נאספקלריא :

דיחול

מהרה בעבילה שכתב לענין מדרס ים גיכסות מלוקות י"ג ממאין מדרס וי"ג עהורין בתוספתא ומקיים בה ואפ"ג דיש להן מהרה בעבילה לא נזרו בהו מדרס משום דעיקרן מדבריהם ע"כ והרמב"ם שם סובר בהיפך אמין להן מהרה בעבילה ואף על פי כן יש בהן מדרס מדבריהם ומ"ש בזה סוף פרק כ"ד : מקבלין עומאה מהלן ולהבא . אבל אין מוזרין לעומאה יבמה אע"ג דהמו לכלי מתכת שיש להם תקנה אחר שנשברו אפילו הכי לענין עומאה יבמה שהיא מדרבנן לא נזרו בכלי זכוכית דעיקר עומאתן מי מדרבנן . הכי איתא בגמרא פ"ק דשבת לעיל רפ"ב כ"ב הל"ב מי לענין כלי עץ ושם לא יתבן בהם עומאה יבמה דלכלי מתכת נופי' חידוש הוא . ושם פירשנו ול"ע בהא דאמר בגמ' עומאה יבמה דרבנן ועומאת כלי זכוכית דרבנן ולא נזרו בדרבנן . אי אמריתן הכי מי בשאר עומאות דרבנן מעקרן דעומאתי כלים מדרבנן ובכלי זכוכית דעיקר עומאתן אפילו בשלן נזרו מדרבנן . אפבר דלא נזרו בכלי זכוכית עיין במשנה פ"ז דף כ"ב בגמרא דבר המנוגה היתר כלי וכו' : הטבלא והאסקוטלא עהורין . הייטו פשוטין דאמר ריש"ל ומאי קמ"ל . ודאה דאתי לפרושי הא דאמר לעיל שנשברו עהכו דלא אימא דוקא שנשבר קיבולן בשביריהן אבל אם שברים ראוין לקבלה עמאין כדאשכחן בני כלי חרס לעיל בפ"ב הן והקרקעותיהן ודפנותיהן וכו' קמ"ל דשבריהן עהורין אפי' ראוין לקבלה והייטו דאמר העבלא והאסקוטלא עהורין כדאמרן אפילו ראוין והתקיון לאמתים הקבלה. קרטסן ושפן עמאין הייטו עמאין כדאמרן . אבל שולי קערה ואסקוטלא אחר שבירתן ראוין לקבלה אפ"ה עהורין והייטו שנשבר עהכו דאמרן אפילו ראוין והתקיון לאמתים הקבלה . ובוה מתני' מני והדר מפנים . והלכך מ"ש הר"ב בשולי האסקוטלא משום ממכרעין אם היד . נחוש כ"ב דאפילו אין מסרעין כיון דאמרן אם עבה מהן כלים מקבלין עומאה . ובוה מתני' מני והדר מפנים . והלכך מ"ש הר"ב בשולי האסקוטלא משום ממכרעין אם היד . נחוש כ"ב דאפילו אין מסרעין כיון דשבריהם ניכרו . אין בהן עומאה אא"כ עשה בהן מעשה נעשה כלי שקרעסן דהוי כעשה מהן כלים וכן מוכיחין דברי הרמב"ם בתורה פי"ב מה"כ דין י' : או שפן בשופין . פי' הר"ב תרגום הלריפים שופינא וכ"כ פי"ד מ"ה ושם מפורש : ב אספקלריא עהורה . פי' הר"ב עהורה מלה . ולפ"ז הא דתמחוי שעשאו אספקלריא הייטו שמרקו ולעשו כמ"ש הר"ב פי"ד מ"ז

תרוד. כף של זכוכית: ואם לאו. אם כשנותנו על השלחן או על דבר פשוט הוא מתגלגל לכאן ולכאן ונשפך מה שבתוכו לפי *)שתחתיו חד ואינו עומד: ר״ע מטמא. הואיל ויש לו בית קבול. והלכה כר״ע: ג כוס. של זכוכית: שנפגם רובו טהור. דתשוב שבר כלי: נפגם בו שלש ברובו. שהשלש [פגימות] עומדות ברובו של כוס ולא במעטו: טהור. אע״פ שאינו מפזר את רוב המים *) נד״ו שתחתיו

טמא סו). ואם מתחלה עשאו לשם אספקלריא טהור סו). תרוד יז) שהוא נתנו על השלחן יח). אם מקבל כל שהוא. טמא יט). ואם לאו כ). ר׳ עקיבא מטמא כא). רבי יוחנן בן נורי מטהר כב): ג כוס שנפגם רובו כג). טהור. נפגם בו שלש ברובו כד). טהור. ר״ש אומר

ח״ל. ב אספקלריא נד״ל ספקלריא. תרוד שם תרוד. נתנו נמחק״ג נותנו וכ״ל נד״ת: ג שלש נ״ל שלש.

בו שלש ברובו. וכן גירסת הר״ב והר״ם. וגם הרא״ש גורס כן. בפי״ב מה״כ. וכ״ל שלים. וכן גורס הרמב״ם. ומפרש שהוסר מן המקוף *) נ״ל שלא דבר

שיקבענו במסמר. תרוד של מתכת בין שיש לו יד ובין שאין לו יד ובין שאינו מקבל כל שהוא ובין שאינו מקבל כל שהוא טמא ושל עץ ושל עלים ושל זכוכית מקבל כל שהוא טמא שאין מקבל כל שהוא טהור ואם אינו אלא ממנמן ושופך ר׳ עקיבא מטמא ור׳ יוחנן בן נורי מטהר וכתב הר״ש ז״ל דנראה לו דכשיטת הר״ב מרא של זכוכית שהאשה רואה בה את פניה. ולפי זה פתרונו בלשון אשכנז שפיג״ל. והרמב״ם מפרש המלה שהוא שם מורכב. וז״ל אספקלריא הוא [המחילה] אשר יעשה לראות מאחוריו [הטורות]. והוא אלו מלה מורכבת ספק ראייה וזה שיראה אחורי [המראה]. שהוא מזכוכית. או מן [שוהם] או מן *)דבר [אחר] שפירי.לא יראה במקומו האמיתי כמו שהתבאר בחכמת המנטיס. וכן לא יראה על שטורו האמיתי. ע״כ. ולפי זה פתרונו בלשון אשכנז ברי״ל. ובאיזב כח [יז] לא יערבנה זהב וזכוכית. מתורגם דהבא ואספקלריא: ג נפגם בו שלש ברובו. אם לאו. ר״ע מטמא. ר״ש אומר. נפגם בו שלש ברובו. טהור. נפגם בו שלש ברובו. טהור. רבי יוחנן בן נורי מטהר. ר״ש אומר

מלאכת שלמה

כנרייתא יש לפ׳ מתני׳ בין בתמחוי בין בתרוד: ג נפגם בו שלש ברובו. הרמב״ם ז״ל גרים שלש ברובו וה״ם שלש הקפו ברוב גופהו והראב״ד ז״ל הסיגו בפי״ב מהלכות כלים. וכתב עוד שם גורסים ברובו בכ״ף ועיין אחד הוא. והרא״ם ז״ל פי׳ כוס של זכוכית שנפגם פגימה אחת שהיא מחזקת

תרוד. שם מ״ר: ג כוס. שם הי״ג:

משנה אחרונה

מ״ו וקמ״ל דמיזוק לא הוי שינוי מעשה דבעינן שיעשה טרכו דוקא והכא ליכא שינוי טרכ. והלכה דכ״ם אספקלריא שעשאוי ממחוי פשיטא דטמא דבמחשבה בעלמא נתחת לה טומאה ועיין מ״ם פי״ד מ״ו: תרוד שהוא מונח על השלחן. משום דשתה תרוד אינו עשוי להיות שמור בתוכו אלא להוציא מתוכו לתוך פיו אין זו קבלה ודמי לאפרכס דס״פ: ג כוס שנפגם רובו עדיפא לפגם בו שלש ברובו עדיף. לכאורה נראה דלא זו אף זו קתני דלא מיבעיא רובו במקום אחד אלא אפי׳ בשלש פגימות וכ״כ הרא״ד. ומיהו יש לפרש דיש נפגם רובו עדיף כך קבלו חכמים. ואתו ת״ק וכ״ם ופליגי בפירוש דת״ק סבר כל שהפגימות הם שלש ברובו מיקרי נפגם רובו. וכ״ם סבר אם מפזר רוב המים נקרא רובו. וניחא לפ״ז לישנא דר״ם דאמר אם מפזר וכו׳ דה״ל למימר אם אינו מפזר רוב המים עמה דנהא הוא דפליג אלא דאתי לפרושי נפגם רובו שאמרו היינו אם מפזר רוב המים. ונראה בין לת״ק ובין לר״ם שאמרה זה דין כלי זכוכית משאר כל הכלים דבכולם ליכא מהרה אלא אם בטל המשמשו לגמרי והכא ברובו נשבר אע״ג דאתי חזי והייט בדפי׳ נר״פ דכל שבירה מעברתו:

יכין תפארת ישראל בועז

טו) דיחוד כלי מעשה לא מהני לבטל מכלי חורת קב״ע דמעיקרא. [כפ״ב מ״ד] ובעמא הוא משום דאין שום כלי עולה מעומאה במחשבה רק בשעוי מעשה [כפפ״ה]: טז) קשה דהא כבר מרישא שמעינן לה. אמנם מהתוספתא שהביאה הר״ש. דקאמרה המחוי שעשאה אספקלריא אע״ג שמשתמש בה טהור. מוכח דהיינו נמי דקאמרה משנתינו. אם מתחלה עשאה אספקלריא. דקאי מלת עשאה על המחוי דנקט הכא התחלה. ור״ל אע״ג שמשתמש בה ג״כ לתמחוי אפ״ה כיון דעיקר השמיטו לאספקלריא אמק״ט. [ולרמב״ם [פפי״ב מכלים] הכי פי׳ דמתניתין. אם מתחילה עשאה כלומר שעשאה מתחלה כדי שהדבנים שימוש בתוכה יהיו נראין מתחויו וכ״ל בכל דבר שמיתין על אספקלריא. שנראה כאילו גם מתחוי אספקלריא מונח דבר זה. ואני הפני בדעת לא אוכין דברי הכיטו בזה. הרי כיון דעיקרו עשוי להיות בתוכו שום דבר הרי עשוי לקבלה. וכי משום שעשאה גם אספקלריא איכא הדבר הניתן בתוכה נראה גם לאחוריו יהיה נעשה ע״ז. וע״ב]: יז) כף זכוכית: יח) שאחר שאכלו בו רגילין להניחו על השלחן ואינו כלפי מעלה: יט) ר״ל אם כשיניחהו על השולחן ואינו למעלה. אז אע״ג שיעה הכף אע״ש על לדו. מחמת בשוליו אינן שוין רק בבמונית. אפ״ה עכ״פ ישאר מעט רוטב בחגלו ממה שאכלו בו. הרי זה נידון כבית קיבול ומק״ט: כ) וכגון שהשוליים מסופנין ביותר. וכשניחו על השולחן יפסק כל הרוטב שבו מתוך חגלו: כא) הרי עכ״פ מקבל הוא כשאוחזו בידו. ודמי לגפיד [פ״ב מ״ח]. וכ״כ שולי קרפות [פ״ד מ״ג] שמתחלה עשאן לקבל באופן כזה: כב) ס״ל דלא דמי לגפיד וקורפיות. שעשאן מתחלה לקבל בתמיכה. ולהשהות בתוכן מה שיקבלו אבל הכא הקבלה שיקבל התרוד בשעה שאוכל עמו. לא מחשב קבלה. מדלא שחב עמו הרוטב מהקערה. להשהות הרוטב בתוך הכף. ורק כדי לאכלו משם מיד. ולפיכך דמי טפי לרחת של גרוטת העשוי לכתום. אע״ג שבשעת כשהו הוא מקבל בב״ק שבו. כיון שמיד מוריקו להמקומם בכרי שבגורן לא מחשב ב״ק מדאין עשוי לקבלה [כפפ״ו מ״ה]. ולבאורה היה נראה שגם בנשאר בו מעט בשמניחו על השולחן נמי פליג ר׳ יוחנן בן טרי ומעבר. והייט משום דלא לגבעור קבלת מעט רוטב זה נעשה בו ב״ק. דהרי לעיל [נפפ״ו מ״ה] אמרינן דבאינו עשוי לקבלה לא מחשב ב״ק.דלע״ג דלעיל [פי״ח מ״ט] אמרינן דקדירה של מס מק״ט משום ב״ק. אע״ג דב״ק קטן כזה. ודאי אינו עשוי לקבלה. י״ל הרי כבר כתבנו התם בס״ד דמיירי בשמניח האשה לתוך הקדירה שבמים בשמים ראש ונרי. אלא דאי נימא כך דה״ט דריב״ע. ק׳ א״כ ר״ע דקיי״ל כוותיה נגד יחיד. מ״ט דמטמא והרי אינו עשוי לקבלה. אלא ע״כ דבמקבל כשניחהו על השולחן. לכ״ע מק״ט. דהרי מקבל ולא פליגי רק באינו מקבל כלל כשניחהו על השולחן. והא דנקט תרוד שמניחו על השולחן י״ל דלדיוקא נקט הכי. דהא כף של בית הבישול שאינו עשוי לאכול עמו. ואינו רק לבחום בו הקדירה לכ״ע אם הוא מזכוכית אמק״ט. מדאינו עשוי לקבלה כלל. [ועי׳ רמב״ם פ״ב מכלים ה״ד]. [עוד נ״ל דלהכי קדירה שבנשם מק״ע משום ב״ק. אף שב״ק כזה אינו עשוי לקבלה. דה״ע דדוקא בשבב״ק אינו עשוי לגשם תכלית בעולם. וכגון קדירת הנשם שמניחן דבשם לו ב״ק מכל מקום מק״ע [כפי״ז מע״ו] אבל בשבוי לגשם תכלית מה שאינו לקבלה. כגון רחת של גרוטת דאע״ג שיש דפנות סביב לבולים. אם עשויים רק כדי לכנסם על ידן יפה מה שמונח בקרקע הנוחן. ולא שיקבל על שוליו אמק״ע. והיינו אלא הקפקר תנא [נפפ״ו מ״ה] במאי דקתמר הפעוי לקבלה עמא. דמזה היה משמע דבלא נעשה לקבלה כלל עדיף. והא ליתא. דהכי בשנעשה לו ב״ק אלא נעשה לגשם תכלית. אף אלא נעשה לקבל שום דבר הר״ז מק״ע. לכן הולכך הנא לפיים בב״ק הנעשה לכתום. היינו שבב״ק נעשה לתכלית דבר שאמק״ע אל ידו מהור. וא״ב ס״ל דוקא כף שאוכלין בו שב״ק שבו עשוי לקבל בתוכו הרוטב בשעת אכילה. ס״ל כרב״ק דמק״ע. אע״ג שאין הרוטב מתחבר בתוכו אבל כף בית הבישול שבב״ק שבו נעשה לבחום בו הקדירה. ולא לאכילה בו לכ״ע אמק״ע. ודאא דקליגמופין עמא מפני כפה [כפי״ב מ״ב] ומ״ם כף זה שנופין בו לאפר מתוך התנור. מסרחת של גרוטת שנופין בו יחד הגרמינין שבנוחן. י״ל הרם לא שנוחן בו לאפר שמונח על קרקע המנוף אלא שמתלא הכף עם אפר שמונח בתנור. ומוציאו לחוץ. ולפיכך כיון שהאפר מונח על שולי הכף בשעה שמוציאו. מחשב הכף שפיר עשוי לקבלה. ואפילו להגאון רב״א [כפפ״ו] דלהכי מודה שבבנים אין ב״ק שבו מק״ע. משום דאין בשבבר חשיבות. ומקבלו בהמלודה רק לחזור ולזרקו לחוץ. א״כ ה״ל הוא״ל בהכף של קלגרופין. שאינו מקבל האפר רק כדי לזרקו לחוץ ולמה יחשב ב״ק שלו לק״ע. י״ל הך כף לא משום ב״ק מעמתינן ליה. אלא משום כלי מחכות שאפי׳ פשוטו מק״ע. ולא אלא מקשה עוד לדבריהם הכ״ל דאמרינן דכף שבומשנן בו הקדירה אין ב״ק שלו מק״ע. והרי בפירוש הגיהן [פכ״ה מ״ג] בזומא ליספרן דכף שלו מחשב ב״ק. אף שמשמשו הוא אל קדירות שבבירה. י״ל הכף שבבלי זה אינו עשוי לבחום הקדירה. אלא כמ״ב הר״ב ואחר רבותיו. שאוחנין בו המרק מתוך הקדירה. ולפיכך מחשב שפיר עשוי לקבלה. ודו״ק היעב בכל זה]: כג) שיש פגם מ׳ ברוב שפתו סביב: כד) שיש ברוב שפתו ג׳ פגימות

המקיף עלמו. ויהיה שלש גבהו [ברוב היקף] וכתבורו [פי"ב מה"כ] כתב בהפך נפגם בו שלש היקפו ברוב גובהו. ומהר"ם גורס ג"כ שלש לאבל גורס כרובו בכ"ף. וכתב נפגם בו ג' פגימות כלומר נפגם רובו וטהור. אע"פ שלומו מפזר רוב המים: ד צלוחית קטנה שניטל פיה טמאה. כ"ל הטעם משום כיון דקטנה היא אינו משיס [בה] כל כך שמן. וגם יכול להוליכה בקל. ואינו ירא שמא יפסך השמן. אבל גדולה שמשיס בה הרבה שמן והיא כבדה וירא פן יפסך השמן כשניטל פיה אינו משתמש בה עוד. מהר"ם: של פלייטון. פי' הר"ב של שמן אפרסמון. ובמ"ג פ"ו דשבת מפרש מור. שקורין מוסקא. וכן פי' הרמב"ם התס והכא. ומסיים עמי לו שאר מיני הבושם. ורלתי לרש"י דמפרש התס כמ"ש הר"ב כאלו: והארפכם. פירש הר"ב כלי עשוי לרחיס. וכ"פ ספי"ד ועיין מ"ש שם: של זכוכית טהורה. ולזה הוא טהור לפי שכלי זכוכית לא יטמא מהן רק המקבלין כמו שנזכר. הרמב"ם: סליקא לו מסכת כלים

אם מפזר הוא את רוב המים (יח). טהור *(יח). ניקב ועשאו. בין בבעץ (יט) בין בזפת טהור (כ). רבי יוסי אומר בבעץ טמא (כא). ובזפת. טהור (כב): ד צלוחית קטנה שניטל פיה (כג). טמאה (כד). וגדולה שניטל פיה. טהורה (כה). של פלייטון (כו) שניטל פיה. טהורה (כז). מפני שהיא סורחת את היד. לגינין גדולים (כח) שניטל פיהן. טמאין. מפני שהוא מתקנן לכבשין (כט). והארפכם של זכוכית טהורה (לא). *אמר רבי יוסי אשריך כלים שנכנסת בטומאה (לב). ויצאת בטהרה (לג):

נשלמה מסכת כלים

המים: אם מפזר הוא את רוב המים טהור. אבל במיעוט טמא. ואין הלכה כר"ש: בבעץ. בגדיל: רבי יוסי אומר בבעץ טמא. דהכל הולך אחר המעמיד. וחשוב ככלי מתכות. ואין הלכה כר"י: ד צלוחית. כעין לוחיות של זכוכית שלא שים להן לאור ארוך: שניטל פיה. שניטל לאורה: ובגדולה. שאינה יכולה ליטול בידו אחת אלא בשתי ידיו קרויה גדולה. ושיכולה ליטול בידו אחת קרויה קטנה: של פלייטון. של שמן אפרסמון: טהורה. דהו לא חזיא למלאכתה: מפני שהיא סורחת את היד. הבא לתת ידו לתוכה לקחת מן הפלייטון להריח בו. ידו נסרכת ונסרטת ונקרעת. סורחת כמו סורכת בכ"ף ל' סרכת: לגינין גדולים. כמו כלין גדולים: מתקנן לכבשים. שכובשים בהן ירק במלח ובחומץ ומניחין אותן שם להתקיים: ארפכם. כלי עשוי לרחיס. שרחב מלמעלה וקלר מלמטה בשולו וטותנים בו חטין הרבה בפעם א'. והן יורדים מעט מעט לתוך הרחיס ונטחנים שם ודוגמתו מלינו ברים חגיגה [דף ג) עשה אזוב כארפכסת שמכנים הרבה ומוליא קמעה: אשריך כלים. מסכת כלים: שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה. מתחלת באבות הטומאות ומסיימת הארפכם של זכוכית טהורה: סליק מסכת כלים

מלאכת שלמה

רוב היקפו ול"מ פגימה אחת אלא אפי' שלש פגימות שעומדות ברוב היקפו ואפי' אינו מפזר את רוב המים מטהר ע"כ: בין בזפת. כך ג"ל: ר' יוסי אומר בבעץ טמא. ה"ל אמר בתוספתא משום ריב"ג בין בכוס של אבן בין בכוס של זכוכית: ד צלוחית קטנה שניטל פיה טמאה. פי' הרמב"ם ז"ל פי"ב מה"כ מפני שאין מכניסין יד לתוכה אלא יונק ממנה אבל גדולה הנטלת בשתי ידיים שניטל פיה טהורה מפני שהיא חובלת ידו בשעה שמוליא הבושם מתוכה: מפני שהוא מתקנם לכבשים. ומניחין אותם שם להתקיים ואין משתמש בהן בכל שעה כדי שלאמר ידו נסרכת בעת השמים. והגיה הרב בלגלא אשכנזי ז"ל מפני שהוא מתקנם לכבשים: ארפכם. בערוך ס"א ארפקס שהוא מדק דנרסי' ליה בגמ' דסוף עירובין ומשורש נבי מעלין ליופי. ואית דגרסי אפרכם והכל אחד: אשריך כלים שנכנסת בטומאה. פי' בטומאה לאורייתא דהיינו כלי עץ וכלי עור וכלי עצם שטומאתם מן התורה. ויצאת בטהרה. פי' בכלי זכוכית שאפי' הטמאים שבהן אינם אלא מדרבנן דיוסי בן יועזר אים לרידא ויוסי בן יוחנן אים ירושלים שם שגזרו טומאה על כלי זכוכית בפ"ק דשבת ד' י"ד:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת כלים בעזה"י משמח חתנים וכלות נתחיל מסכת אהלות

יכין

פגימות קטנות ומדלין רוב הספה שלש ביחד בלי פגם. לא חזי תו לשתיה מדמסרטו הכוס לשפתיו. ולרמב"ם ר"ל שנפגם בו פגם אחד בשלש היקפו ורוב גבהו. ולפי' רבינו זה הא דמטהרינן שלש היקפו וכשהפגם הוא ג"כ ברוב גבהו. לאו משום דבכה"ג מסרטו טפי אלא כשהפגם הוא ברוב היקפו. מתקלקל הכוס הרבה. להכי אף שהפגם הוא רק בשלש היקפו. ויכול לשתות בב' שליסי אחרים מהספה ולא יסרטו א"ע אפ"ה אינו חושבו להכלי עוד וזורקו. להכי אמק"ע. מיהו זהו דוקא בכלי זכוכית. שים בו נמי קלת חשש סירוט. אבל בשאר כלים דאין בהם חשש סירוט כל שאפשר בו ב"ק עדיין מק"ט: בה) פליג את"ק וס"ל דדוקא בכלי עץ במקבל כ"ש למעה מהנקב מק"ע [כפי' מ"ד]. אפ"ה בכלי זכוכית שטומאתו רק מדרבנן ס"ל לר"ש דברוב גבהו סגי: כו) נ"ל דה"ע משום דזפה ובעץ אין משתרים דבוקים בזכוכית זמן מרובה. כאשר יעיד הנסיון [ועי' לעיל פפ"ג]: כח) דס"ל דחוקא סגנוית של עלין. לא מחשב ב"ק ואמק"ע [פע"ז מ"ה] והיינו מדאינו בת קיום כלל. דבתוך ימים מעטים יתיבשו העלין ויתפרד כל הב"ק מעצמו. אבל שתמי בבעץ. אם יהי' נזהר בה לבלי להניעה הרבה יוכל להתקיים זמן מרובה ולא גרע מלרור המרגליות [פכ"ז מי"ב] דלא"ג דג"כ וודאי אינו מתקיים לעולם. שאחר שיוציא משם המרגליות ויטלטלה אנה ואנה טוב יתפשט העור. אפ"ה מדמתקיים זמן מה כשיהיה נזהר בו. מחשב ב"ק וה"ל הכא. ואפשר דס"ל דכיון דהשתיתה בבעץ מחשב שתיתה א"כ הבעץ הוא המעמיד של הכלי וכל המעמיד דינו כבולו כך [כפפ טו"ב] וה"ל אין דינו תו ככלי זכוכית רק ככלי בדיל ממש דחמיר טובא מכלי זכוכית: בט) ר' יוסי לטעמי' [פ"ג מ"ז] דס"ל דבשתמו בזפת לא מחשב שתיתה מדאינו יכול לקבל חם כלומר [רכ"א]: ל) הייגו לאורה המרוח: לא) דמדיסול לטלטלה ביד א'. יסול להשתמר יפה שלא יסרטו ידו במקום שנפגם. והא דבשם לעיל שג"כ מיטל בידו. ואפ"ה בנפגם רוב היקף הספה טהור. התם ה"ט. מדמקרב שפת הכוס לשפתיו לשתות דרך שם אינו יכול להזהר שלא יזיק שפתיו בשתותו: לב) מדלריך לאחזה בב' ידיו. אינו יכול להשתמר שלא יסרטו ידיו בפגימות שפתו: לג) שנותן לתוכו באלאם וכדומה להריח: לד) דמדהיא קטנה ביותר רגיל לטמון כולה תוך ידו. ועי"ז בקל יסתרט ידו. ולכי לא חזי תו לתשמישו: לה) קנקן של זכוכית גדול מאד: לו) לכבוש שם פירות וירקות. ואינו רגיל לטלטלה. ולפיכך יכול להשתמר יפה לבלי לסרט א"ע בפגימותיה: לז) רומפף שהוא בהרחיים ממעל לב' חבני הטחינה. ועתנין לתוכה הגרעינין של הבוהא לטחן. והארפכם רחב מלמעלה. ופיו לר בשוליו. וכשיסבב הגלגל שבהרחיים. ידפק בהארפכם ויתנטנע עי"ז האפרכם אנה ואנה. ועי"ז יפלו הגרעינין שבתוכו דרך הנקב שבשוליו מעט מעט לבין חבני הרחיים והחבן העליון שנ"כ יסתובב ע"י גלגלי הרחיים יטחין הגרעינין על חבן התחתון: לח) דמדשוליו נקובים למטה. הו"ל כיס לו תוך בלי ב"ק ולא עדיף מסילון חרס [פ"ב מ"ג] וכ"כ מספך חרס [פ"ב מ"ד] שאמק"ע מדים להם אבל לא ב"ק וכ"ש אפרכם זכוכית שכל עיקר עומאתו מד"ס: לט) שהמסכת מתחלת במנין אבות הטומאה: מ) דכל כלי זכוכית אפילו יש לו ב"ק

עיבור

ישראל

אם הוא במזרח נראה גבוהה שלו במערב. ואם פניו לצפון. נראה כאילו פניו לדרום. וכמו כן הדבר הנראה בו אינו כפי שיעורו האמיתי. שעינו הימני נראה בספינל כאילו הוא בשמאל הנבואה. ומלבד כל אלה מבואר הדבר שהוא לשון יוונית. שפטקולאריא שפירושו זכוכית או שפינעל. והיינו

מה

תפארת

פגימות קטנות ומדלין רוב הספה שלש ביחד בלי פגם. לא חזי תו לשתיה מדמסרטו הכוס לשפתיו. ולרמב"ם ר"ל שנפגם בו פגם אחד בשלש היקפו ורוב גבהו. ולפי' רבינו זה הא דמטהרינן שלש היקפו וכשהפגם הוא ג"כ ברוב גבהו. לאו משום דבכה"ג מסרטו טפי אלא כשהפגם הוא ברוב היקפו. מתקלקל הכוס הרבה. להכי אף שהפגם הוא רק בשלש היקפו. ויכול לשתות בב' שליסי אחרים מהספה ולא יסרטו א"ע אפ"ה אינו חושבו להכלי עוד וזורקו. להכי אמק"ע. מיהו זהו דוקא בכלי זכוכית. שים בו נמי קלת חשש סירוט. אבל בשאר כלים דאין בהם חשש סירוט כל שאפשר בו ב"ק עדיין מק"ט: בה) פליג את"ק וס"ל דדוקא בכלי עץ במקבל כ"ש למעה מהנקב מק"ע [כפי' מ"ד]. אפ"ה בכלי זכוכית שטומאתו רק מדרבנן ס"ל לר"ש דברוב גבהו סגי: כו) נ"ל דה"ע משום דזפה ובעץ אין משתרים דבוקים בזכוכית זמן מרובה. כאשר יעיד הנסיון [ועי' לעיל פפ"ג]: כח) דס"ל דחוקא סגנוית של עלין. לא מחשב ב"ק ואמק"ע [פע"ז מ"ה] והיינו מדאינו בת קיום כלל. דבתוך ימים מעטים יתיבשו העלין ויתפרד כל הב"ק מעצמו. אבל שתמי בבעץ. אם יהי' נזהר בה לבלי להניעה הרבה יוכל להתקיים זמן מרובה ולא גרע מלרור המרגליות [פכ"ז מי"ב] דלא"ג דג"כ וודאי אינו מתקיים לעולם. שאחר שיוציא משם המרגליות ויטלטלה אנה ואנה טוב יתפשט העור. אפ"ה מדמתקיים זמן מה כשיהיה נזהר בו. מחשב ב"ק וה"ל הכא. ואפשר דס"ל דכיון דהשתיתה בבעץ מחשב שתיתה א"כ הבעץ הוא המעמיד של הכלי וכל המעמיד דינו כבולו כך [כפפ טו"ב] וה"ל אין דינו תו ככלי זכוכית רק ככלי בדיל ממש דחמיר טובא מכלי זכוכית: בט) ר' יוסי לטעמי' [פ"ג מ"ז] דס"ל דבשתמו בזפת לא מחשב שתיתה מדאינו יכול לקבל חם כלומר [רכ"א]: ל) הייגו לאורה המרוח: לא) דמדיסול לטלטלה ביד א'. יסול להשתמר יפה שלא יסרטו ידו במקום שנפגם. והא דבשם לעיל שג"כ מיטל בידו. ואפ"ה בנפגם רוב היקף הספה טהור. התם ה"ט. מדמקרב שפת הכוס לשפתיו לשתות דרך שם אינו יכול להזהר שלא יזיק שפתיו בשתותו: לב) מדלריך לאחזה בב' ידיו. אינו יכול להשתמר שלא יסרטו ידיו בפגימות שפתו: לג) שנותן לתוכו באלאם וכדומה להריח: לד) דמדהיא קטנה ביותר רגיל לטמון כולה תוך ידו. ועי"ז בקל יסתרט ידו. ולכי לא חזי תו לתשמישו: לה) קנקן של זכוכית גדול מאד: לו) לכבוש שם פירות וירקות. ואינו רגיל לטלטלה. ולפיכך יכול להשתמר יפה לבלי לסרט א"ע בפגימותיה: לז) רומפף שהוא בהרחיים ממעל לב' חבני הטחינה. ועתנין לתוכה הגרעינין של הבוהא לטחן. והארפכם רחב מלמעלה. ופיו לר בשוליו. וכשיסבב הגלגל שבהרחיים. ידפק בהארפכם ויתנטנע עי"ז האפרכם אנה ואנה. ועי"ז יפלו הגרעינין שבתוכו דרך הנקב שבשוליו מעט מעט לבין חבני הרחיים והחבן העליון שנ"כ יסתובב ע"י גלגלי הרחיים יטחין הגרעינין על חבן התחתון: לח) דמדשוליו נקובים למטה. הו"ל כיס לו תוך בלי ב"ק ולא עדיף מסילון חרס [פ"ב מ"ג] וכ"כ מספך חרס [פ"ב מ"ד] שאמק"ע מדים להם אבל לא ב"ק וכ"ש אפרכם זכוכית שכל עיקר עומאתו מד"ס: לט) שהמסכת מתחלת במנין אבות הטומאה: מ) דכל כלי זכוכית אפילו יש לו ב"ק

עיבור

ד לגינין. שם פלכם א: והאפרכם. שם הפ"ז:

חלופי גרסאות

ד קטנה בל"ג ל"ג מלה זו. וגדולה שם ובגדולה. פלייטון שם פלייטין. והארפכם נמצ"ג והאפרכם וכ"ם גצ"ל:

תוספות חדשים

משנה ד [במשנה] **והארפכם** כו'. לפי שכלי זכוכית לא יטמאו מהן אלא בקבלין. (קרמב"ם): [תי"ם סד"ה] צלוחית כו' משתמש בה עוד. ול"ג הטעם דקטנה שופך השמן ממנה

אליהו רבא

ג ר' יוסי אומר בבעץ טמא ובזפת טהור. לעשיה דאמר בקומקום של חרס שעשאו בזפת הואיל ואינו יכול לקבל את החמין כמנן טהור (פ"ב ז') ס"ג בזפת טהור הואיל ואינו יכול לקבל חמין כמנן: **ד** צלוחית קטנה כו' סמאה. שיכולה ליטול בידו אחת ונותן ידו למעה משיס ומטלטלה ואינה סורחת את היד: וגדולה כו' טהורה. שניטלת בשתי ידים ואינה לאחוז בכל הכלי בשתי ידיו כיון שגדולה היא ומטלטלת סורחת מלמעלה כנגד פיה לתת היד: של פלייטון. שהיא כ"כ קטנה שכולה נכנסת לתוך ידו וסורחת את ידו מלמעלה: לגינין גדולים. שאינן מיטלין כלל אלא שומדין על החרס והוא נוכס בכשין לתוכן: **טמאין.** שאינן סורחין את היד: אשריך כלים כו'. שהעולם נתלה לשלשה. שמים

תוס' רע"ק

פ"ל משנה ד [נה] אמר רבי יוסי) אף דר"י היה רבו של רבי. מ"מ היה לתם סדרי משנה קודם רבי. וכ"כ תוס' בב"ק צ"ד ע"ב ד"ה בימי רבי כו' שהמשניות היה קודם רבי

משנה אחרונה

ד" יוסי אומר בבעץ טמא. **פי'** סר"ב דהלך אחר המעמיד ותמיב ככלי מתכת מ"כ ולפ"ז מקבל טומאה מדאורייתא. אבל בתוספתא תני בהדיא טמא משום כלי זכוכית. ומשמע דס"ל דבעץ הוי קתימה מעליתא וזפת לא הוי קתימה. אע"ג דבכלי חרס זפת הוי קתימה בכלי זכוכית לא מהני דאפילו בשאר כל הכלים זפת לא הוי קתימה חוץ מכלי חרס בדאיתא בתוספתא שהביא הר"ם לעיל פ"ח מ"ג וכ"כ הראב"ד בהשגות פפ"ד מה"כ. וכן משמע בפ"ק דשבת דף ע"ו דמוקי מתני' דמקוואות ואלו מגלין בכלי זכוכית כגון

שיקבו

סתור לגמרי מדאורייתא [כשבת עו"ב] ואפרכם שאין לו ב"ק אפילו מדרבנן לגמרי טהור והוא דוגמת גוף האדם שאבריו הם כלי קודש לעבודת ה' ב"ה. וכנכם לעולמו בטומאה. כי ילירתו מעפה עמאה שהיא אה"ע וגם ביאתו לעולם בטומאה. שבטולד כליו אלו מנוגליס בדם לידה הטמאה. וגם נגעו באמו שהיא עמאה כימי דה דותה. ומי יתן טהור מטמא. אבריו כשילא מעולמו בטהרה לאור לפני ה' באור החיים (ב):

עפרות לי דברי ע"ר אאמ"ר הגאון זצוק"ל פה קדוש יאמר דבר זה דהכי קאמר ר' יוסי. דהרי קשה למה לימריך לאטמעינן כלל. דאפרכם של זכוכית טהור. הרי מדקאמר כבר לעיל (ספי"ד) דאפרכם של מתכות ממא. והיינו מדאין צריך שיהיה לו ב"ק. א"כ ממילא שמעינן דהא אפרכם של זכוכית טהור. דהרי זכוכית אמק"מ רק בשיש ל בית קיבול [והרי אפי' אפרכם הנעשה מעץ. מדאין לו ב"ק אינו מקבל טומאה. דהרי אפי' כלי חרס שיש לו תוך בלי בית קיבול אינו מקבל טומאה (כפ"ב סי' ל"ה)]. אלא דהכי נקטיה מדרכה לסיים בטהרה. וגם מלת כלים שהוא שם המסכת. הוא מורכב מב' הבדות כל ים מעיד על ב' ענינים המדוברים בה. ומסיים בטהרה. דבל מק"מ. מדהכל נוצר מעפר וכל שממנה מקבל טומאה. וים אינו מקבל טומאה דכל הנברא ממים טהור (כפי"ז מי"ג) עד כאן לשון ע"ר זהב טהור. אולם מכאן משמע שכל מסכת ומסכת בכר היה סדורה קודם רבי דהרי ר' יוסי היה בהדור שלפני רבי (כתובות ד' ק"ג ע"ב) וכן משמע ממי בציצה (ד' ל"ב ע"א) דמשני הש"ס להזיע וקודם גזירה. וכ"כ במ"ק (ד' י"א ע"א) דקאמר כאן קודם גזירה. א"כ יש לפניו מסכיות שנשנו גם קודם יוחנן כהן גדול שהוא גזר אותה גזירה. והוא היה חי זמן רב קודם רבי כמה מאות שנים (ועי' תוס' ב"ק ד' ל"ד ע"ב) וכן סדר המסכתות זו אחר זו. הוא הוא שסידר רבי. וזהו גם כוונת רש"י (ב"מ ד' ל"ג ע"ב) ע"ש. אולם זה פשוט שכמה מסכיות נתוספו ע"י רבי מחכמי הדורות של התנאים האחרונים שהיו לפני רבי. והיו בימיו. ורבינו הקדוש אסף כל גדולי חכמי דורו וכל אחד ואחד העיד מה שמע מרבותיו. ואמר גם דעתו במה אנא מחבר במשניות הקודמים. וכולן גם הם שלבן וסדרן בתוקס הגאות להן בין משניות הקודמין (ועמ"ש בס"ד בפירושיו רפ"ב דאבות) וכן אמרינן בירושלמי (בשבת רפ"ז הלכה ז') שזיקע רבי כמה משניות בין הקודמין ופ"ש. ואל תתמה. שהרי כמה משניות כבר בימי אברהם אבינו ע"ה כבר נשנו. וכדאמרינן בע"ז (די"ד ע"ב) ע"ז דאברהם אבינו ד' מאה פירקא הוה. מבל זה מוכח דכבר היה המשניות קודם רבי אנא דמהכא נמי מוכח שגם סדר כל מסכת ומסכת כבר קודם רבי היה (ועי' רמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים) ולהכי עפיר כבר ר' יוסי אמר אריך כליה שיאמה בטהרה:

משנה אחרונה

שניקבו והעיף לחוכן אבר וכ"מ היא דאמר בברייתא הכל הולך אחר המעמיד ע"ש ואמאי נא מייתי ממתני' ולימא ר' יוסי היא. אנא מטוס דר"ש לא מטוס מעמיד קאמר אנא מטוס כלי זכוכית מעמא דמחיב לה פתיחה. אבל ר"מ אמר בהדיא מטוס כלי מתכת בתוספתא כאן והביאה הר"ש. וכ"כ הרא"ש דר"ש מחיב ליה פתיחה: ד צלוחית קטנה שניטל פיה ממאה. וכתב הרמב"ם בחבורו פי"ב הטעם שהקטנה אין מכניסין היד לתוכה אנא יוצק ממנה. וגדולה מכניסין היד לתוכה וכשניטל פיה חובלת את היד ע"כ ולא אבין א"כ בגדולים נדולים שמתקנן לכבשן מאי הוי מובלת את היד ומאי פסקא לומר דלכבשים אין מכניסין את היד. ולע"ד היה נראה טעם אחר דקתם לגזרת מיוחד למבקרן ויש לכן לאחר אחוך ודק והוא הפה שהוא לבלעלן ולאותן בלאחר שהוא דק וכנכם בפם ידו. והלכך קטנה שניטל פיה לאויש לאותה נטופה להיות ממנה לתוך הכוס. וגדולה אינה נאחזת בנוטפה להגניסה דמתוך גודלה אינה לאויה אנא לבלעלה ע"י הפה וכשניטל פיה

ובזה השלמנו מסכת כלים. הבו לד' בני אלים. ואל אלהי עיני מיחלות. להאיר עיני במס' אהלות.

הלכתא גבירתא כללא דפרק ל

פרק ל כולו מדבר מדיני כלי זכוכית:

משנה א פשוטי כלי זכוכית דינן כפשוטי כלי חרס וטהורין. ואף שרגיל להשתמש בצד א' יותר מבחבירו. לא מחשב תוך. ואפי' יש לו למושבו בית קיבול קטן מאחוריו. ואפילו יחד הב"ק הוא להשתמש בתוכו. לא מהני עד שיעשה בו מעשה:

משנה ב אספקלריא אפילו יש בו ב"ק אמק"מ. ואם מיוחדת לתמחוי וגם לאספקלריא מקבל טומאה. ואם מתחלה עשאה לאספקלריא. ואח"כ משתמש בה לפעמים דרך ארעי גם לתמחוי. אולינן בתר עיקר תשמישו שהוא אספקלריא ואינו מקבל טומאה. כף זכוכית ששולית סגלגלות ועי"ז כשמושיבו על שוליו הוא נוטה לכאן ולכאן ואינו מקבל כלום. אפ"ה כיון שמקבל בשעה שאוכל עמו מחשב כיש לו ב"ק ומקבל טומאה:

משנה ג כוס שנפגם רוב היקף שפתו. או בג' מקומות ברוב היקפו אינו מקבל טומאה. כלי זכוכית שניקב וסתמו בזפת או אפי' בבעץ לא מחשב סתימה ואינו מקבל טומאה:

משנה ד צלוחית קטנה אפילו ניטל כל צוארה הרי זה מקבל טומאה. ואע"ג שהרי נפגם כל שפתותיה. ולעיל אפי' ברוב שפתותיה מטהרינן. התם בכוס שמקרבו לפיו. ומסרס שפתיו כשנפגם. משא"כ הכא צלוחית עשוי רק לציק להוכה ומתוכה משקה. ויכול להשתמר שפיר. ורק בצלוחית גדול שצריך לטלטלה בב' ידיו. או צלוחית קטנה מאד של פליטון שסומנה כולה תוך פסת היד. להכי כשניטל בזה או בזה פיה אי אפשר להשתמר שלא יסרס ידו להכי כשנשבר רוב היקף פיו אע"ג שהיא קטן אינו מקבל טומאה. כלי זכוכית גדול מאד שנפגם רוב שפתו סביב מקבל טומאה. אפרכם שאין לו ב"ק טהור. ואינו מקבל טומאה הו"ל למימר בזה. וכן בטולה פרקין רק רצה לסיים בטהרה:

תוספות חדשים

ממנה ואינו מהן ידו לתוכה אבל גדולה עוטל בידו מחוכה ומכרמת ידו והטעם מפני שמסרמת את היד קלי גם על פליטתן גם על הגדולה ודו"ק אחר כך מצאתי בחיבור שכתב הרמב"ם בחיבורו פרק י"ב מה"כ הלכה י"ח כן הטעם על הקטנה ועל הגדולה כל"ל. (ממהרי"ם זצ"ל):

אליהו רבא

שמים אדן וימים. והאדן מקראת כל שבולת כל הבריות וכל הצמחים וכל הדוממים וכל שבאדן הן טמאין. וים כולל כל הטהרות שכל שנים טהור וכל הנטמא ממה שבאדן מיטהרין במים פגון אדם וכלי שלף. במים הן תשעה רקיעים מוחד לכל היודע. ובכולן הן אחד עשר ע' רקיעים ואדן ויש וכנגדן אי"ת כ"ש ג"ר ד"ק הין ו"ש ז"ע מ"ש ע"ן י"ש כ"ל תשעה כנגד תשעה רקיעים י"ס כנגד י"ס כ"ל כנגד אדון שנקראת כל. נמצא כא"ת ב"ש י"ס מתחלה ואח"כ כ"ל שהוא כנגד האדן. אבל כלים שאדיך כלים שמתחלה כל ואח"כ יש שבכלים יש תיבת כל יש שבכנבת בטומאה בתיבת כל שהוא כנגד האדן וכל שבאדן שמאין ויצאת בטהרה בתיבת יש שכל שנים טהור ושבאדן נטהרין בים:

תוספות רע"ק

רבי אלא שהוא סדרם. רע"ר מ"ש פ"א מ"א דשסחים: